14 HAZİRAN 1958 SAYI : 214

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

B.M.M.'den AGÂH EROZAN

FIYATI : 85 KURUŞ

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 5, Cilt: XIII, Sayı: 214
Yazı İşleri:
Rüzgârh Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel: 18992 P. K 582 - Ankara
İdare:
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgârlı Matbaa Tel: 15221
Fiatı 85 Kuruş

*

Başyazar:
Metin TOKER

*

Neşriyat Müşaviri
Yusuf Ziya ADEMHAN

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına İmtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mesul Müdür:
Tarık HALULU

*

Umumi Neşriyat Müdürü
İlhami SOYSAL

*

Karikatür:
TURHAN

*

Fotoğraf:
Hüseyin EZER
Ege AJANSI
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe:
Ankara Klişe

*

Müessese Müdürü:
Mübin TOKER

*

Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha): 8 lira
6 aylık (26 nüsha): 16 lira
1 senelik (52 nüsha): 32 lira

*

İlan şartları:
Santimi: 8 lira
3 renkli arka kapak: 750 lira

*

Dizildiği ve Basıldığı yer:
Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221
Basıldığı tarih: 12.6.1958

Kapak resmimiz:
Agâh Erozan
Başkanlıktan şikâyetler

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

AKİS bu hafta hâdiselerin zengin oluşu sayesinde her zamankinden de dolgun bir şekilde çıkıyor. Bu hafta zihinlerde iki sual vardır:

1) Memleket ne olacak?
2) Kıbrıs ne olacak?

AKİS bu suallerin cevaplarını ehemmiyetlerine göre sıraladı. YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızda evvelâ DEMOKRASİ başlığı altında D. P. nin gizli kararları ile İnönünün açık kararını bulacaksınız. Onu takiben B. M. M. başlıklı yazıda Muhalefetin başkanlık divanından şikâyetleri mevzuunda alâkalı malûmat ile en çok şikâyet edilen başkan vekili Agâh Erozanın kim olduğunu öğreneceksiniz. Bu iki yazı "Memleket ne olacak?" sualini soranların öğrenmek istedikleri cevapları ihtiva etmektedir. YURTTA OLUP BİTENLER'in bu iki başlıktan sonra gelen üçüncü başlığı KIBRIS'tır. Bu başlık altında da "Kıbrıs no olacak?" sualinin cevabını en geniş ölçüde bulacaksınız. KIBRIS başlıklı yazı yalnız "Kıbrıs ne olacak?" sualinin değil bu arada çok daha başka meselelerin de cevaplarını beraberinde getirmektedir. Yıllardan beri takip edegeldiğimiz "Dostluk"lardan birinin daha iflâsını da ortaya koyan Kıbrıs yazısı ibretle okunacak bir yazıdır. Bu yazının içinde Cumhuriyet Hükümetin son günlerde Kıbrıs politikasındaki keskin virajının hikâyesi kadar İstanbulda yapılan büyük mitingin de hikâyesini bulacaksınız. Gündelik gazetelerden hiç birinde yer almayan ve pek çok insanın gözünden kaçan, -belki ilk nazarda ehemmiyetsiz ama aslında son derece mühim- bir takım hâdiseler de gene bu yazının içinde yer almaktadır Kıbrıs mitingi nasıl tertiplendi? Bu mitingin yapılmasına nasıl müsaade edildi? Zorlu İngiliz Büyük Elçisi ile neler konuştu? İşin sonu neye varacak? Bu suallerin cevapları da gene Kıbrıs yazısının muhteviyatı arasındadır.

*

AKİS'in yeni yazı müsabakasının mevzuunu 211 inci sayımızda ilân etmiştik. O günden bu yana okuyucularımızdan müteaddit mektuplar aldık. Bu mektupların pek çoğunda okuyucular, müsabakamızin şartlarının ne olduğunu soruyorlar. Mevzuu ilân ettiğimiz sayıda da işaret ettiğimiz gibi bu senenin müsabakasının şartları da geçen yılınkinin aynıdır. Ancak, müsabakamıza katılacakların zihinleritndeki tereddütleri dağıtabilmek için şartları burada birkere daha tekrarlıyalım:

1 — AKİS'in bu seneki yazı müsabakası için seçilen mevzu şudur: "MİLLETLERİN İKTİSADİ KALKINMASI NİÇİN HÜRRİYET İÇİNDE OLMALIDIR?"

2 — Bu müsabakaya katılmak için gönderilecek yazılar 23x30 ebadındaki iki sayfayı doldurmalıdır. Ancak makinayla ve normal aralıklarla yazılacak olan bu yazıların 23x30 ebadındaki iki sayfayı tam doldurması şarttır. Yazının bu boydan uzun veya kısa olması, müsabıkın otomatikman müsabaka dışı edilmesine müncer olacağından bu hususa bilhassa dikkat etmek gerekmektedir.

3 — Gelen yazılar önce AKİS'in yazı işleri kadrosundan kurulacak bir küçük jüri tarafından incelenecek, uygun görülenler AKİS'te neşredilecektir.

4 — Yazıların neşrine 1 Temmuz 1958 de başlanacaktır. 30 Nisan 1959 dan sonra gelen yazılar müsabaka dışı bırakılacaktır.

5 — AKİS'te neşredilen yazılar 1959 Mayıs başında toplanacak olan selahiyetli bir jüri tarafından incelenecek, birinciliği kazanan yazının sahibine 1.000, ikinciliği kazanan yazının sahibine 500 ve üçüncülüğü kazanan yazının sahibine de 250 lira telif hakkı ödenecektir. Bundan başka birinciliği kazanan yazının muharririnin resmi 1959 Mayısının ortasında çıkacak olan altıncı yılımızın ilk sayısının kapağını süsliyecektir.

6 — Müsabakaya katılacak yazıların "AKİS Mecmuası, yazı müsabakası servisi P. K. 582 - Ankara" adresine postalanması lâzımdır.

Saygılarımızla
AKİS

Adnan Menderes veda ediyor
Son şans

Demokrasi

"Muhalefetin tutumu"

Telefonun ucundaki Sıtkı Yırcalıydı. Basın-Yayın ve Turizm Bakanı. Anadolu Ajansını arıyordu. Türkiye Cumhurbaşkanlarının ikametgâhı olan Çankaya köşkünde Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın başkanlığında Başbakan, Bakanlar, D. P. Genel İdare Kurulu azaları ve D, P. Meclis Grubu İdare Kurulu azaları toplanmışlardı. Toplantıda "memleketin muhtelif iktisadî ve iç meseleleri" görüşülüyordu. Basın- Yayın ve Turizm Bakanının Anadolu Ajansına emri şuydu: Bu haber gazetelere verilecekti; fakat bültene konulmak suretiyle değil, telefon edilerek. Nitekim pazar gecesi Anadolu Ajansından gazetelere telefon edildi ve malûmat kabilinden Çankayadaki toplantı bildirildi. Bu hususî dikkatin sebebi şuydu: Çankaya, tarafsız Cumhurbaşkanlarının ikametgâhıydı. Orada, Cumhurbaşkanının başkanlığında bir parti ileri gelenlerinin toplantı yaptığının Anadolu Ajansı bültenlerinde yeralması hoşa gitmiyordu. Fakat, bilhassa D. P. Grubu mensuplarının istihlâki için toplantının duyulmasında fayda vardı. Haberin gazetelere yarı hususî şe-. kilde aksettirilmesi formülü böyle bir lüzum karşısında bulunmuştu. Bu suretle "çatlak sesler"in önleneceği ümit ediliyordu. Zira D. P. Grubu geçen haftanın ortasından beri hükümeti muhtelif mevzularda hayli sıkıştırmaya başlamıştı. Ama "çatlak sesler" kolaylıkla önlenemedi.

Bitmeyen toplantılar

Geçen haftanın sonundan bu haftanın sonlarına, Ankaranın en meşgul insanları gazeteciler oldular. Bilhassa İstanbul gazetelerinin muhabirleri hayli ter döktüler. D. P. Meclis Grubu sürekli ve uzun toplantılar yapıyordu. Toplantılarda son derece mühim meselelerin görüşüldüğü biliniyordu. Fakat görüşmelerin tafsilâtını almak lâzımdı. Ter onun için döküldü.

Eğer hâdise bundan iki sene evvel cereyan etseydi, gazeteciler pek yorulmayacaklardı. O zamanlar her gazetenin her partiden "Grupçular"ı vardı. Bunlar, sempatileri bulunan ve kendilerini kollayan gazetecilere Grup toplantılarının tafsilâtını, hatta bazen hususî not tutarak verirlerdi. Fakat iki sene evvel Grup toplantılarının gazetelere yazılması yasak edilmişti. Bunun üzerine Ankara bürolarının "Grupçular teşkilâtı" kendiliğinden dağılmıştı. Zaten D. P. Grubu da, meşhur 1955 hadiselerinden sonra ehemmiyetini kaybetmiş, ve icra organının hakimiyeti altına girmişti.

Fakat bu hafta, Grup yeniden ehemmiyet kazanınca gazeteciler gafil avlandılar. Teşkilâtlarını tekrar kuramamışlardı. Eski "Grupçular"ı meydanda yoktu. Bu yüzden, bir haber çıkarabilmek için gecenin çok geç saatlerine kadâr uğraşmak zorunda kaldılar. Üstelik, aldıkları malûmatı aynen Grup müzakeresi olarak neşredemiyorlar, başka formüllere bağlıyorlardı. Malûmat, daha ziyade D. P. içindeki temayüllerin, teşhisine yarıyor ve gazeteciler bunu "malzeme" niyetine kullanıyorlardı. Karışıklık, bu hafta perşembe gecesine kadar devam etti. D. P. ile alâkalı yazıların her gazetede ayrı olması sebebi de buydu. Maamafih gazeteciler küçük bir istihbarat teşkilâtını kurmaya muvaffak oldular. O kadar ki "Demokrat Çevreler" Grupta ele alınan mevzuların ertesi gün gazetelere aksedişi karşısında hiddetlerini saklayamadılar.

Gizliliğin merak uyandırdığı, çok eski bir hakikattir.

Bir haftada dört celse

Gecen hafta perşembeden bu perşembeye D. P. Meclis Grubu dört toplantı yaptı ilk toplantı saat 15'de başladı ve tam 5 saat 15 dakika sürdü. O gün 19.10'da Cumhurbaşkanı Celâl Bayar hususi bir uçakla İstanbuldan başkente geldi. Fakat toplantı öylesine hararetliydi ki, kendisini karşılamaya sadece Millî Müdafaa Bakanı Ethem Menderesle Ulaştırma Bakanı Fevzi Uçaner gidebildiler. Ethem Menderes Cumhurbaşkanına vaziyet hakkında kısa izahat verdi. Bayar,. Çankayaya müteveccihen meydândan ayrıldı. Grup havanın çoktan karardığı saatte da-

Haftanın içinden

Z A M !

Metin TOKER

Şu anda bütün millet, zamlardan fena, halde canı yanmış haldedir. İtiraf etmek lazımdır ki zamların can yakmamasına imkân yoktur. Belirli gelir sahibi vatandaşlar zaten elini boğazlarında hissettikleri pahalılığın kendilerini biraz daha sıkacağından emindirler. "Pahalıya alıyoruz ama, pahalıya da satıyoruz", "Ispanağı alan da Türk, satan da" gibi parlak iktisadî vecizeler yalnız iflâs etmekle kalmamış, bütün inandırıcı kıymetlerini de kaybetmişlerdir, Sümeıbank mamulleri, kömür, demir, çimento gibi gündelik hayatta rolü olan maddelere yapılan zamlar belirli gelirinin satın alma gücü mütemadiyen düşen büyük kütleyi son derece rahatsız edecektir. Diğer taraftan, Türkiyede 1 numaralı müstehlik Devlet olduğuna güre bilhassa kömüre yapılan zammın yeni ayarlamalara lüzum hissettireceğini görmemek kabil değildir. Kömür kullanan Devlet müesseseleri mecburen fiyatlarını ayarlama yoluna gideceklerdir.

Buna rağmen, eğer içinde bulunduğumuz iktisadî güçlükler ciddi olarak bertaraf edilmek isteniliyorsa bunun yolunun zamlardan geçtiği de bir hakikattir. Demokrat iktidar "Görülmemiş" sıfatını taktığı ve hakikaten görülmemiş bir iktisat politikasını tatbik ederek kalkınma yapmağa çalıştığı sekiz yılın sonunda Türkiyeyi o hale getirmiştir ki, vatandaş, çıkmazdan kurtulmak için son derece azap verici sıkıntdarı omuzlamak zorundadır. Demagojiye kendini kaptırmaksızın, İktidardan hem enflasyon ejderiyle mücadele etmesini hem de Devlet mamullerinin fiyatlarını aynı seviyede tutmasını istemek mümkün değildir. Elbette ki bugün içinde bulunduğumuz durum, memleketi altı ayda cennete çevireceklerini vaadederek işbaşına gelenlerin marifetleri neticesidir. Elbette ki bu marifetlerin siyasi aksülameli seçimlerde kendini gösterecek ve millet nahak yere çektirilen ıstırapların hesabını İktidarı tasfiye suretiyle görecektir. Ama şimdi mesele, bu değildir. Şimdi mesele, döküntüden alnımızın akıyla nasıl kurtulacağımız meselesidir.

İktidar, dışardaki dostlarımızın yardımımıza gelmek için şart koşmalarının da neticesi olarak iktisadımızı islah etme yolunu tutmuşa benziyor. Bu, bir iyi alâmettir. Zamları şimdilik, bir yeni sistemin parçası diye kabul etmek bunların yükünü manen azaltacaktır. Fakat bir sistem bir tek tedbir demek değildir ve İktidar gerekli öteki adımları da süratle atmazsa bugünkü ayarlamalar müstakbel yeni ayarlamalara vesile teşkil etmekten başka işe yaramayacaktır.

Demokrat İktidarın bir büyük kusuru vardır. İşlerin kolay tarafına gitmeyi seviyor, Her sahadaki D. P. politikasının gürültülü bir fiyaskoyla neticelenmesinin başlıca sebebi bu, kolay yol merakıdır. Fiyatlar mı yükseliyor, bir Millî Korunma Kanunu geçirirsin, olur biter Şikâyetler mi artıyor. Basınla Muhalefeti susturursun, şikâyetler diner. Üniversite seni rahatsız mı ediyor; profesörleri mektep talebesine çevirirsin, kafan dinlenir. Hakim kararlarından mı memnun değilsin, hakimlerin başına bir kılıç asarsın, yola gelirler. Sekiz D. P. İktidarı yılı, bu zihniyetin bir partiyi ne hale getirebileceğinin ibret verici misalleriyle doludur.

Eğer bu kusur şimdi bir defa daha işlenecekse, zamları öteki tedbirler takip etmeyecekse. İktidar "Devlet İktisadî Teşekkülleri zarar mı ediyor, fiyatları yükseltirsin olur biter" düşüncesiyle hareket ediyorsa, memleket yeni yeni ıstırapların eşiğinde demektir. Fiyatları yükseltmenin, tek başına, dış yardımı sağlayamayacağı da basit bir hakikattir. Zaten İktidarın, bir iktisadi stabilizasyona en kolay çare olan zamlardan başlamış bulunması harekete, daha ilk adımda antipatik bir damga vurmuştur. Niçin zamlarla başlamıyor ? Bunun akıllıcası, evvela öteki tedbirleri almak, ondan sonra zamları bu sistemin bir halkasıymış gibi yapmaktı. Şimdi, bir çok kimse, hayırlı yolda bulunduğuna inanmakta mazurdur.

İsraf duracak mı, durmayacak mı? Turkiyenin 1 numaralı meselesi budur. Zaten dert içinde bunalmış vatandaşa sen Sümerbank mamulünü pahalıya sat, sonra, elde ettiğin gelir fazlasını kaprislere göre dört metre indirilip dörrt metre bindirilen caddelere dolambaçlı yoldan da olsa dök! Bunun, sonu bulunmaz, imar faciasına derhal nihayet vermek, yaraları tamir için lüzumlu tedbirleri almak enflasyona karşı mücadelede en tesirli sayılmasa da, en spektaküler çaredir. Vatandaşa o zaman emniyet gelecektir. Vatandaş o zaman İktidarın "toprağa para gömmek" adetini terkettiğine inanacaktır.

Bundan başka, zirai gelirler nihayet bir vergiye bağlanacak mıdır, bağlanmayacak mıdır? Zamların bir nevi vergi tarhı demek olduğu ve böyle vergilerin son derece adaletsiz vergilerin klasik numunesini teşkil ettiği hiç kimsenin meçhulü değildir. "Pahalıya al pahalıya sat!" İyi. Ama, ya satacak bir şeyin yoksa? Üstelik, madem ki bu bir iktisadî prensip, niçin bunun aksini benimsemiyorsun, niçin "ucuza al, ucuza sat!" demiyorsun? Hayır, meselenin belirli gelir sahipleri bakımından izah kaldırır tarafı yoktur. Yeni zamları zirai gelirlere vergi koyma ameliyesinin takip etmesi bir sistemin bulunup bulunmadığının delili yerine geçecektir. Elbette ki böyle bir tedbirin rey bakımından mahzurları vardır. Bu göze alınmaksızın, dar kapıdan geçmek kabil olmaz.

Enflasyonla mücadelenin belki daha az gösterişli, fakat muhakkak ki daha tesirli tedbirleri şimdiye kadar çok söylenmiştir. Kredileri ayarlamak, bütçe fazlası yapmak, açıkları Merkez Bankasından kapama yolunu terketmek, yatırımları verimli sahalara yöneltip ötekilere son vermek.. Bunlar hep bilinen, fakat bir türlü gerçekleştirilmesine yanaşılmayan çarelerdir. Banların kati olarak benimsenmesine lüzum vardır. Nihayet, sistemin gittikçe zaruri hal alan büyük ameliyatı, devalüasyon, muhakkak ki ıstıraplı, fakat başarılı olursa şifa verici bir ameliyat sayılmak şarttır.

İktidar partisi Grubu son günlerde iktisadî vaziyet üzerine eğik görülmektedir. Zamlar büyük laf bloklarının Grupta harekete geçmesine vesile vermiştir. Fakat zamları bir hususi mesele olarak ele almak hatalıdır. Zamlar bir hususî mesele sayılırsa, aleyhlerinde bulunmak lâzımdır. Ancak bu da, kolay yolu seçmekten başka bir şey değildir. İktidar partisi Grubuna düşen vazife hükümeti yeni iktisat sistemini açıklamaya zorlamak zamların bu sistem içindeki yerini iyice tâyin etmek sonra da sistemin yürütülmesine partizanlıktan uzak bir ruh haleti içinde nezaret etmektir. Bu işlerin kapalı kapılar, arkasında konuşulmasında ne fayda görüldüğünü anlamak kolay değildir. Bilâkis, hükümetin enflasyonla mücadele için şart olan zamların vatandaşa izahını yapması, kafasındaki plânı -böyle bir plân varsa- açıkça söylemesi, anlatması, ikna etmesi zaruridir. Bunu yapacak yerde gene "Muhalefete karşı tedbir" yoluyla D. P. nin zorbalık yolunu tutması hiç, ama hiç bir şeyi halletmeyecek, zamlar kö tüden başka en ufak netice vermeyecek, sadece memnunsuzluğu arttıracaktır. Böylece D.P. nin mukadder düşüşü biraz daha sert olacaktır.

İsmet İnönü ve Ethem Yetkiner

Ders yerine geçen muamele

ğıldı, fakat bir tebliğ neşredilmedi. Bunun sebebi şuydu: İç politika meseleleri ele alınmıştı. İç Politikada Demokrat büyüklerin 1 numaralı derdi "Muhalefetin tutumu" olduğu için en çok lâf o mevzuda söylenmişti. Fakat bir neticeye varılamamıştı. "İstanbul hâdiseleri" diye bilinen ve İsmet Paşanın neşir yasağıyla yayılması önlenilen iki konuşması Demokrat çevrelerin merakını mucipti. O mevzuda izahat verilmişti. Cumartesi günü tekrar toplanılacaktı.

Kesif faaliyet

İki gün, Demokrat Çevreler kesif faaliyette bulundular. Cuma günü D. P. Genel İdare Kurulu Başbakanlıkta Genel Başkan Adnan Menderesin nezdinde sabahlı akşamlı toplantı halinde kaldı. Menderes, ileri gelen Demokratlarla hususi temaslar da yaptı. Bu arada bir çok milletvekili Çankaya köşküne davet edildiler ve Cumhurbaşkanı tarafından kabul edildiler. İstanbul hadiseleri sırasından beri gayet faal görünen Celâl Bayar, işleri bizzat tedvir ediyor ve mühim rol oynuyordu. Genel İdare Kurulu azaları cumartesi sabahı da Başbakanlığa gittiler ve geç vakte kadar kaldılar.

Cumartesi günü Grup saat 14 de toplandı. Müzakerelerin uzun sürmesi ihtimali karşısında mutad toplantı saati olan 15 tutulup 14 e alınmıştı. Hakikaten görüşmeler beş buçuk saat devam etti. Grup 19.30 da dağıldı. Fakat yarım saat sonra Bakanlıklardan geçenler Başbakanlığın önünde hemen bütün Bakanların arabalarını gördüler. Adnan Menderes Gruptan sonra kabineyi toplantıya çağırmıştı.

Cumartesi günkü Grubun bir başka hususiyeti bizzat Cumhurbaşkanının bu toplantıyı, takip için Meclise gelmesi oldu. Celâl Bayar toplantının hemen başında binaya girdi ve toplantıdan sonra da Başbakan Menderesle birlikte bir müddet meşgul oldu. Fakat günün sürprizi gece vuku buldu. Grup başkanlığı bir tebliğ neşretti. Tebliğde "iç siyaset meseleleri ve Muhalefetin tutumu"nun müzakere edildiği bildiriliyor, "Hatipler, zamanın ve hâdiselerin nezaket ve ehemmiyeti ile, ittihazı gereken tedbirler üzerinde durdular. Bunu takiben en son söz alan Başvekil Adnan Menderesin hâdiseleri izah eden ve Grubun temayüllerini nazara alan geniş ve etraflı konuşması heyecanlı tezahürat ve tasvip ile karşılandı" deniliyordu. Tebliğe göre iktisadi meseleler salı günü görüşülecekti. Herkes şaşırdı. Zira Demokrat Çevrelerden dışarıya akseden haberlerde Grubun zamlar bahsini ele aldığı bildiriliyordu.

Cumartesiyi salıya bağlayan iki gün yeniden kesif siyasi faaliyete sahne oldu. Sıtkı Yırcalının haberinin "gazetelere, telefonla verilmesi"ni emrettiği toplantı pazar günü saat 16' da başladı. Toplantıya katılanlar yemeklerini Çankayada yediler. Ancak geç saatlerde Bakanlara ve Köşke ait kırmızı plâkalı otomobiller misafirleri evlerine taşıdı. Tıpkı bir hafta evvel olduğu gibi Demokrat büyükler gene dikkatlerini bir nutuk metni üzerinde teksif etmişlerdi ve nutkun sahibi gene İsmet İnönüydü Muhalefet lideri o gün, öğle vakti, Kırıkkalede yapılan C. H. P. kongresinde konuşmuş ve İstanbulda söylediklerinden daha sertini kati bir lisanla söylemişti.

Bu haftanın başında Pazartesi günü. Kıbrıs hâdiselerinin aldığı şekil dikkatleri biraz dağıttı. Fakat Başbakanlıkta Menderes Partinin ileri gelenleriyle görüştü. Çankayadaki temaslar da devam ediyordu. Salı günü, Grubun toplantı halinde bulunduğu saatlerde Meclis binasının üzerinde Cumhurbaşkanlığı forsu dalgalanıyordu. Celâl Bayar yemeğini Köşkte Grubun bazı mensuplarıyla birlikte yemiş, bunları Köşkün otomobilleri Meclise getirmiş, biraz sonra da plâkasız Cumhurbaşkanlığı Cadillac'ı Meclise gelmişti. Grup iki celse akdetti. Akşam sekiz buçukta verilen kısa bir fasılayı takiben D.P. milletvekilleri onda yeniden toplandılar, fakat görüşmelerin gene sonu alınamadı. Toplantının sona erdiği gece yarısı, vaziyet o kadar karışıktı ki, bir tebliğ kaleme almaya kimse cesaret edemedi. Tebliğ ancak perşembe günkü gazetelere yetiştirilebildi. Bunda ilk defa olarak "tam ittifak", "coşkun tezahürat", "heyecanlı tasvip" yerine Menderesin icraatını beyenen "çok büyük ekseriyet"ten bahsediliyordu. Bu, "bir gayri muayyen ekalliyet"in Menderesin icraatını beğenmediğinin resmi itirafıydı. Hakikatleri tam aksettirmeyen ilk tebliğ tenkide uğradığından Grup bu ikinci tebliğin yayınlanmasını şart görmüştü.

Haftanın ortasında perşembe günü, bu mecmuanın hazırlandığı saatlerde D. P. Meclis Grubu dördüncü toplantısına başlamıştı. Toplantıya giden milletvekilleri zamlar kadar Kıbrıs işiyle de alâkadardırlar. Bu arada Zaferin, bilhassa iç politika ve iktisadi meseleler üzerinde derin bir sessizliğe gömülmüş olması D. P. içinde vaziyetin karanlık halini muhafaza ettiğini gösteriyordu. Demokrat büyükler Grubun temayüllerini henüz kendi temayülleriyle intibak haline getirememişlerdi. Üstelik bunda güçlük çekecekleri anlaşılıyordu.

D. P. de vaziyet

Bu haftanın ortasında Grup toplantılarına dair binbir rivayetin başkentteki siyasi çevrelerde dolaştığı sırada AKİS istihbaratının edindiği intibaya göre D. P. de vaziyet şudur:

İşlerin iyi gitmediği hususunda istisnasız herkes müttefiktir. Dr. Namık Gedik tarafından temsil edilen zihniyetin, suçu Muhalefetin tutumuna yükleme gayretleri milletvekilleri üzerinde tesirsiz kalmıştır. Mevcut tedbirler ziyadesiyle kafidir. Yeni ted birlere gitmeye asla lüzum yoktur. Hele İsmet İnönünün teşrii masuniyetinin İstanbulda söylediği sözler,

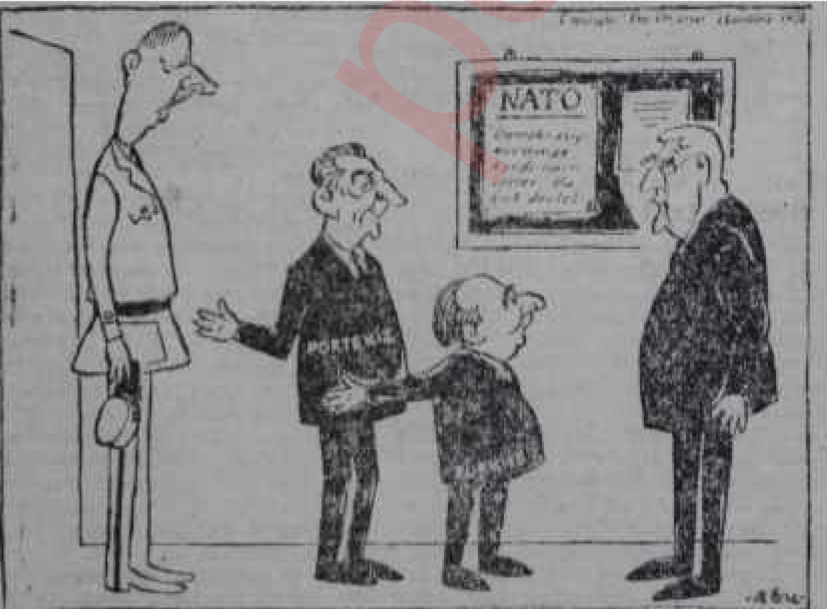
Seyrediniz, Bay Kirişçioğlu!

Memleketimizin iki büyük meselesi, dışarda büyük bir itibara sahip olmamızı gerektiriyor: İktisadi vaziyetimiz ve Kıbrıs. İtibarsız, biz bunları halledemeleyiz. İtibar, elbette ki Çan-Kay-Şek veya Syngman Rhee nezdinde itibar değildir. Atlantik camiası içinde, Avrupa Birliği içinde, Batı Bloku içinde itibardır. Bizim böyle bir itibarımız vardı. 1950 seçimleriyle, önümüzde kapalı duran kapıları açmış, 1954 seçimleriyle o kapılardan içeri girmiştik. Bunda 1950 seçimlerinin cereyan tarzı kadar yeni İktidarın bilhassa 1950-1953 arasındaki icraatı, tutumu da baş rolü oynamıştı.

Şimdi, bazı şöhretli Demokrat hatiplere bakılırsa bu itibarımız şahikasındadır! Böyle bir noktaya erişmiş olmamız da Basın kanunu. Toplantı kanunu, Seçim kanunu, Emeklilik kanunu, Kırşehir kanunu gibi son derece demokratik tedbirlerin yürürlüğe konması, tümen tümen gazetecinin hapishanelere atılması, düşünceye dahi savcıların sansür koyma gayretleri sayesindedir! Herkes bize, bu hürriyet koruyucu, hürriyet suistimalini önleyici yasakları aldığımızdan dolayı gıpta etmektedir. Zaten Batıyı bir Kakokrasi tehlikesi sarmıştır. Demokrat Parti Türkiyesi tehlikeyi herkesten evvel sezinlemek suretiyle bir defa daha dünyaya açıkgözlük örneği yermiştir.

Şöhretli Demokrat hatiplerin sözlerine daha az şöhretli Demokratlarımız inanıyorlar mı, bilinmez. "Terbiyetkâr Basın Kanunu"nun Batı dünyasında bize görülmemiş itibar sağladığı yolunda her seçimde bir başka seçim bölgesinden aday gösterilen Nusret Kirişçioğlunun -şimdi Sakarya milletvekilidir- sözleri yüreklere teselli veriyor mu, o da meçhuldür. Ama meşhur Observer'de çıkan şu karikatür, acı da olsa, Atlantik camiası mensuplarının bizi ne gözle gördüklerini ortaya koyuyor. Bizi kıyas ettikleri Portekizin demokratik prensiplere bağlılığı şu son seçimlerde bütün çıplaklığıyla meydana çıkmıştır. Zaten Portekiz Demokrasisi hakkında hiç kimse hayale kapılmamaktadır. Şimdi bizim, onun da önüne geçmiş olmamız karşısında üzülmemek elde değildir.

İhtimal ki bir başka şöhretli Demokrat, Murad Ali Ülgen haykıracaktır: "O gazete komünisttir!" Observer için komünist deyip, onun yaydığı fikirlerin bize iktisadi vaziyetimiz mevzuunda da, Kıbrıs işinde de yardım etme mevkiinde, bulunan dostlarımız üzerinde akis bırakmadığını sanmak ciddi olmaz. Bilakis, bu karikatür -böyle karikatürler Batı basınında artık hergün, istisnasız hergün çıkıyor- bizi külahımızı önümüze koyup düşünmeye sevketmelidir. Düşünmeye ve süratle tedbir almaya...

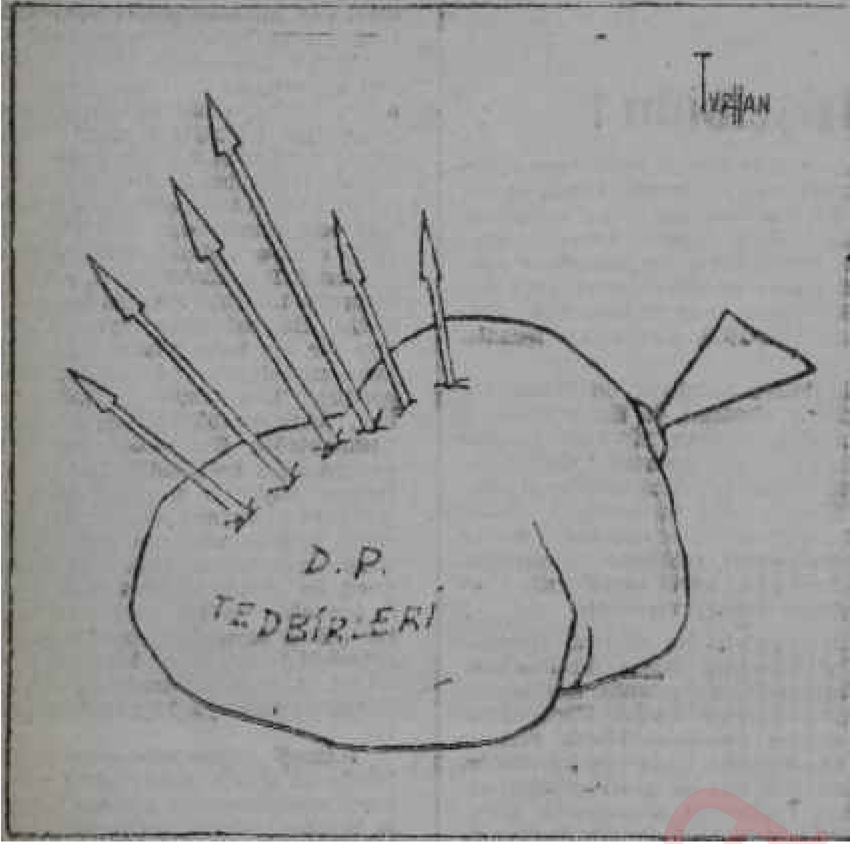
YENÎ DEMOKRAT ARKADAŞIMIZI TAKDİM EDERİZ

yaptığı tenkitler yüzünden kaldırılması için girişilen zemin yoklamalarına kimse kulak vermemektedir Böyle bir teşebbüsün bütün muhtemel neticelerini, bir kaç siyasi amaç hariç, herkes mükemmelen görmektedir. Rus Elçisiyle temas, Nasıra mesaj neviinden deli saçmaları karşısında ise "elinizde delil varsa meseleyi adalete havale edersiniz" denilmektedir. Senelerden beri böyle yaveler ortaya atılarak istikameti şaşırtılan D.P. milletvekilleri, artık usturupsuz taktiklere hissiz kalmaktadırlar. Bu bakımdan "yeni tedbir" diye bir şey bahis mevzuu değildir Buna mukabil D. P. içinde tenkit yapılırken "beceriksizlik" "kifayetsizlik", "ehliyetsizlik" lâfları sık sık işitilmektedir. Kabinede değişiklik umumi arzu halindedir. Fakat Demokrat büyükler o mevzuda henüz bir karara varmış değillerdir. Şimdilik, Grubun oklarına hedef olan Bakanların içinde Hükümet Başkanının en ziyade gamsız feda edeceği kimseler, "C.H.P. devrinden transfer edilen kıymetler".dir. Fakat işin eğlenceli tarafı, aynı koltuklara gene "C. H. P. den transfer edilen kıymetler" oturmaya hazırlanmaktadırlar.

İktisadi meselelere gelince, D.P içinde bu işlerin tedvir ediliş tarzına karşı memnunsuzluk gittikçe artmakla beraber, zamlar, bir sistemin icat oldukları mucip sebebiyle kabul edilmiştir. Fakat milletvekilleri hükümete böylece bir mehil vermektedirler İktisadi mevzularda yapılan tenkitler parti içinde geniş bir tasvip görmekte, en şiddetlileri dahi mubah sayılmaktadır. "Görülmemiş Kalkınma" edebiyatı tesirini gittikçe kaybetmektedir, bir zamanların tam mevzuu "Görülmemiş İmar" bir çok derdin kaynağı olarak teşhis edilmektedir. Tabii bunlar da piyasadan kalkarsa D. P. ye sekiz yılın sonuna netice diye kala kala bir büyük fiyasko kalacaktır. O yüzden henüz D. P. içinde gönüller, iktisadi politika yüzünden büyük baş yemeğe el vermemektedir. Ama vatandaşla milletvekilinin her teması, milletvekilini biraz daha cesur ve realist davranmaya itmektedir.

1955'le mukayese

Bu haftanın ortasında başkentte pek çok kimse Grubun bu yeni hareketini, 1955 hareketiyle mukayese etmektedir. Aslında arada bazı farklar vardır. O zamanki hükümet, fırtınaya fenersiz yakalanmış ve herşey kimvurduya gitmişti. Bugün, muhalif yollardan Gruba hakim olmaya çalışılmaktadır. Buna mukabil şimdi milletvekilleri daha kuvvetli vaziyettedirler. Meclisin içinde ve dışında hava, Kavrakoğlunun Haysiyet kervanından endişe etmeyi gerekli bulmamaktadır. Düşünmek lâzımdır sadece 120 Demokrat milletvekili iktidarın kaderini değiştirebilir. Onların Muhalefete katılacak kırmızı reyleri karşısında Hükümetin düşüp mukadder olur. Gerçi böyle bir isdat, temayül veya niyet mevcut değ-

"MIZRAK ÇUVALA SIĞMAZ"

dir. Ama., yeniden seçilme şanslarını hergün süratle kaybetmekte olduklarını anlayan milletvekilleri bu kuvvetlerini idrak etmiş vaziyettedirler ve icra organını doğru yola götürebileceklerini görmüşlerdir. Bu yüzdenidir ki, ,İ955'in aksine D.P. içinde en sert tenkitler doğrudan doğruya Genel Başkana fütursuzca yöneltilebilmektedir.

Son gelişmelerde anlaşılan şudur: Milletvekilleri icra organına Kasıma kadar bono vermeyi kabul etmişleridir. Fakat bu, bir açık bono değildirr. Bilakis, şartlı bir bonodur- "Muhalefetin tutumuna karşı tedbir alma yetkileri" ise, külliyen reddedilmiştir.

İnönü yolunda yürüyor

İktidar partisi içindeki işlere istikamet vermek için bu gayretler sarfedilirken, İnönü bu hafta, pazar günü Kırıkkaleye gitti ve orada fikirlerini bütün açıklığıyla bütün acılığıyla anlattı. Kongrenin delegeleri kendisine büyük tezahürat yaptılar. İnönü İstanbulda söylediklerini hemen aynen tekrarladı. C. H. P. Cumhuriyetin muhafızıydı, C. H. P. vatandaşı ümitsizliğe düşmekten kurtaracak kuvvetti. İstanbuldaki Ethem Yetkinerin aksine, Ankarada İnönüye hiç kimse mâni olmaya çalışmadı. Ethem Yetkinerin Paşadan gördüğü muamele. Muhalefet liderinin hiç bir gürültüye pabuç bırakacak cinsten olmadığı, onu ürkütüp vazife bildiğini yapmaktan alıkoymanın mümkün bulunmadığını alâkalılara anlatmıştı. Neşir yasaklarının D. P. içinde dahi uyandırdığı derin memnuniyetsizlik üzerine bu defa o yola da gidilmedi. İnönü azimli görünüyordu ve yaptığ, Büyük Meclisi millet işlerine el koymaya davetti. İkaz ediyordu: Vaziyet iyi değildi. Vaziyeti iyileştirmenin yolu ise, Büyük Meclisin kendisine sunulmuş olan meselelerin üzerine eğilmesîydi.

İnönü ilâve etti: Tabii Başkanlık Divanı, Meclisin çalışmasına mani olma teşebbüsünden vazgeçirilebilirse!

B. M. M.

Geciken tatil

(Kapaktaki politikacı)

Bu hafta pazar günü Kırıkkaledeki Yayla sinemasının çok kalabalık bir kütle tarafından doldurulmuş oldukça geniş salonunda İsmet İnönü sol eliyle mikrofonu tutup sağ elini, şehadet parmağı açık ileri uzatarak şöyle dedi:

" — Büyük Meclise verilmiş bizim takrirlerimiz var, İktidarın takrirleri var. Bu demektir ki, bizim şikâyetlerimiz var. İktidarın şikâyetleri var. Bunlar niçin görüşülmez, meselelerimiz niçin halledilmez?"

Muhalefet lideri sonra, bunun sebebini de izah etti. Aynı izahı daha evvelce İstanbulda da yapmıştı: Zira Başkanlık Divanı tarafsız değildir ve nereden, kimden alındığı bilinmiyen bir cesaretle gündemi arzuladığı şekilde tanzim etmektedir. İnönü Kırıkkalede sadece Muhalefetin ve İktidarın seçim hadiseleriyle ilgili takrirlerini bahis mevzuu etti. Halbuki Meclis gündemine girmek saadetine erişmemiş daha nice takrir vardı ve gensorulardan meşhur "Dilek raporu"na, bir çok evrak sıra bekliyordu. Muhalefet lideri Ankaranın sanayi merkezinde o tenkitleri yaparken başkentte herkes Meclisin tatile girme tarihi olarak 13 Haziranın tesbit edildiğini söylüyordu. Fakat haftanın ortasında hava değişti. Meclis çalışmaları uzayacaktı. Her halde Kurban Bayramından evvel milletvekilleri başkentten ayrılamayacaklardı.

Buna rağmen bu hafta Ankarada hiç kimse seçimlerle alâkalı takrirlerin, gensoruların veya Özalp hâdisesi hakkındaki "Dilek raporu"nun Meclise getirileceğini sanmamaktadır. İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedikin -İnönünün sevdiği tâbirle- çalım satarak Meclis kürsüsünden vaad ettiği "İstanbul seçimlerine dair sürprizler", öyle anlaşılmaktadır ki tahakkuk etmemiştir ve İktidar İstanbul seçimlerini de, diğer yerlerdeki seçimleri de münakaşa mevzuu yapmak takatini kendisinde hissetmemektedir. Aynı şekilde, "Dilek raporu"nun da bugünkü hava içinde getirilmesinin D. P. ye fayda sağlaması pek. ama pek şüphelidir. İktidar, Muhalefete karşı bir meydan muharebesini kabul etmek niyetinde değildir.

Beklenen münakaşa

Fakat Meclisin tatile girmesinden önce bir İktidar - Muhalefet çatışması mukadderdir. Zira bu hafta içinde D. P. de beliren niyet ara seçimlerini yapmamaktı. Anayasaya göre ara seçimlerinin "aksine karar alınmazsa" eylül ayında yapılması gerekmektedir. Şimdi D. P. muhtemelen Grup başkan ve bâşkan vekillerinin imzasıyla Başkanlık divanına bir takrir verecek ve ara seçimlerinin geriye bırakılmasını istiyecektir. Teklif, karşısında İsmet İnönüyü bulacaktır.

İsmet İnönü pazar günü Kırıkkalede, partisinin ara seçimlerinin yapılmasını istediğini açıkladı ve teskilâtına "Hazır ol" parolasını da verdi. Sadece Ankarada beş milletvekilliği münhaldir. Ekim seçimlerinde ise Ankarada C. H. P. büyük farkla seçimi kazanmıştır. Ekimden bu yana kuvvet muvazenesi, ara seçimlerinin daima iktidar partisine sağladığı avantajı kapayacak faktörlerin tesiri neticesi, değişmemiştir. Hatta son zamlar müteredditleri, tatlısu Demokratlarını; küçük partilerin fiilen tasfive edilmesi de az Hür. P. ve ondan biraz fazla C. M. P. oylarını C. H. P. istikametinde seferber etmiştir. Böyle bir hava içinde D. P. nin ara seçimlerine cesaret edemiyeceği muhakkaktır.

Fakat bu, İsmet İnönünün umu-

mi tasvip göreceğinden şüphe bulunmayan bir yeni çıkışına vesile verecektir. Muhalefet lideri demokratik rejimlerde ara seçimlerinin manâsı üzerinde duracak ve bir nevi meydan okuyarak İktidarı, Anayasanın icabını yerine getirmeye davet edecektir. Bu arada memleketin bütün dertlerinin, meselelerinin bir defa daha dile getirilmesini beklemek lâzımdır. Muhalefet lideri sert, fakat bir çıkar yol göstererek konuşacaktır-

Kendisine kim mukabele edecektir? Bu haftanın içinde D. P. nin tak tiği henüz kararlaşmamıştı. Seçimlerden beri Adnan Menderes Muhalefet lideriyle çatışmadan dikkatle kaçınmaktadır. Fakat şahsi prestiji, partisi içinde esen hava karşısında, bu sefer kürsüye çıkmasını gerektirecek gibi görünmektedir. İki liderden İnönünün avantajı Demokrasi prensiplerini müdafaa edenlerin avantajı; Menderesin avantajı ise, Mecliste ekseriyeti elinde bulundurmanın avantajı olacaktır. Bu avantajı küçük gördügü takdirde D. P. Genel Başkanının yerini bir yardımcısına terketmesi ve müzakereleri, mutad veçhile Üst kattaki hoparlörlü odadan dinlemesi kimseyi şaşırtmamalıdır.

İsmet İnönüye sorarsanız, bu gibi çatışmalarda İktidarın bir diğer avantajı da müzakereleri tarafsız idare etmeyen Başkanlık divanıdır.

Divan meselesi

Muhalefetin bu kadar şikâyetine hedef olan Meclis Başkanlık divanı, bir Başkan, üç Başkan vekili ve kâtiplerden teşekkül etmektedir. Gerçi Mecliste İktidarın Muhalefete nisbeti gözönünde bulundurulursa Başkan vekillerinden birinin C. H. P. li olması icap etmektedir. Fakat seçimlerden sonraki gergin hava içinde bu basit icap yerine getirilmemiş ve Başkanlık divanı sadece D. P. lilerden kurulmuştur. Başkan Refik Koraltan pek nadiren, o da hususi ehemmiyeti haiz hallerde celselere başkanlık etmektedir. -İdare ettiği son celse hatırlanırsa, "maalesef" demek lâzımdır: zira o celsede hakikaten tarafsız idarenin bir numunesini vermiştir... Kâtiplerin ise, fazla rolü olmamaktadır. Böylece, Muhalefetin şikâyetleri üç Başkan vekilinin üzerinde toplanmaktadır: Fikri Apaydın, Agâh Erozan ve İbrahim Kirazoğlu. Bunların içinde Agâh Erozan 1 numaralı hedeftir. Bir zamanların takdir edilen Başkan vekili Fikri Apaydın Muhalefetin sempatisini kaybetmiştir. İbrahim Kirazoğlu ise nisbeten dikkatli davranmaya çalışmaktadır. Başkan vekilleri haftaları sıraya koymuşlârdır ve müzâkereleri, her hafta biri idare etmektedir.

Toplucadan toplu bir adam

Böylece bazı haftalar Meclisin koridorlarında toplucadan da toplu, siyah frağı içinde son derece ciddi, hatta sert Agâh Erozanın, ağrır vücudunu ve iri göbeğini bacakları kolaylıkla taşıyamadığı için salına salına yürüdüğü, salona girdiği, kürsüye tırmandığı ve davudi sesiyle, bir can darbesinden sonra "Yoklama yapacağız efendim" dediği duyulur. Agah Erozan tüzüğün bütün maddelerini ezbere bilen adamdır. Her fırsatta gerekli maddeyi bir makineli tüfek süratiyle söyler. Hatta, maddelerle alâkalı notlar bile hafızasındadır. Tabii bu meleke kadar bir gayretin de neticesidir. Erken yatıp erken kalkan bu şişman adamın en verimli çalışma saatleri sabah beş ile sekiz arasıdır. B. M. M. de nöbetçi Başkan olduğu günlerden bir akşam önce nefsini her türlü eğlenceden mahrum bırakır. Fikrî ve bedenî yorgunluklardan dikkatle kaçınır. Sabah saat altıda Meclisteki dairesine gelip gîndemi tetkik etmeğe başlar. Gündemin

Refik Koraltan

Kürsüde biraz daha sık görünse

maddelerini dikkatle ve tekrar tekrar okur. İç tüzüğü ezbere bildiği halde o gündem için temas edilmesi muhtemel maddeleri yeniden teker teker gözden geçirir. Meclise başkanlık ettiği zamanlar, bilhassa usul meselelerinde maddeleri rahatlıkla izah etmesi ve her türlü itirazı İçtüzük Hükümlerine göre tıpkı kurulu bir gra mafon gibi madde, fasıl, paragraf ve hatta sayfa, satır söyleyerek hangi cümle ile icap ediyorsa o cümleyi tekrarlayarak karşılaması böylece kabil olmaktadır. Malum bazı organlar onun bu kaabiliyetine kasideler yazmışlardır. Maamafih, Erozanın bu muvaffakiyetinde başkanlık kürsüsünün hemen gerisinde oturan ve Erozanla gayet iyi anlaşmış bulunan Umumi Kâtip Refet Sözenin el altından uzatıverdiği küçük notların da büyük payı vardır.

Muhalefete sorarsanız, Agâh Erozanın madde okumaktan da mühim bir hususiyeti vardır: O maddeleri, ne hikmetse, daima Muhalefet aleyhinde tefsir etmesi. Bu yüzdendir ki, tüzüğü en iyi bilen Başkan vekili Agâh Erozan olduğu halde, şimdiye kadar Mecliste en fazla hâdise de onun idare ettiği celselerde çıkmıştır. Münakaşalar, döğüşler, celse tatil etmeler kusur itirafları...

Fırtınadan sonra

Agâh Erozan, D. P. içinde 1955 fırtınasından sonra yükselen politikacılardandır. O fırtınanın dalgaları partinin çok kıymetli bir çok azasını dışarı attıktan sonra, senelerce Meclis İdare âmiri olmak için uğraşmış Agâh Erozan kendisini birden Başkanlık kürsüsünde bulmuştur. Bir defa oraya çıktıktan sonra da, oradan düşmemek için hiç bir gayreti esirgememiştir. Agâh Erozan açıkça söyler: Başkanlık kürsüsüne büyük bir aşkla bağlıdır. Arkadan ilâve eder:

"— Zaten bir insan işini aşkla sevmedi mi, onun üstesinden gelemez,"

Agâh Erozan 1910 yılında Bursanın Mudanya kasabasında doğmuştur. Babası muhitin maruf ve hali vakti yerinde kişilerinden İttihatçı Hamdi Beydir. Annesinin adı Hasene hanımdır. Erozanların cedlerinin, edebiyat tarihlerinin meşhur Aşık Paşazadesine kadar dayandığı rivayet edilir. Dedesinin adı Aşıkzade Osman beydir. İttihatçı Hamdi bey. Soyadı Kânunu çıktığında Aşıkzadeyi Erozan diye türkçeleştirerek soyadı almıştır. Erozan ailesinin fertleri umumiyetle uzun ömürlü insanlardır. Agâhın babası Hamdi bey 1952 yılında 82 yaşında vefat etmiştir. Halen 83 yaşında olan annesi Hasene hanım ise, beş evlâdından dünyada kalan tek oğlu Agâha hâlâ çocuk gözü ile bakar.

Agâh ilk, orta ve lise tahsilini Bursa Erkek Lisesinde leyli olarak yapmış ve 1930 yılında Bursadan ayrılmıştır. Arkadaşları Erozanın talebelik devrine dair hoş hatıralar naklederler. O yıllarda da -tıpkı şimdiki gibi- topludan da topluca, girişken, salına salına yürüyen, bilhassa mektep idarecileri tarafından gözde bir talebe diye bellenen 177 Agâh efendi nedense mektep idarecilerine verdiği itimat havasını arkadaşlarına verememiştir. Onlarda içine kapanık, çabuk alınan çabuk darılan bir insan intibaı bırakan Agâh efendinin o yıllardaki maceralarını -Temen yeri maceraları- anlatırken arkadaşları hâlâ güler dururlar. 177 Agâh efendinin sınıf ve mektep arkadaşları arasında bugün öylece ilk planda akla gelenler Mazlum Kayalar, Halûk Şaman, Raif Aybar, Hıfzı Oğuz Bekata. Sayıştay azalarından Rahmi, İç

Ticaret Umum Müdürü Mazhar ve Ziraat Fakültesi profesörlerinden Hüseyin Cahittir.

Agah efendi, nevi şahsına has hali tavrı, girişkenliği çok konuşması ve bilhassa hocalarının gözüne girme kabiliyeti sayesinde mektepte daima iyi talebelerden biri sayılmıştır. Bursa Lisesinden sonra İstanbul Hukukuna kaydolan ve burayı da 1933 de bitiren Agah efendi önce Bursa maiyet memurluğuna tâyin edilmiş, bir ara lisede tarih, coğrafya ve Fransızca okutmuş, sonra da Devrek kazasına kaymakam olmuştur. 1935 de başlayan kaymakamlık hayatı 1950 arifesine kadar devam etmiş ve bu arada genç idare adamı sırasıyla Orhaneli, Ilgaz, Şirvan, Beşiri, Oltu, Gönen kaymakamlıklarında bu-

Fikri Apaydın

Geçmiş zaman olur ki...

lunmuştur. 1944 yılında merkeze alınmış, bir müddet İçişleri Bakanlığında şube müdürü olarak çalışmış sonra 1946 da Kartal Kaymakamlığına tâyin edilmiştir. 1947 de Kartaldan Fatih Kaymakamlığına nakledilen Erozan, 1949 da Tekirdağ Vali muavinliğine getirilmiş, ancak bu arada devrin İçişleri Bakanı Emin Erişirgille arası açıldığından tam seçimlerin arifesinde D.P. ye geçerek Bursadan adaylığını koymuştur. 1950 de Bursadan milletvekili seçilen Erozan siyasi hayatta da girişkenliği ve cerbezesiyle dikkati çekmiştir.

Topçu ateşi

Meclis Başkanlık divanı geçen devrede de Muhalefetin itirazlarına yol açmıştı. Fakat bugünlerde bilhassa İsmet İnönü bu meseleyi ciddiyetle ele almışa benzemektedir. Doğrusu istenilirse, müzakerelerin idare edillş tarzından gündemin tanzimine, itiraz ve şikâyetlere hak vermemek güçtür. Mesela Basın kanununun, gündeme alınışındaki süratle Muhalefetin gensoru önergelerinin sırada beklediği müddet mukayese edilince, divanın takdir ölçülerinin bir olmadığı meydana çıkmaktadır. İçtüzük tadilinden sonra bütün para cezalarının muhalif milletvekillerinden kesilmesi, Meclisin tereddütsüz en müdahaleci milletvekilleri olarak bilinen "ön sıra Demokratları"nın hep bir ihtarla vaziyeti idare etmeleri de şikâyetleri arttırmıştır.

İsmet İnönünün Başkanlık divanından şikâyetleri, Başkanlık divanının tutumu değişmediği müddetçe devam edeceğe benzemektedir. Bir Parlâmentoda müzakerelerin selâmet ve sükûnetini Başkanlık divanına herkesin duyması gereken saygı ve itimat sağladığından bu şikâyetlere kulak kapamak kolay değildir. Tabii, meseleyi hal için çok kolay bir yol vardır: Muhalefet de, Meclisteki nis-

İbrahim Kirazoğlu

Üçüncü adam

betine uygun olarak Başkanlık divanına iştirak ettirilir. Her tarafta tatbik edilen usul budur. O zaman tarafsızlık kendi kendine kurulur. Başkan vekilleri, üzerlerinde münakaşa bulunmayan mutedil partililerden seçilir. Müfritler de Başkanlık divanı azası olarak değil, Meclis tabiriyle silahşör diye kullanılır, bunlara hücumlar yaptırılır, hücumlar karşılattırılır.

Şimdi, Meclisin bu döneminin bir "ara seçimi fırtınası" ile bitmesi beklenmektedir. Kasıma kadar sinirler durulduğu takdirde o zaman Meclisin teşekkül tarzının Başkanlık divanının teşekkül tarzı için de esas ittihazı pek âlâ kabil olabilir ve bu, mükemmel bir teamül teşkil eder.

Ah, biz de bir öyle mahkûm olabilsek!

Dünyanın neresinde basın hürriyetine karşı bir tedbir düşünülürse, dünyanın neresinde bir gazeteci hapsedilirse muteber Zafer gazetesi hemen sevinçle -ve çok zaman hakikati değiştirerek- ilan ediyor ya.. Bu sefer de, Pakistanda iki gazetecinin ikişer sene ağır hapse mahkûm olmasını ele alınış. Ah, biz de bir öyle mahkûm olabilsek o kadar sevineceğiz ki!

İki gazeteci Batı Pakistan valisi Gurmaninin, bir Pakistan eyaletini Hindistana vermek için Hind İçişleri Bakanına mektup yazdığını iddia etmişler ve mektubun fotokopisini neşretmişler. Gurmani mahkemeye müracaat ederek mektubun sahte olduğunu bildirmiş ve sahteci gazetecilerin cezalandırılmasını istemiş. Mahkeme sanıklara ispat hakkı tanımış. Cumhurbaşkanı ve Başbakan hariç, memleketin hemen bütün büyükleri mahkemeye celbedilerek dinlenmişler. Hatta hakim Başbakan hakkında ağır sözler dahi sarfetmiş. Duruşmalar sonunda anlaşılmış ki gazetecilerin neşrettikleri fotokopi uydurmadır ve Gurmani böyle bir mektubu asla yazmamıştır. Bunun üzerine gazeteciler, iftira suçundan ikişer sene hapse mahkûm edilmişler. Bir şahsa, yalan yere "vatan haini" damgası vurmanın iki .sene hapisle cezalandırılmasına söz söyleyecek kimse yoktur.

Galiba Zafer iki gazetecinin ispat edilmiş bir muvazaa iddiası, masum bir karikatür, nihayet tebessüm uyandıracak bir fıkra veya "dar elbise, iyi boyanmış pabuç giymekten hoşlanır" demek suretiyle bir Başbakanın hususi hayatının işaa edilmesi yüzünden mahkûm edildiklerini sanıyor.

Ooo, efendimiz nerede, biz nerede!

İsmet İnönü, Rus Büyük Elçisi, Başyazarımız ve Nasır Hakkında ...

İnönü

Şu, "Demokrat Çevreler"-in taktiklerine bayılmamak kabil değil. Demokrat büyüklerimize soruyorlar : "Bu hayat pahalılığıyla sonumuz ne olacak? Niçin ciddî iktisadi tedbirler almıyorsunuz? Geçim sıkıntısı zaten vatandaşı ezerken neden yeni yeni zamlar getirip yükü büsbütün ağırlaştırıyorsunuz? Yolları indirip bindirmek için milyonlar sarfetmekten ne zaman vazgeçecek, ne zaman israfı durduracaksınız?" Üstelik, bunu soranların hepsi "münafık muhalifler" değil. Halis muhlis Demokratlar. Hemen "Demokrat çevreler"-den cevap yayınlanıyor: "Ama siz biliyor musunuz ki İsmet İnönü Rus Büyük Elçisiyle temas ediyor ve Metin Toker Başkan Nasırla görüşmek üzere Kahireye gitmeye kalkıyor?" Hatta, "Demokrat Çevreler" tafsilât bile veriyorlar: "İsmet İnönünün Rus Büyük Elçisiyle temaslarını fotoğraflarla tesbit ettik ve Metin Tokeri yolundan çevirdik!" Hani "Dam üstünde saksağan" demek için bundan daha münasip bir fırsat bulmak güçtür. Nitekim, geçen haftanın sonunda bu iki haberi yayan gazeteler "Zamlarla bunların alâkası ne?" diye sormaktan kendilerini alamadılar. Lâfı değiştirmenin bile bir usturuplu yolu vardır.

İsmet İnönü Rus Büyük Elçisiyle temas ediyor, Metin Toker de Nasırla görüşmeye gidiyor. Eee, Metin Toker İsmet İnönünün kızıyla evlidir. O halde, iki hareketi bir birine bağlamak lâzımdır. Bu, sistemli bir teşebbüstür. Şimdi, insan düşünüyor: Teşebbüs ne olabilir? "Demokrat Çevreleri" biraz daha cesaretli davransalar da bari onu da söyleseler: Metin Toker Nasırla ikinci Nizip seferini görüşecekti. İsmet İnönü de İkinci Hünkâr İskelesi muahedesinin esaslarını Rus Büyük Elçisiyle tesbit ediyordu! Gülmemeye hakikaten imkanı yok

Ama hâdise, bir noktaya teşhis koymak fırsatını verdiğinden dolayı alâka uyandırıcı. Yoksa, işin ciddiye alınacak bir tarafı yok. İsmet İnönü bu! Rus Elçisiyle de görüşür, Amerika Elçisiyle de.. Nitekim, başkente gelen hemen her Büyük Elçi itimatnamesini Cumhurbaşkanına takdim ettikten sonra Muhalefet lideri İnönüden randevu ister, gider kendisini evinde ziyaret eder. İnönü de bu ziyaretleri iade eder. Türkiye bir Demir Perde gerisi memleketi olmadığı için bunu kimse yadırgamaz. Elçiler İnönüyü yemeğe, konsere, kokteyle çağırırlar, İnönü onları yemeğe veya çaya davet eder. "Demokrat Çevreler"in temas dediği bu. Bunu tesbit için polis fotoğrafçılarını yormaya ne hacet? Bir şipşakçı işi kolaylıkla görebilir. Gizli kapaklı bir şey olmadığına göre.

Nasır hikâyesi daha da komik. AKİS beşinci nesir yılına basarken bir niyetini ilân etmişti. AKİS temsilcileri alâka uyandırıcı yazılar hazırlamak üzere, icap ettiğinde, dışarıya gidecekler, temaslar, yapacaklar, sonra bir tek yazıda intibalarını okuyucularla anlatacaklardı. Mecmua, kapağına dünyanın hakikaten bahsettiği adam olan Nasırı koymayı kararlaştırdı. Kapak yazısının bir kısmı için bir temsilci Mısıra gidip bilgi, toplayacak, kabil olursa Nasırla görüşecekti. Bahis mevzuu olan bir Devlet Başkanıyla görüşmek olduğundan mecmuanın verdiği ehemmiyeti belirtmek maksadıyla bu işe Başyazarı, mız memur edildi. Mecmuanın sahibi, âdet veçhile durumu Basın - Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğüne bildirdi, Metin Tokere döviz temini için Maliye Bakanlığı nezdinde tavassut talebinde bulundu. Talep kabul olundu döviz verildi. Emniyetten Mısıra gitmek üzere pasaport alındı. Bunun üzerine Mecmuanın dış politika sekreteri Birleşik Arap Cumhuriyetinin Ankaradaki Büyük Elçisi vasıtasıyla Metin Toker için Nasırdan bir randevu rica etti. Büyük Elçilik ricayı Kahireye bildirdi. Metin Tokere Elçi viza verdi. Başyazarımızın uçakta yeri alındı, Kahirede otel rezervasyonu yapıldı. Metin Toker durumu Kahiredeki Büyük Elçimize de yazdı. Hareketinden üç gün evvel ise Basın-Yayın ve Turizm Bakanı Sıtkı Yırcalıya telefon ederek Nasırla görüşmesinin muhtemel bulunduğunu, Kahireye gitmeden evvel hükümetimizin politik görüşünü öğrenmenin kendisi için faydalı olacağını, söyledi, bunun hükümet başkanına duyurulmasını rica etti. Nitekim Birleşik Arap Cumhuriyeti Büyük Elçiliği de Metin Tokere randevu talebinin Cumhurbaşkanı Nasır tarafından kabul edildiğini bildirdi.

Toker

Fakat uçağa bineceği gün, Ankara Valisi Metin Tokere Mısıra gitmesinin hükümetçe "mahzurlu" görüldüğünü tebliğ etti. Bu "mahzur"un ne olduğu, şimdi anlaşılıyor. Yoksa, dünyanın bütün büyük mecmualarının hergün yaptıkları bir hareket, Metin Toker bahis mevzuu olunca "yasak iş" mi haline gelirmiş? Nasırdan bir randevu temin etmenin, onunla görüşmenin, onu tanımanın bir gazeteci için başarı sayılacağı muhakkaktır. Sonra, gazeteciler sadece tasvip ettikleri kimselerle mi görüşürler? Kabil olsa da Krutçefle de görüşebilsek, Makariosla da.. Böyle düşündüğü için AKİS hâdisede bir yanlış anlama olduğunu sanmış ve "Demokrat Çevreler" meseleyi ortaya atıncaya kadar yanlışlığın düzeleceği ümidiyle sesini bile çıkarmamıştır. -Hâdise üç haftalıktır-.

Ama, meselenin ne olduğu artık ortada. "Demokrat Çevreler"in alâkadar olacakları, üzerine eğilecekleri ibunca mesele varken ''Nedir bu zamlar?" denilince cevap veriyorlar: "Ama İnönü Rus Büyük Elçisiyle temas ediyor ve Metin Toker Nasırla görüşmeye gidiyor". Sanki bunlar gizli kapaklı işler, esrarengiz teşebbüsler, komplolarmış gibi.

Eğer bu bir vehimse, ne demeli, Allah hemen şifa ihsan etsin. Aksi halde korkarız, vehim sahipleri bir gün, aynı zamanda Başyazarımızın kızı ve İnönünün torunu olan küçük Gülsüne Yunanistandan hediye getirilen bir çift lâstik donun Makarios tarafından mı gönderildiğini tahkik için emek, zaman ve para sarfedeceklerdir. Yok, bu bir taktikse "Demokrat Çevreler"in böylesine gülünç, böylesine hayali lâflarla dikkatlerini dağıtmaya çalıştıkları kendi arkadaşları hakkın da ne intibaya sahip oldukları anlaşılıyor. Ne intiba ne intiba!. Ne kıymet verme, ne kıymet verme!

Nasır

Ah, bütün bunları bırakıp da ciddiyetle olgunlukla memleketin hakiki dertleri üzerine eğilerek zor dahi olsa hal yolu bekleyen işlerimizi ele alsak. Hem "Demokrat Çevreler" hem biz öylesine rahat ede c e ğ i z ki..

İstanbul Mitingine katılan yüzbinler
"Kıbrıs Türktür!"

Kıbrıs

Dananın kuyruğu

Bu haftanın başında Pazartesi günü, Londrada Portland Place'den çıkan siyah otomobil beyaz ayyıldızlı kırmızı Türk bayrağını taşıyordu. Otomobil Trafalgar meydanından Thames nehrine doğru indi, Westminster'e gelmeden sağdaki büyük binanın kapısından geniş avluya girdi. Otomobilden kısa boylu, gözlüklü, dar elbiseleri içinde bir İngiliz centilmenini pek hatırlatan Türkiyenin Saint James sarayı nezdindeki Büyük Elçisi Muharremi Nuri Birgi indi. Büyük Elçi Foreign Office' in alâkalı memurları tarafından istikbal edildi, içeri alındı. Halı kaplı, geniş mermer merdivenden Türkiye Büyük Elçisi bir kat çıktı. Yüksek tavanlı koridorlar İngiliz diplomasisinin büyük simalarının yağlı boya, muhteşem tablolarıyla doluydu. Muharrem Nuri Birgi doğruca Majestenin Dışişleri Bakanı Selwyn Lloyd'un gösterişsiz odasına girdi. Mülakat Majestenin Dışişleri Bakanının arzusuyla vuku buluyordu.

Aynı gün Ankarada, sabahın oldukça erken bir saatinde de Union-Jack'i taşıyan -İngiliz bayrağı- muhteşem bir Rolls-Royce'un Çankayadan Bakanlıklara doğru indiği görüldü. Araba Bulvar Palasın karşısından kıvrıldı ve Başbakanlık binasının önünde durdu. Şoför süratle atladı, sol kapıyı açtı. İçinden çıkan Majestenin Ankaradaki Büyük Elçisi ince, zarif, tıpkı Birgi gibi dar elbiseli, çok iyi cins bir yarış atını hatırlatan Sir James Bowkerdi. Sir James, hiç bekletilmeksizin Cumhuriyet Hükümetinin Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlunun odasına alındı. Mülakat Majestenin Türkiye Büyük Elçisinin arzusuyla vuku buluyordu. Zorlu, mülakatı takiben Başbakanın yanına gitti.

Biri Londrada, öteki Ankarada cereyan eden iki görüşmede aynı husus ele alındı. Majestenin hükümeti Türkiyeden Kıbrıslı Türk liderler üzerindeki tesirini kullanmasını ve Türkiyedeki Kıbrısla alâkalı toplantılarda Türk - İngiliz münasebetlerinin zedelenmesini önlemesini istiyordu. Kıbrısta hâdiseler başlamış, Türklerle Rumlar arasında -hani Vali Foot'un kardeşçe geçineceklerini hayal ettiği Türklerle Rumlar arasında- bir iç savaş çıkmıştı; Türkiyede ise hükümetin nihayet müsaade vermesi üzerine ilk büyük miting bir gün evvel İstanbulda, Beyazıt meydanında yapılmıştı. Bu iki hâdisenin Majestenin hükümetinin kulağına kar suyu kaçırmış olduğu anlaşılıyordu.

İnsan gölü

Hakikaten bir gün evvel bu haftanın başındaki pazartesi günü imarzede Beyazıt meydanı bir çok hırçın çayların nihayet bulduğu büyük bir göl haline geliverdi. Dağlardan eriyen karlar, büyük gölü süratle doldurmuştu. İstanbul İstanbul olalı bu büyüklükte bir topluluğu belki de ilk defa bir arada görüyordu. Mübalağasız 300 bin insan, tarihi şehrin yedi tepesinden en yükseğinin üzerinde toplandı yekvücut oldu. "Ya taksim, ya ölüm" diyerek and içti.

Bu muhteşem tezahüratın başlangıcını, arkada bıraktığımız haftanın perşembe gününde aramak lâzımdır. O gün gazetelerde Lefkoşe mahreçli bir haber vardı: Kıbrısın Girve kazasında Rumlar, Türk ilkokuluna taarruz etmişler, ellerine ne geçerse tahribe koyulmuşlardı. En mühimi, okuldaki Atatürk portresini parçalamışlardı. Bu şen'i fiilin Türkiyede derin bir infial ve aksülamel uyandırmaması imkansızdı. Sabırlı ve şuurlu Türk gençliğinin hiç şaka kaldırmadığı bir mevzua, 1 numaralı Türke dokunulmuştu. Haber, Üniversite gençliğine imtihan arifesinde olduklarını unutturuverdi. İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği hemen Soğanâgadaki lokalinde toplandı ve bir protesto nümayişi yapmağa karar verdi. Vakit geçirmeden İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedike bir yıldırım telgrafı çekilerek Türk gençliğinin artık sabrının tükendiği iğrenç ve hayasızca tecavüzün tel'ini ve hissiyatlarının ifadesi için pazar günü Taksim meydanında bir Kıbrıs Mitingi tertiplenmesine müsaade istenildi. Diğer bir müracaat da usulen İstanbulun yeni Vali ve Belediye Başkanı vekili Ethem Yetkinere yapıldı. Fakat yaşları icabı iyimser olması icap eden gençlerin hiç birinin hayale kapıldığı yoktu. Talep nasıl olsa reddedilecekti. Şu 6-7 Eylül hâdiselerinden sonra Kıbrıs mitingi yapmak için az mı müracaatta bulunulmuştu! Müracaatlar İçişleri Bakanlığında kalın bir dosya teşkil ediyordu. Taleplerin bir çoğuna cevap vermek lûtfunda bile bulunulmamıştı. Fevkalâde şartların hüküm sürdüğü Kıbrısta gençlik istediği gibi nüma-

yişler yaparken, anavatandaki gençlerden bu en tabii hak esirgenmişti. Seslerini duyurabilmek için talebe teşekkülleri temsilcilerinin Londraya gitmesi gerekmişti. Bu sebeple gençler Soğânağâdaki lokali ümitsiz bir şekilde terk ettiler.

Beklenmedik balayı

Ertesi gün, Gedike gönderilen yıldırım telgrafının altına imzasını koymuş bulunan İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Başkanı 26 yaşındaki Samet Güldoğanın Beyazıttaki evinin kapısının önünde, kendi gibi plâkası da kırmızı bir cip durdu. Cipten bir komiser indi ve Güldoğanın kapısını çaldı. Saat 10 du. Bir müddet sonra Güldoğan ile Birinci Şubenin yakışıklı sivil komiseri beraberce Emniyet Müdürlüğünün yolunu tuttular.

Haber yıldırım sürati ile Üniversite ve basın muhitine yayıldı, istisnasız herkes jeoloji bölümü talebelerinden olan Güldoğanın başına geleceklerden dolayı üzülmeğe başladı. Gençler bu cipli hikayenin gerisini kolayca tahmin ediyorlardı. Daha önce diğer gençlik teşekkülleri mensuplarına yapıldığı gibi Güldoğan da sigaya çekilecek, cüretinden dolayı azarlanacak, iş ve fikir birliği yaptığı kimseler hakkında izahat istenecek, tehditler sıralanacaktı. Çünkü Bor pazarım kaçırarak Niğde yolunu tutan, vehimleri nisbetinde kuvvetli bir muhayyileye sahib olan Sabık Emniyet Müdürü Hayrettin Nakipoğlu zamanında işler böyle yürüyordu.

Hele yarım saat sonra, Güldoğanın 00.004 numaralı makam arabasında, -polis müdürünün arabası-, İstanbulun çabucak şöhret yapan Emniyet Müdürü Cemal Tarlan ile vilâyete girdiğini görenler uzunca boylu, ince yapılı, geniş alınlı delikanlının akıbetinden iyice endişeye düştüler. Fakat başına geleceklere aldırmayan, keyfi yerinde tek şahıs ne gariptir ki bizzat Güldoğanın kendisi idi. Genç talebe, Vali vekili Yetkinerin huzuruna götürüldü. M.T.T.B. nin sabık İkinci Başkanı Celâl Hordan da bir iki ay evvel aynı şekilde sabık Valinin karşısına çıkarılmış ve iyi bir papara yemişti. Ama yeni Valinin kaşları çatık değildi, yüzü gülüyordu. Güldoğan adeta kulaklarına inanmadı. Zira Soğânâğa lokali sakinlerinin tahminleri hilafına Vali, hükümetin Kıbrıs Mitingine müsaade ettiğini bildiriyordu. Üstelik Güldoğana, 14.30 uçağıyla gidip bazı hükümet erkanı ile görüşmesi için vilâyetçe tedarik edilen Ankaraya gidiş dönüş bir de bilet veriliyordu. Sanki bir mucize vuku bulmuştu. Zira Cumhuriyet Hükümeti 33 aydan beri ilk defa olarak bir Kıbrıs mitingi yapılması için izin veriyordu. Meşhur 6-7 Eylül hâdiselerinden sonra hükümet, Kıbrıs ile alâkalı değil miting, kapalı bir oda akademik bir toplantı yapılmasına, konferans verilmesine hattâ ve hatta sergi açılmasına dahi inatla ve şiddetle mümanaat ediyordu. Güldoğan ve gençlik bir taraftan sevinirlerken, diğer taraftan üç yıl rötarla gelen balayı günlerinin mucip sebeplerinin zihinlerini kurcalamasına mani olamıyorlardı. Acaba dünyada ne değişmişti? Cidden merak ve tahkike değerdi.

Bir siyasetin sonu

Gençler bu gecikmiş balayının sebeplerini bulmakta güçlük çekmediler. 17 Haziranda İngiliz Hükümetinin yeni Kıbrıs politikasını açıklıyacağını biliyorlardı. İngiltere Dışişleri ve müstemlekeler Bakanlarının gizli evrak kasalarında, Vali Foot'un telkinleri ile hazırlanan ve İşçi Partisinin tasvibini kazanan bir plân hazırdı. Plân Ankara Hükümetine henüz açıklanmamıştı, ama "Kıbrıs Milleti"nin liderlerinden sayılan Fazıl Küçüke bazı şeyler çıtlatılmıştı. Bu sebeple Küçük, basın toplantılarında "İngiltere Hükümeti Kıbrısa muhtariyet vermeğe hazırlanıyor" diyebiliyordu. Makarios'un da dini bir konferans bahane edilerek Londraya çağrılması bu kötü haberi doğruluyordu. Meşhur Zafer dahil, herkes biliyordu ki bu davet dini değil siyasi konuşmalar için yapılmıştı. İngiltere Adanın mukadderatını Papazla da pazarlık edecekti. İşler hakikaten kötü idi. O kadar kötü idi ki bir ay evveline gelinceye kadar, "İngiltere Türkiye ile istişare etmeden Kıbrıs hakkında hiç bir karar almayacaktır" diyen Zorlunun başında bulunduğu Bakanlık bu sefer, "işbirliğinin eskisi gibi devam edeceği hususundaki ümidimiz -evet ümidimiz- henüz zail olmamıştır" diyerek kendi kendini tekzip ediyordu. Hele İktidarın başının şu meşhur Bursa nutkunda, İngiliz hükümetinin resmi beyanlarda taksimi kabul ettiğini müjdelemesine ne buyurulurdu? 17 Haziranda biraz acele söylenmiş bu sözler acı bir tekziple karşılaşacaktı. Ya İngiltere döneklik ediyordu, ya biz Majestelerinin hükümetinin sözlerini anlamakta güçlük çekiyorduk.

Elbette ki B. M. M. nde, söylenenler ve olanlar arasındaki tezadın hesabını soranlar çıkacaktı. Sonra, şu son zamanlarda muvafık muhalif herkesin asabını bozmuştu. Bu kötü havayı değiştirmek ve iyi yolda olmayan Kıbrıs siyasetine karşı yapılacak tenkitleri başka istikametlere yöneltmek lâzımdı. İşte bu sebeple, atı alanın Üsküdarı geçtiği bir sırada Kıbrıs mitingine memnuniyetle müsaade edildi. Aslında Cumhurbaşkanının bütün partiler liderlerini Kıbrıs mevzuunda bir toplantıya çağırması bu bakımdan daha tesirli olacaktı. Ama Rus Elçisini gördü diye İnönüye çatan İktidar mutad üzere o kadarına yanaşmıyordu.

Miting, başına buyruk hareket etmek istiyen Majestelerinin hükümetini son adımı atmadan yeniden düşünmeye sevk edecek miydi? İngiltere çoktan kati kararını almıştı. Bir iki ay evvel yapılacak nümayişler Muhafazakar hükümeti belki de son adımı atmaktan vaz geçirebilecekti. Ama bu fırsat kaçırılmış görünüyordu.

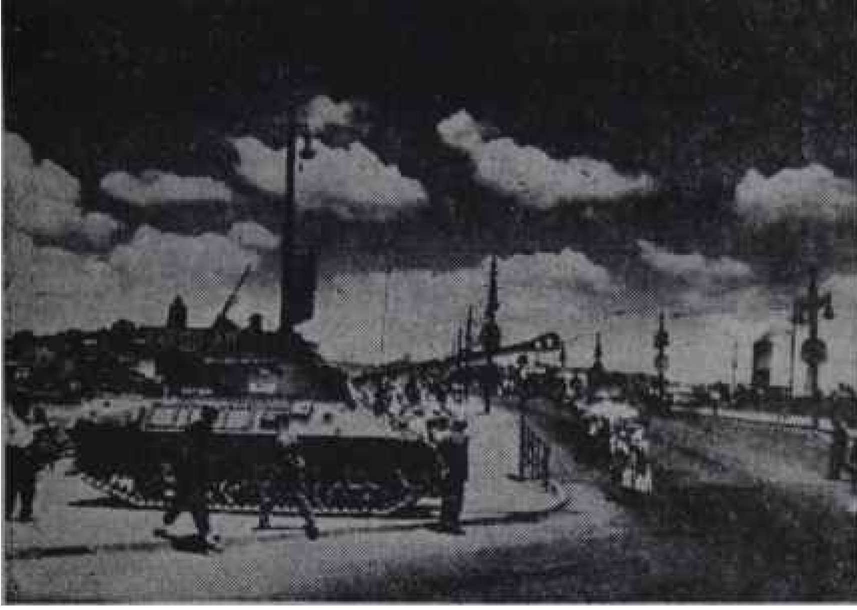
Destekli Miting

Güldoğan Dakota tipi uçakta Ankaraya doğru uçarken, geriye kalan İ.Ü.T. Birliği idarecileri ve azaları da Kıbrıs mitinginin hazırlıklarını tamamlamak üzere hiç vakit kaybetmeden hummalı bir faaliyete giriştiler. Bu arada, İ. Ü. T. Birliği ikinci başkanı Dündar Akçetin Emniyet Müdürlüğüne davet edilerek kendisine Mitingin Taksim meydanında değil Beyazıt Meydanında yapılmasının uygun görüldüğü bildirildi. İ. Ü. T. B. Cuma günü, en geç cumartesi saat onda teslim edilmek şartiyle onbeş matbaaya birden yüzbin pankart, onbin el ve onbin duvar ilânı onbin afiş siparişi verdi. Ayrıca yüz yafta ve bir o kadar da dövizin hazırlanması için ressamlar faaliyete geçtiler. Şimdi hükümet bir zamanların "başbelâları"ndan, Vilâyet ve Emniyet Müdürlüğü vasıtasıyla maddi ve manevi hiçbir desteği esirgemiyordu. İ.Ü.T.B. mensuplarını, resmi otomobiller, de vızır vızır dolaşır görmek epeyce yadırgandı. Altı mikrofon ve elliye yakın hoparlör de ekseriyeti askeriyeden alınmak suretiyle Vilâyetçe temin ve monte edildi. Diğer taraftan Kıbrıstan bahsetmeye oruçlu devlet radyoları da, vesile yaratarak her-

Mitingte gençler

"Kanımız Kıbrıs için"

Karaköy köprüsünün başını tutan tanklar

Ne olur, ne olmaz!

gün Kıbrıs Mitinginden dem vurmaya başladılar. Baskısı veya çizilmesi tamamlanan pankart, döviz, yafta, el ve duvar ilânlarının, afişlerin tevziine şerefli bir vazife uğruna imtihanlarını arka plâna atan üniversitelilerce başlandı. Bilhassa Rum vatandaşlar, bunları ticarethanelerinin vitrin ve duvarlarına asmakta veya yapıştırmakta birbirleriyle yarış ediyorlardı. Yafta ve dövizlerin çizilmesi için, Cumhuriyet Gazetesinden talep edilen mürekkep ihtiyacın fevkinde miktarlarda sağlandı. Eğer hükümetin maddi ve manevi desteği olmasaydı İ. Ü. T. Birliğinin malûm bütçesi imkânları ile kırk saat zarfında bu kadar muazzam bir mitingin hazırlıklarını yetiştirebilmesine imkân ve ihtimal yoktu.

İstanbuldan 450 kilometre güney doğuda, başkentte de Güldoğan, belki de bir daha bütün ömrünce mazhar olamayacağı fırsatları kolaylıkla sağlıyor, dört saat içinde üç Bakanla -Gedik, Zorlu, Yardımcı- ayrı ayrı görüşebilmek imkânını elde ediyordu.

Sütten ağzı yananlar

Cumartesi günü sabahı saat 9.30 da Vilâyetin dışındaki vatandaşlar, ön tamponlarının biraz üstündeki kırmızı plâkalara bir, iki veya üç sarı madeni yıldız iliştirilmiş yığınla askeri otomobil veya pikap gördüler. İçeride, holde veya koridorlarda dolaşanlar da sağ kollarının üzerindeki kırmızı yün kumaşlar üzerine bir, iki veya üç sarı yıldız iliştirilmiş genç ve yakışıklı emir subaylarına rastladılar. Hâdise şuydu: Ertesi gün yapılacak Kıbrıs Mitinginin selâmetle cereyanını sağlamak için İstanbulda alınacak inzibati ve ihtiyati tedbirlerle ilgili mühim bir toplantı aktediliyordu. Yetkinerin başkanlığındaki toplantıda, Vali muavinleri, Tarlan ve Emniyet Müdür Muavinleri, Eminönü ve Fatih Kaymakamları ile Jandarma Kumandanlığı ve İstanbuldaki bütün kara ve deniz birliklerinin temsilcileri hazır bulunuyordu. Yüzyirmi dakika kadar devam eden müzakereler neticesinde türlü ihtimaller en ince teferruatına kadar düşünülerek, akla ve hayale gelebilecek bütün tedbirler kararlaştırıldı. Kalabalıklar İstanbul yakasında durdurulamadığı veya dağıtılamadığı takdirde Atatürk ve Galata köprüleri açılacaktı. Ayrıca İ. Ü. T. B. de bir on bin kadar üniversiteliyi, Kıbrıs Mitinginin gayesini değiştirmek ve bazı müessif hâdiselere sebebiyet vermek isteyecek kötü niyetli unsurların menfi faaliyetlerini frenlemek üzere vazifelendirecekti. Halkın Mitinge katılmasını kolaylaştırmak için maçların geriye bırakılması ve Türk - Alman atletizm müsabakalarının öne alınması kararlaştırıldı. Sinemaların 14.30 ve 16.30 seansları iptal edildi. Bilumum eğlence yerleri saat 14-17 arasında kapatıldı.

Vahim 6-7 Eylül hâdiselerinden sonra hükümetten uzaklaştırılan Gedikin en ufak bir sürprize yer bırakmamak için son derece ihtiyatlı ve hatta çok mübalağalı hareket ettiği görülüyordu. Bu kadar vesveseli olmaya herhalde pek lüzum yoktu, zira suçlu olmadıklarını anlatana kadar epey çile çeken İstanbulluların 6-7 eylülden ağızları çok, ama pek çok yanmıştı. İstanbulda yeni bir 6-7 eylülün tekerrürü hemen hemen imkânsızdı.

Askerî bir gün

Pazar sabahı İstanbullular, daha şafak sökmeden önce tank ve zırhlı vasıtaların gürültüleri ve silâh şakırtıları ile uyandılar. Şehrin kilit noktalarına ve İngiliz, Yunan, Amerikan Başkonsolosluklarının önüne bol miktarda tanklar, bindirilmiş kıtalar yerleştirilmişti. Sadece Taksimde on, Patrikhane etrafında sekiz, İngiliz Baş konsolosluğu önünde dört, Galata ve Atatürk Köprülerinin İstanbul cihetinde üçer, Aksarayda beş ve her kilisenin, önünde bir tank vardı. Göz yaşartıcı bombalarla mücehhez bindirilmiş kıtaların sayısını tesbite imkân yoktu. Emniyet Müdürlüğünde, kara ve deniz birliklerinde izinler cuma gününden itibaren kaldırılmıştı. Talim elbiseleri içindeki ordu birlikleri ve zırhlı vasıtalarla meselâ Suriyenin bir ucundan girip öbür ucundan çıkmak mümkündü.

Bütün İstanbul, bayraklarla donanmış, bir gelincik tarlasına benzemişti. Bayraklar bilhassa azınlıkların ikamet ettikleri kesimlerde sıktı. Rum vatandaşlara ait ticarethaneler sıkı sıkıya kapatılmıştı. Kepenkleri olmayanlar da vitrinlerine Atatürkün bir portresini, bir bayrak ve bir de Kıbrıs Mitingi ile alâkalı afiş asmışlardı. Yoğurdu üfliyerek yiyen Rum ve diğer azınlıklardan vatandaşlar evlerinden çıkmamayı tercih ettiler. Hatta bazı Türkler dahi, misli görülmemiş emniyet tedbirlerinin verdiği terör ve dehşetten irkilerek, ne olur ne olmaz düşüncesiyle evlâd-ı eyalı evde yalnız bırakmamak maksadıyla sokağa çıkmadılar ve Kıbrısın Mitingine katılamadılar.

Milli haysiyet meselesi

Alelacele tertiplenmesine ve üniversitelilerin imtihan devresinde bulunmalarına rağmen, Kıbrıs Mitingini tasvir için "muhteşem" kelimesi bile zayıf kalacaktır. Meydanda neredeyse bütün Kıbrısın nüfusu kadar bir kalabalık vardı. Binlerce döviz irili ufaklı milli bayraklar, Fatih ve Atatürk portreleri, yaftalar ve flamalarla süslü Beyazıt meydanında konuşan ondokuz hatip, İngiltere ve Yunanistanı tutanları, EOKA ve Makariosu takbih ettiler.

Miting sırasında Beyazıt meydanında havaya salınan beş uçurtma şuurlu toplantıya ayrı bir, güzellik veriyordu. Büyük, kırmızı uçurtmaların gövdesinde Kıbrısın ne şekilde taksim edileceğini gösteren yeşil haritalar vardı. Bir grup genç tarafından getirilmiş olan Makariosun korkuluk şeklindeki maketi uzun bir ağacın dalında idam edildi. Halkın nefretinin dinmemesi üzerine de tethişçi papazın sembolü ateşe verildi. Korkuluk şeklindeki maket yere düşünce, getirilirken ucunda olduğu sopa göğsüne saplandı. Makarios böylece üç defa ölmüş oldu! Ertesi gün kuklasının başına gelenleri öğrenen Makarios "Bu Türk medeniyetinin seviyesini gösterir" diyordu. Üstad haklıdır. Zira biz kuklaları yakarken, onlar Kıbrısta canlı insanları kurban edecek kadar "medeni" hareket etmektedirler.

Fazıl Küçük ve Behçet Kemal Çağlar en çok alkışlanan hatipler oldu. Bilhassa Çağların "Kıbrıs davası bizim için bir milli haysiyet meselesidir biz Türkler, bilin ki herşeyin yokluğuna katlanır, sabrederiz, fakat milli haysiyetin yokluğuna katlanamayız. Türk hükümetleri de bilirler ki, milli haysiyetlerini korumayanlar düşerler" sözleri günün havasını çok iyi ifade ediyordu. Miting oldukça sakin ve ağırbaşlı bir hava içinde geçti. Kıbrısta bir iç harbin başlangıcı sayılabilecek hâdiseler hakkında gelen haberler bile bu havayı bozmadı. Kıbrısta durum birden bire karışmıştı. Karışıklıklar Lefkoşedeki Türk Haberler Bürosuna bomba atılmasıyla başlamıştı. Aradan onbeş dakika bile geçmeden bütün kilise çanlarının çalması ve Rumların ellerinde şişeler, demirler, sopalar olduğu halde Tahtakale semtinde azınlıkta bulunan Türklere saldırması havayı büsbütün elektiriklendirmişti. Bu haberi duyan binlerce Türk Tahtakaleye koşuşmuştu. Artık çarpışmayı önlemeye imkan yoktu. İki cemaat ilk defa olarak birbirlerine girmişlerdi. Dört saat süren çarpışmanın sonunda iki Rum ölmüş ve birçoğu yaralanmıştı. Larnakadaki çarpışmalarda da iki Rum ölmüştü. Vali Foot, Adada sıkı yönetim ilân etmişti. Buna rağmen ertesi gün Rumlar iki Türkü öldürmeye muvaffak oldular.

Siyasi faaliyet

Yunanlılar, kendi tahrikleri neticesi meydana gelen bu müessif hâdiseyi istismar etmek fırsatını kaçırmadılar. Mesele hemen Paristeki NATO daimi konseyine getirildi. Yunanistan Birleşmiş Milletlerdeki temsilcisi Christian X. Palamas, dünya evinin genel sekreteri Mr. H'ı ziyaret etti. Yunan gazeteleri, yeni bir 6-7 Eylülden ve "Vandalizm" den bahsederek her iki hareketin de bir bomba patlamasıyla başladığını hatırlatıyorlardı. Hele meşhur papaz Makarios. kendine has bir yüzsüzlükle hâdiselerden Menderes hükümetini mesul tuttu.

Görünüşe göre İngiltere hükümetti de papaza yakın bir kanaate sahiptir. Majestelerinin hükümetinin davranışı İngilizlerin hâlâ iplerin Ankaradan çekildiğini ve Ada hâdiselerinin suni olarak yaratıldığını düşündüğünü göstermektedir.

Üzücü ve eğlenceli hâdiseler

Kıbrıs Mitinginde bazı üzücü ve eğlenceli hadiseler de cereyan etti. Heyecan, yorgunluk ve sıcaktan ellialtı kişi bayıldı. Bunlar, derhal Beyazıt Meydanına celbedilen bir sıhhi ekip tarafından tedavi altına alındılar.

Kıbrıs Mitingine flamaları ile gelen D. P. İstanbul teşkilâtının iki cüzüne mensup azalar, gençlerin protestosuna maruz kaldılar. Flamalarını sopalarına sarmak mecburiyetinde bırakıldılar. Kıbrıs Mitinginden, istikametinin dışında menfaatler sağlamak isteyenler softa ve yobazlar oldu. Karasakallı bir hoca dört kişinin omuzuna çıkarak etrafındakilere bağıra çağıra birşeyler söyledi. Müteakiben de Nurcu olduğu anlaşılarak nezaret altına alındı. Cüretinin cezasını da sonradan götürüldüğü Emniyet Müdürlüğünde iyice gördü. Ayrıca diğer üç kişi de Nurcu risalesi dağıtılırken yakalandılar ve nezaret altına alındılar. İkindi namazı münasebetiyle Beyazıt Camiinin şerefesine çıkan müezzin. Mitingi bir hayli inkitaa uğrattı. Müezzinin Atatürkün portreleri huzurunda arapça okuduğu ezandan sonra bir de selâ getirmesi, inkitaı büsbütün uzattı.

Maddi ve manevi desteğine rağmen hükümetin hiç bir azası veya temsilcisi Kıbrıs Mitingine katılmadı. Sadece Yozgat Milletvekili ve D. P. Genel İdare Kurulu azası Atıf Benderlioğlu oradaydı. Fakat siyah melon bir şapka altında, çizgili lâcivert bir kostüm giymiş olan Benderlioğlu mitinge hususi olarak gelmişti.

Karşı taarruz

Bu hafta pazartesiyi salıya bağlayan gece Dışişleri Bakanlığında ve İngiliz Elçiliğinde ışıklar sabaha kadar yandı. Zorlu, Kıbrıstan alelacele davet edilen Başkonsolos Burhan Işın ile görüştükten sonra, İngiliz şefiri James Bowker'i gece yarısı huzuruna çağırarak Adada gerekli inzibati tedbirlerin alınmasını istedi. Gecenin o saatinde Başbakan Menderes de makamındaydı.

Zorlu, Bowker konuşması sert bir hava içinde geçti. Aynı günün sabahı ise Ada Türklerini yatıştırmak için Türk Hükümetinin nüfuzunu kullanmasını istiyen Sir James, Türkiyenin mukabil bir talebiyle karşılaşmıştı. Elçi her ne kadar Adada bütün inzibati tedbirlerin alındığını bildirdiyse de Zorlunun ısrarı üzerine durumu Londraya ve Lefkoşeye bildirdi. İşte bu sebepten Elçiliğin ışıkları sabaha kadar yanık kaldı. Ertesi sabah 9.30 da Sir James, Zorluya Adada alınan tedbirlerin listesini getirdi. Buna rağmen o günden beri dünkü "büyük dost" İngiltere ile Türkiye arasındaki münasebetler gergindir. Zira İngiltere Adada bir iç harp havasının esmesine rağmen muhtariyet fikrinden vazgeçmeye yanaşmamaktadır. Pazartesi günü Avam Kamarasında konuşan Müstemlekeler Bakanı bir kaç güne kadar meşhur plânın açıklanacağını bildirmiştir. Bağdat Paktı dostumuz İngiltereye karşı "aşırı itimat"a dayanan dört yıllık diplomasinin bilançosu, böyle acı bir hezimetle kapanmaktadır. Türkiye geç de olsa Birleşmiş Milletler ve NATO'daki temsilcilerimize teşebbüse geçmeleri için talimat vermiştir. Bu şekilde Yunan taarruzuna karşı bir taarruzla mukabele edilmektedir. Tabii ki propaganda mahiyetini aşmayan bu teşebbüsler, İngilterenin taksim tezini reddetmesi gerçeğini gizleyememektedir.

Hayrettin Erkmen
İç turizm gelişiyor!

Çalışma

Yanmaya başlayan ışıklar

Bir müddetten beri İstanbulda, Atatürk Bulvarının Bozdoğan kamerine bakan kısmından geçenler hemen oradaki iki büyük, blokta ışıkların yandığını görüyorlar. Bloklar apartman bloklarıdır. Bu bloklar İstanbulluların uzun müddet garibine gitmiştir. Zira dairelerin bir çoğunun pencereleri şimdiye kadar karanlık kalmıştır. Hattâ bu durumdan ümitlenen birçok imarzede İstanbullu kapıcılara müracaat ederek içerde boş daire bulunup bulunmadığını sormuştur. Cevap menfi olmuştur. Nitekim yazın başladığı şu günlerde pencereler teker teker ışığa kavuşmaktadır. Ankarada siyasi faaliyet sona erdiğinde ve Büyük Meclis Tatile girdiğinde ışıklar daha da çoğalacaktır.

Zira nasıl uzunca bir seyahate çıkacaklar Cook'a müracaatla seyahatlerini bu meşhur acentanın emin ve itinalı kolları arasında yapmayı arzu ederlerse, Ankaranın bir takım maruf ve muteber zevatı da bir müddetten beri İstanbula yazlığa gitmeyi akıllarına koyduklarında hemen Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmene müracaat etmektedirler, Hayrettin Erkmeni böyle yazlığa gidecek her muteber ve maruf zevatın aklına getiren, onu en azından Cook seyahat acentası kadar meşhur eden husus nedir? Niye yazlığa gitmeyi düşünen bir D.P. milletvekili veya yakını meselâ Namık Gedike değil de Hayrettin Erkmene müracaat etmekte, onun tavassutunu istemektedir? Bu sualin cevabım verebilmek için görülmemiş

kalkınma, imar ve yıkım faaliyetlerinin durmamacasına devam ettiği İstanbuldaki ev kiralarının ulaştığı astronomik rakkamları bilmek gerekmektedir. Halbuki Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmenin emrinde, fiilen bakanlığına tahsis edilmiş "kontenjanlı" iki büyük blok apartman vardır **ve** bunların bütün konforlarına, bütün lükslerine rağmen kiraları çocuk oyuncağı kadar ucuzdur.

Aksaraydan gelen ve Atatürk Köprüsünün üzerinden geçerek Şişhaneye doğru uzanan Atatürk Bulvarının hemen Bozdoğan Kemerlerinden sonra başlayan sol cenahına rastlayan yakasında yükselen iki büyük blok apartman, Zoraki emlakçı İşçi Sigortaları Kurumunun malıdır. İşçi Sigortaları Kurumu ise Çalışma Bakanlığına bağlıdır. Bu iki büyük apartmanda 76 daire vardır. 1 numaralı apartman, sekizer daireli beş bloktan meydana gelmiştir. İkinci apartman ise gene sekizer daireli dört bloktan müteşekkildir. Bu blok apartmanların altında da ondört dükkân yer almaktadır. İstanbul Belediyesinin başlatıp, İşçi Sigortaları Kurumunun tamamlattığı bu apartmanlarda, doğrusu bütün konfor düşünülmüştür. O kadar ki İstanbulda havagazının havası var gazı yok bir cisim olduğu hesaplanarak bu dairelerdeki banyolara, tesisat olmasına rağmen, şofben yerine termosifon takılmıştır. Yani bu apartmanlarda oturacak talihlilerin her türlü ihtiyacı tam manasıyla karşılanmağa çalışılmıştır. Bütün bunlardan sonra bu 76 dairelik apartmanların kirasının, 1 numaralı blokta peşinatsız 225, 2 numaralı blokta üç odalar için gene peşinatsız 250, dört odalar için tabii peşinatsız 350 lira olduğu düşünülürse talibin ne kadar çok olduğu kendiliğinden anlaşılır. İstanbulda Atatürk Bulvarı gibi merkezi bir yerde, her türlü konforu haiz bir dairenin 225 ilâ 350 lira arasında -hem de peşinatsız- kiraya verilmesi elbette ki pek çok talibin gözlerini döndürecektir.

Çalışma Bakanlığı bu apartmanların inşaatı sırasında, kiraya verilecek dairelerin yüzde yirmisini bakanlık kontenjanı olarak ayırtmıştır. Ancak, vaktaki inşaat bitmiş ve Erkmenin bu yüzde yirmi kontenjanına saldıran taliplerin şöyle kabataslak sayıları belli olmuştur, işte o zaman Çalışma Bakanlığına ayrılan kontenjanın pek az olduğu görülmüştür. Bunun üzerine Erkmen fonu süratle yükseltilmiştir. Tabii bu yükseliş İstanbulda Çalışma Bakanlığı İşçi Sigortaları Kurumunda çalışan beşyüzden fazla küçük memurun payının hemen tamamiyle yok olması ile neticelenmiştir. Zira Bakanlık fonundan geriye kalan, müdiran sınıfı tarafından zaten daha ilk hamlede işgal edilmiştir.

"Devlet sırrı!"

Herkesin başını sokacak yer aradığı bir sırada bu "ışıksız apartman" pek çok meraklıyı da cezbetmiştir. Acaba, 76 dairede kimler ikamet buyurmaktadır? Geçen hafta bu meraklıların arasına AKİS muhabiri de katıldı. Gazeteci olmanın verdiği cakayla gitti, kiracıların listesini istedi. Aldığı cevabı duyduğunda düşmemek için bir yere tutunmak zorunda kaldı. Kendisine "Bu, bir devlet dairesinin gizli ve resmi evrakıdır" dendi. Anlaşılan ucuz dairelerin sakinlerinin isimlerinin bilinmesinde hayati bir mahzur bulunmaktadır. Hayati mahzurun mevcudiyeti başka bir hususla da sabittir. Bir takım kiracılar daire kapılarının yanındaki hususi kartvizitlikleri boş bırakmışlardır. Halbuki bu daireler kiraya verilmiştir. Doludur. Ama, sakinlerin kim oldukları meçhul tutulmak istenmektedir.

Bunda, alâkalıları haklı görmemek zordur. Zira talimatname gereğince İşçi Sigortaları Kurumunun elinde iskâna elverişli gayri menkul bulunur da bunların kiralanması cihetine gidilirse, bunlar Çalışma Bakanlığına mensup memurlara tevzi edilir. Üstelik Çalışma Bakanlığına mensup memurlarda da, bu tip binaları kiralıyabilmeleri için bir takım şartlar aranır. Meselâ evli olması, çok çocuklu olması ve iskâna elverişli gayri menkulün bulunduğu vilâyet hudutları dahilinde şahsen kendisinin veya karısının veya usul ve fürularının evlerinin bulunmaması şarttır. Buna mukabil talimatnamede "dairelerden büyük bir kontenjan Bakana ayrılır. Bakan da bunları kendi partisinden olmak gibi mühim vasıf taşıyan kimselere verir, bu arada B. M. M. başkan vekilleri, milletvekilleri tercih edilir" diye bir madde yoktur. Kiracı listesinin bir devlet sırrı sayılmasının sebebi budur. İki büyük apartmandan birincisinin kiracılarıyla 1. 11. 1957, ikincisininkilerle 15. 4. 1958 tarihlerinde kira mukaveleleri imzalanmıştır. Bu mukavelelerin bir çoğunun altındaki imzaların ne Çalışma Bakanlığıyla -Bakanıyla değil. Bakanlığıyla-, ne İşçi Sigortalarıyla, hattâ ne de memurlukla zerrece alâkaları vardır.

Meşhur blok apartmanlar

"Yanıyor mu yeşil köşkün lambası !"

Biraz da tarihçe

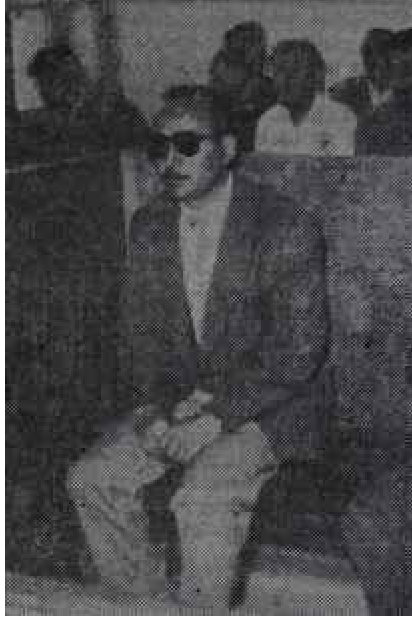
Kiracılarının listesi devlet sırrı diye böyle bucak bucak saklanan bu iki apartmanın temeli bundan beş yıl önce parlak nutuklar ve debdebeli törenlerle atılmıştır. Temeli attıran İstanbul Belediyesi idi. İstanbul Belediyesi Atatürk Bulvarı civarında arsa satın almış, memurlarının mesken sıkıntısına deva bulabilmek için de ilk plânda iki apartmanın inşaatına geçmişti. İstanbul Belediyesinin dar gelirli memurları sevinç" içindeydi. Yıllarca sonra da olsa, medeni; birer yuvaya kavuşacaklar, sığındıkları kovuklardan kurtulacaklardı. Ama Belediye memurlarının bu sevinci pek de uzun sürmedi! İstanbul Belediyesine para lâzım oldu, Ankaradan aldığı emirlerin dışına çıkmamak sadakatini gösteren Şehir Meclisi, verdiği bir kararla yarım inşaatı İşçi Sigortaları Kurumuna sattı. Gerçi İstanbul Belediyesi memurlarının sevinçleri sinelerinde eriyip gitmişti ama, bu sefer de Çalışma Bakanlığı memurları sevinmeye başlamışlardı.

Aradan bir, iki, üç sene geçti, topal kaplumbağa sürati ile ilerleyen

inşaat hemen hemen tamalandı. Tabii bu inşaata müvazi, olarak da. adına resmen "imar" denilen ve aslında, esasen geniş yolların daha da genişletilmesi ve ıslaha muhtaç bulunanların hallerine terkedilmesi demek olan yıkım faaliyetleri başlamış ve mesken buhranı misli görülmemiş bir seviyeye yükselmiş ev ve ticarethane kiraları, tek kelime ile ödenemiyecek hale gelmişti. Böylece Çalışma Bakanlığının İstanbuldaki memurları iki blok apartmanın dairelerine büsbütün bel bağlamışlardı. Fakat ne zaman ki dairelerin tevzii anı gelip çattı, Çalışma Bakanlığının İstanbuldaki memurlarının da sevinçleri sinelerinde eriyip gitti. Zira dar gelirli memurlar tam birer apartman dairesine yerleşmenin ümidi ile yaşarlarken tepeden inme emirler tepeden inme kiracılar getirdi ve daireleri dolduruverdi. Muhakkak ki bu arada en şanslı olanlar İşçi Sigortaları Kurumunun doktorları idi. Zira Atatürk Bulvarındaki iki bloktaki dairelere Çalışma Bakanlığı memuru sıfatıyla girebilenler hemen hemen sadece onlar oldu. Üst taraf ise hava aldı.

İşçinin imara iştiraki

İşçi Sigortaları kurumu, Türkiyedeki en zengin müessesedir. Az verir, çok alır. Bugün sigorta primleri, işçiden alınan bir vergi mahiyetine bürünmüştür. Elinde bu kadar çok para biriken bir müessese de, elbette ki Görülmemiş İmara ve Görülmemiş kalkınmaya yardım etmelidir! İşte bu zihniyetle, sırf Hükümetin emri ile İşçi Sigortaları Kurumu, İstanbul Belediyesinin natamam iki apartmanını 5 milyon 500 bin liraya satın almış, üzerine dört milyon lira daha ekliyerek bu iki binayı tamamlamıştır. Sonra da bu apartmanlar, işçilerle hiç alâkası olmayan bir takım zevatı kirama kiralanmıştır. Üstelik iş bu kadarla da kalmamaktadır. İşçi Sigortaları Kurumunun bu iki blok apartmana nasılsa kapağı atmış olan müdiran sınıfının bir de Yapı Kooperatifi vardır. Bu kooperatif Bostancıda bir arsa satın almıştır. Şimdi bu kooperatifin Bostancıdaki inşaatı da tamamlanmış ve 66 ev ile 4 dükkân ortaya çıkmıştır. Yaz başı olması dolayısı ile bunların bazılarının anahtar teslimleri yapılmıştır. Tabii bu kooperatifin hissedarları arasında ekseriyeti müdiran sınıfı teşkil etmekte ve dolayısı ile de İşçi Sigortaları Kurumunun bazı memurları hem sudan ucuz kiralarla blok apartmanlarda kalmakta, hem de sayfiyede birer eve sahip bulunmaktadırlar. "Misli görülmemiş Kalkınma" sayesinde biri yazlık, biri kışlık iki eve sahip zevat hallerine ne kadar şükretseler azdır. Bu arada, her ay ellerine geçen paranın bir kısmım da sigorta primi diye yatıran işçilerin ise durumlarının ne olduğunu sorup soruşturana bu güne kadar rastlayan olmamıştır.

Abdülkadir Gürol
Ne ilk, ne de son

İşçi Sigortaları Kurumu şimdilik, tıpkı Emekli Sandığı gibi zoraki bir emlâkçılık oyununa başlamıştır. İstanbul Belediyesinin yıkım faaliyetlerinin finansmanında, İşçi Sigortaları Kurumunun verdiği -faizi ve miktarı bir türlü açıklanmayan, fakat birincisinin gayet düşük, ikincisinin de gayet kabarık olduğundan hiç kimsenin şüphesi bulunmayan- borç paranın ne kadar büyük rolü olduğu malûmdur. Şimdi gene yukardan gelen bir emirle, İşçi Sigortaları Kurumu, yıkım faaliyetlerinin kurbanlar verdiği meşhur Vatan Caddesinde bol miktarda arsalar'satın almıştır. İstanbul Belediyesinin, Vatan Caddesi arsalarını metre karesi 2500 liradan satılığa çıkardığını gazeteler yazmış ve haber tekzip edilmemiştir. İşçi Sigortaları Kurumu şimdiye kadar Vatan Caddesi arsalarından üç büyük persel - birincisi 4559, ikincisi 15867, üçüncüsü ise 8929 metre karedir - satın almıştır. Resmen bildirildiğine göre işçi Sigortaları Kurumu, Vatan Caddesindeki arsaların metre, karesini 500 liradan almıştır. Öyle olsa bile İstanbul Belediyesine ödenen para, 14.677. 500 lira etmektedir. Gene resmen açıklandığına göre, İşçi Sigortaları Kurumu, İstanbul Belediyesi borçlu olduğu halde bu ondört küsür milyon lirayı alacağına mahsup etmemiş, ayrıca peşinen ödemiştir. Buna karşılık da Vatan Caddesinin henüz İmar plânı hazırlanmamış parsellerin mülkiyeti İşçi Sigortaları Kurumuna geçmiştir. Hal böyleyken İşçi Sigortaları Kurumu Vatan Caddesinde şimdi daha da başka arsalar almak için hazırlık yapmaktadır. Bunun için de ağlebi ihtimal, sigorta primlerinden elde edilen hasılatın bir miktar daha toplanması beklenmektedir.

İşçi Sigortaları Kurumu, memleketi saran yıkım hummasının, altın yumurtalayan tavuğu ve karşılıksız kredi açıp az faiz talep eden sermayedarı olmuştur.

Basın

Yeni halkalar

Geçen haftalar içinde sadece Ankaradaki Basın Mahkemesi değil, Türkiyenin diğer şehirlerindeki Toplu Basın Mahkemeleri de gazeteçiler için yeni yeni mahkûmiyet kararları vererek basınla hapishaneler arasındaki zincire halkalar taktılar. Ankara Toplu Basın Mahkemesinde AKİS'in peş peşine gelen ve rekor teşkil eden mahkûmiyetlerinden sonra Zafer gazetesi mesulleri de bir mahkûmiyete uğradılar. Hem de kendilerine isbat hakkı tanındığı halde. Gazetenin talihsiz yazı işleri müdürü Fatih Fuat 14 ay yatacak. Mümtaz Faik Fenik işi para cezasıyla atlattı. Sonra bu mahkûmiyet haberlerini Eskişehir Toplu Basın Mahkemesinden gelen haberler takip etti. Hürbilek gazetesinde yayınlanan "Vazife başındayız" adlı bir yazıdan dolayı bu gazetenin sahip ve yazişleri müdürü Abdülkadir Gürol ile yazının yazarı, sendika liderlerinden İsmail Araş birer yıl ağır hapse ve onbiner lira para cezası ödemeğe mahkûm edildiler. Hürbilek gazetesi ise bir ay müddetle kapatılacaktır.

Bu mahkûmiyet haberlerinden bir iki gün sonra gene Eskişehirden bir yeni haber daha geldi. Eskişehir Valisi Arif Özgene neşren hakaret ettiği için iki ay yirmi gün hapse mahkum edilen Porsuk gazetesi sahibi Feyyaz Arsevenin cezası Temyizce tasdik edilmiş ve altı çocuk babası 53 yaşındaki 34 senelik gazeteci tevkif edilmişti. Feyyaz Arsevenin Eskişehir cezaevine konulduğu haberini veren gazeteler bunun altında bir başka mahkûmiyet haberini daha veriyordu, Lüleburgaz Toplu Basın mahkemesince mahkûm edilmiş olan 24 yıllık bir başka gazetecinin daha Cezası Temyizce tasdik edilmişti. Bu gazeteci de uzun yıllardır Lüleburgazda Özdîlek gazetesini çıkaran ve bu gazetenin başyazarlığını yapan Gültekin Arda idi.

Ankarada başlayıp önce Eskişehire, oradan da Lüleburgaza kadar uzanan basın mahkûmiyetlerinin teşkil ettiği zincirin sonuncu halkaları -şimdilik- gene Ankara Toplu Basın Mahkemesinde takıldı. Geçen haftanın ortasında Ankara Toplu Basın Mahkemesi huzuruna çıkarılan iki tutuklu gazeteci Şinasi Nahit Berker ve Nihat Subaşıvaktiyle Ulusta yayınlanan bir fıkradan dolayı yapılan duruşmalarında altışar aya hapse mahkûm edildiler. Ancak mahkeme heyeti hafifletici sebep bularak bu altışar aylık hapis cezalarını dörder aya indirdi.

Daha sonra da sanıkların tecil taleplerinden sadece Nihat Subaşınınki ni kabul ederek Şinasi Nahitinkini red etti.

Şinasi Nahit ile Subaşı, Ankara Cezaevinin kırmızı boyalı meşhur kamyoneti ile sekizer aylık eski cezalarının mütebakisini doldurmak üzere yeniden Cezaevine dönerlerken, Toplu Basın Mahkemesinde Ulusa ait bir başka davanın duruşmasına devam edildi. Bu dava da, Ulusun yazıişleri müdürlerinden Ülkü Arman ile bu gazetede "Sonsuz kavgalar içinde çöl demokrasisi" başlıklı bir yazısı neşredilen yazar Oktay Verel aleyhine açılmıştı ve karar safhasındaydı. Nitekim biraz sonra da hasta olduğu için duruşmada bulunamayan Oktay Verelin gıyabında, yazı işleri müdürü Ülkü Armana karar tebliğ edildi. Oktay Verel içinde suç olan böyle bir yazıyı yazdığı için, yazıişleri müdürü Ülkü Arman da böyle bir yazının neşrine müsaade ettiği için birer yıl ağır hapse ve on biner lira ağır para cezasına mahkûm ediliyorlardı. Ulus gazetesi ise bir ay daha kapatılacaktı.

Kazalar

Gitti gider

Geçen haftanın başlarından bu haftanın ortalarına kadar Ankaradaki sabık Spor Sarayının enkazı arasında, hallerinden tavırlarından mühendis oldukları anlaşılan bir takım adamlar dolaştılar durdular. Çöken çatının bir kısmı temizlendi, beton kabuktan numuneler alınarak betonarmenin dozajının tahlili için laboratuvara gönderildi. Üçü bayındırlık Bakanlığı, üçü de Türk Mühendisler Birliği İnşaat Mühendisleri Odasından altı mütehassıs günlerce, süren bu araştırmalarından sonra bir de arazinin Jeolojik durumunun tesbiti cihetine gidilmesine karar verdiler. Maden Mühendisleri Birliğinden bir jeoloji mütehassısı istendi. Arazinin jeolojik yapısı üzerinde uzun uzun tetkikler yapıldı. Neticede görüldü ki, temelin oturtulduğu arazi eski bir bataklık kalıntısı ve çamur rüsubudur. Bu çamur zemin üzerinde temelin oturtulması için açılan yerin derinliği normaldir ve temel projelerinde herhangi bir aksaklık, herhangi bir noksanlık bahis konusu değildir. Ayni karakterdeki arazi üzerine, sabık Spor Sarayı temel projesine benzer yüzlerce proje tatbik edilerek yüzlerce, binlerce bina yapılmıştır ve bu güne kadar bunların bir tekinin bile yıkıldığını gören olmamıştır. Jeolojik tetkikler yapılırken bir yandan da Karayolları laboratuvarlarında sabık binadan alınan beton parçalarının tahlili yaptırıldı. İnşaatta kullanılmış olan demir çubukların kalitesinin tesbiti için Karabük Demir Çelik Fabrikaları haddehanelerine gönderilen numunelerin tahlili neticeleri de geldi. Gerek çimento, gerekse demir üzerinde yapılan incelemelerde ne çimentonun dozajında bir düşüklük, ne de demirin kalitesinde bir bozukluk bulundu. Tahkik heyeti bu neticeler karsısında daha başka noktalar üzerinde durmaya başladı.

İşte tam bu sırada akla binanın projesini bir kere daha gözden geçirmek geldi. Ancak bu proje, bu hususta memleketimizde en büyük otoritelerden biri sayılan Ord. Prof. İhsan İnan tarafından hazırlanmıştı. İhsan İnanın hazırladığı projeler ise en ufak bir kontrola bile tabi tutulmayacak kadar itimat uyandıran, adeta birer tabu gibi karşılanan projelerdi. Tetkikat sırasında Ord. Profesörün projesinin temiz şeklinin ancak inşaatın sona ermesine yakın tamamlandığı ve inşaatın müsvedde halindeki projeden yapıldığı görüldü.

Ord. Prof. İhsan İnan
Yazdığı bozulmazdı

Profesörün çalışma sistemi "istim arkadan gelsin" misali bir parça dağınıktı. Çoğu zaman müsveddeler halinde çalışır ve temiz projeyi daha sonra verirdi! Hoş bunda biraz da dev adımları ile ilerleyen görülmemiş kalkınmaya ayak uydurabilmek endişesinin rol oynadığı unutulmamalıydı! Temiz proje üzerindeki ilk tetkikatta ise projenin ana hatlarında bir hesap sistemi hatasına rastlandığı söylenmektedir. Halen Amerikada bir tetkik seyahatine çıkmış olan İhsan İnan tetkik heyeti ve müteahhit firma tarafından Türkiyeye dönmeye davet edilmiştir. Henüz keskin bir şey söylenmemekle beraber İhsan İnanın dönmesi ve proje üzerindeki etraflı tetkiklerden sonra hâdise bir dereceye kadar aydınlanacaktır. Ancak bütün bu tetkikler, araştırmalar gayet gizli kapaklı yapılmakta, bilhassa basına hiç bir şey sızdırılmamaya çalışılmaktadır. Bu arada, "iskambilden şato" sabık Spor Sarayının harabeleri önünde ilk önce Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü, sonra da daha başka işgüzar teşekküller; kurbanlar kestiler. Görülmemiş Kalkınmanın görülmemiş eserlerinden biri olan Spor Sarayının görülmemiş yıkılışında can kaybına uğranmaması bazılarınca kurbanlar kesilerek tesit edilecek bir olaydı. Ancak aradan günler geçtiği halde bir türlü bu koskoca binasının gümbürdemesinin sebeblerinin izah edilememesi halk arasında haklı olarak infial uyandırdı. Herkesin söylediği, binayı sırf 27 Ekim seçimlerine yetiştirebilmek için Spor Sarayının inşaat süresinin kısıldığı ve zamanından evvel temeller daha iyice oturmadan açılış töreninin yapıldığıdır. Tabii ki bu "gayrilmi Spor sarayı inşaatıyla aynı zamana tesadüf eden bazı hususi inşaat üzerinde de geveze ağızlar durmamazlık etmemektedirler.

Hadisenin biran evvel aydınlanması ve böylece yakın tarihimizin büyük fiyaskolarından birini teşkil eden "iskambilden şato" mesullerinin ortaya çıkarılması son derece lüzumlu bir hal almaktadır.

Yaşasın D. P.

Fakat mütehassıslar tetkikleıine devam ededursunlar. "Demokrat Çevreler" hakiki mesulü bulmuşlardır bile. Bu, tabiatiyle C. H P. dir. "Demokrat Çevreler" hem de matbu olarak şu izahatı vermektedirler:

"Şimdi işi muhalefet en şeni bir istismarcı gayretile ele alacak ve bütün suç Demokrat Parti rejimine, bu rejimin iş ve idare zaafına atfedilecektir.

Heyhat ki felâket, mâna bakımından büyüktür; ve şu veya bu sebebe ircaı yolile müdafaası mümkün soydan değildir,

O halde mes'ul. Demokrat Parti idaresi mi?

Heyhat ki, zahirde ve zahir perdesinden başka birşey göremeyenlerde bu kanaat umumî olacaktır.

Bu işin müdafaası ve hakikati işte:

— Hâdise, Türk cemiyetine arız ve yüzde yüz ahlaki ve fikri zaafın muazzam bir sembolü.. Onun, herhangi bir mühendis, müteahhit veya müessesenin vazife hatasile mevziileştirilebilecek bir tarafı yok... Başlıca mes'ul, böyle fertleri ve müesseseleri türeten içtimai ruh sukutunda... Bu ruhun memlekette üreticisi de bugünkü rejim değil, evvelâ bir asırlık tanzimat çığırı ve sonra çeyrek asırlık Halk Partisi idaresidir."

Bu yakında "Spor Sarayının yıkılması hâdisesinde İsmet İnönünün manevi mesuliyeti" mevzulu bir Dilek II. Raporu kaleme alınırsa, hiç şaşmamak lâzımdır.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Zamlar

"Biz artık ölelim!"

Eğer bu hafta şehirlerde bir seçim, yapılsa birçok sicilli Demokratın, reylerini can düşmanı bildikleri C. H. P. ye verecekleri şüphesizdir. Zira son zam dalgası, "mesut azınlık" hariç, geçen hafta kütleler arasında şiddetli bir memnuniyetsizlik uyandırdı. Dükkânlarda fiyatların her gün yükseldiğini bilen vatandaş, devletin de aynı kafileye katıldığını görünce paniğe uğramış haldedir. Aylık geliri üç yüz lirayı aşmıyan bir çok memur evinde; karı ve koca için söyliyecek tek lâf kalmıştır: "Biz artık ölelim!" Bereket vatandaş "beterin beteri vardır, buna da şükür" v.s. gibi mütevekkil bir zihniyet içinde yetiştirilmiştir...

D. P. milletvekilleri bile zamların uyandırdığı memnuniyetsizlik dalgasını sükut ile karşılıyamadılar. Seçmenlerinin öfkesi onlara da sirayet etmiştir. Ankarada, geliri 2800 ü aşanların muhitinde dahi bazı D. P. lilerin, tıpkı muhalifler gibi yollan üç santim indirip bindirmek için milyonlar harcanırken, bu zamlar hangi cesaretle yapılabilir?" diye konuştuklarını işitmek bu haftanın başında mümkündü.

Su bedava ya!

Eğer milletvekillerinin verdiği sözlü sorular hemen cevaplandırılsaydı B. M. M. bu hafta tarihinin en fırtınalı gününü yaşıyacaktı. Geçen hafta Ankarada şehir suyu fiyatlarına yapılan zam etrafındaki münakaşalar bunu gösteriyordu. Soru sahibi Nuri Ciritoğlu sözlerine "Ben bu soruyu 2,5 ay evvel sordum. Ama yeni yapılan zamlarla su zammı önemsiz hale geldi" diyerek, başladı. Ciritoğlu su hikâyesini unutarak, yeni zamlar hakkında bir şeyler söylemeye çalıştı; Fakat içtüzüğü ezbere okuyan Başkan Agâh Erozan tarafından sert bir dille ve madde tasrih edilerek sadede davet edildi.

İşin en enteresan tarafı, normal zamanlarda hiç de sessiz olmıyan D. P. sıralarından en ufak bir protesto sesinin yükselmemesi oldu. Anlaşılan, onların da içleri doluydu. Ciritoğlu çoktan unutulan su zammı hakkında birkaç lâf söyledikten sonra kürsüye İçişleri Bakanı Namık Gedik geldi. Yeni su tesislerinden ve bunların masraflarından bahsetti. Bu masraflar yüzünden 1949 da 23 kuruş olan su fiyatı 50 kuruşa çıkarılmıştı. Ama bu yüzde 218 nisbetindeki zam, mühim değildi. Zira, şahıs başına düşen hisse metre mikâbında 4-5 kuruştan ibaretti! Hem sonra Ankarada yaşıyan 150 bin vatandaş susuz gecekondu sâkinleri-650 devlet çeşmesinden bedava su alıyorlardı!

Bu hamiyet karşısında akan sular durdu. Ya sokak çeşmeleri de paralı olsaydı!

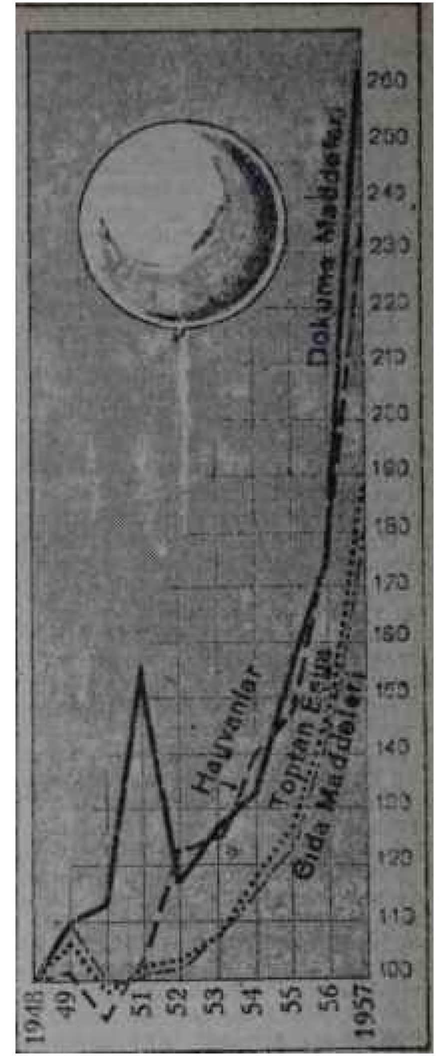
Nuri Ciritoğlu
Zamlara yetişemedi

Fiyatlar

Bitmeyen yarış

İstatistik Umum Müdürlüğünün fiyat endekslerini ihtiva eden aylık bülteni zamlar haftasında neşredilebildi.

Bülten fiyat hareketlerini altı aylık bir rötarla takip etmektedir. Bu sebeple toptan eşya fiyatları endeksi 1957 yılının on birinci ayına gelip durmaktadır. Maamafih bu gecikmiş rakkamlar bile fiyatların gözle görülebilecek bir şekilde nasıl yükseldiğini göstermektedir. Toptan eşya fiyatları umumi endeksi 1957 yılının dokuzuncu ayında 176, onunca ayında 183, on birinci ayında 187'dir. Endeks yılda bir iki puan yükseldiği zaman telâşa kapılan Batı memleketlerine gülmemek imkânsızdır. Zira hâlen Türkiyede endeks ayda 4-5 puvan yükselmektedir. Hele hayvan ürünleri ve dokuma maddeleri fiyatlarındaki aylık artışlar fecidir. Hayvan fiyatları endeksi Eylülden Kasıma kadar geçen iki ay zarfında 220'den 244'e geçmiştir. Dokuma maddeleri 223'ten 260'a fırlamıştır! İki ayda 37 puan bir artış...

Pahalılığın artış grafiği
İpin ucu kaçtı

1957 Kasımı rakkamları 1956 Kasımıyla mukayese edilirse hayatını kafa ve kol sayesinde kazananların iki yakalarını nasıl bir araya getirebildiklerine hayret etmemek mümkün değildir. Aşağıdaki tablo, toptan eşya fiyatlarında bir yıl zarfında vuku bulan şahlanmayı göstermektedir:

	Toptan Eşya Fiyatları Endeksleri (1948 = 100)				
	Umumi Endeks	Gıda maddeleri umumî endeksi	Hayvanlar	Sanayi hammadde ve yarı mamul umumî endeksi	Dokuma maddeleri
1956 XI ay	158	153	144	**154**	178
1957 XI ay	**187**	185	244	**191**	**260**
Artış oranı	% 22	%21	% 70	% 24	% 46

Tablo, bir yıl içinde toptan eşya fiyatlarının yüzde 22 nisbetinde yükseldiğini ortaya koymaktadır. Bu durumda mesela 1956 Kasımında ayda 300 lira kazanan bir ailenin, bir yıl sonra hayat seviyesini muhafaza edebilmesi için 366 lira kazanması gerekecektir. Ne çare ki fiyatlar yükselirken maaş, ücret ve yevmiyeler yerinde saymaktadır. Şöyle ki, 1957 Kasımında geçen yıl olduğu gibi 300 lira kazanan bir müstahdemin eline aslında geçen yılın parasıyla 244 lira geçmektedir. Diğer bir deyişle, cüzdandaki veya bankadaki paralar durduğu yerde erimektedir. Ve bu hikâye 1953 ten beri bu şekilde devam etmektedir. Ne zaman son bulacağına dair de ufukta en ufak bir ümit emaresi yoktur. Son zamlardan sonra fiyatlar belki yeni bir hızla bir defa daha şahlanacaktır. Nitekim vitrindeki ayakkabı ve hususi sektör kumaş fiyatları etiketleri derhal fırlamıştır. Zam lâfını duyar duymaz İstanbulda muhallebiciler, lokantacılar, kahveciler, berberler, şoförler derhal Belediye Başkanı Ethem Yetkinerin kapısını çalmışlardır. İşçi Sendikaları asgari ücretin yükseltilmesini istemektedirler. Zamlar bir kurutma kâğıdı üzerine dökülen mürekkep gibi yayılmak istidadını göstermektedir.

Bu arada "mesut bir hâdise" olarak Ticaret Bakanlığının Konjonktür Dairesinin hazırladığı geçinme endeksleri 1957 Kasımında 183 iken Aralıkta 180'e düşmüştür. Bütün fiyatlar yükselirken, Konjonktür Dairesinin hayatın ucuzladığını gösteren böyle mesut bir neticeye nasıl vasıl olduğunu anlamak tabii ki her yiğidin kârı değildir!

Kalkınma

Devalüasyona davet

Şu günlerde yardım elini uzatmasını beklediğimiz Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı, geçen hafta iktisadi durumumuz hakkında bir rapor neşretti. Rapor, 1957'nin ilk yarısına kadar olan devredeki durumumuzu incelemektedir. Diğer bütün milletlerarası teşekküllerin tetkiklerinde olduğu gibi, Avrupa İktisadî İşbirliği de raporu kimseyi üzmemek, alındırmamak için diplomatik bir lisanla yazmaya son derece dikkat etmektedir. Tavsiyelerinde ise ölçülü ve ancak mütehassısların anlıyabileceği bir dil kullanmaktadır.

Teşkilâtın tavsiyeleri başlıca iki nokta üzerinde toplanmaktadır: Enflâsyona karşı tedbirlerin arttırılması ve diğer Avrupa memleketleri gibi Türkiyenin de daha liberal bir siyasete iştirak etmesi.

Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı, Türk Hükümetinin enflâsyona karşı aldığı veya aldığını söylediği tedbirleri kâfi bulmamaktadır. Açıkça söylememekle beraber çok daha enerjik bir para, kredi ve bütçe siyasetinin sahneye konulmasını istemektedir. Diğer taraftan Avrupanın siyasî hayatına sıkı sıkıya katılan Türkiyenin, ihtiyar kıtanın iktisadi hayatından gitgide uzaklaşmasını Muette Şatosu, endişeyle karşılamaktadır. Bu ayrılığı önlemek için Türk Hükümetini daha "liberal" bir siyaset takip etmeye, yani lisans usulünü gevşetmeye ve dış ticaret primlerinden vazgeçmeye davet etmektedir. Bunu yapabilmek için de, herşeyden evvel paranın iç ve dış değeri arasındaki farkı kaldırmak lâzımdır. Teşkilâtın dilinin altında yatan bakla, şu meşhur tabulardan "devalüasyon" kelimesidir;..

Dış Yardım

Elini veren, kolunu alamaz

Şimaldeki büyük komşu. Rus - Türk dostluk anlaşmasının 38 inci yıldönümü dolayısıyla geçen hafta büyük bir sulh taarruzuna geçti. Pravda, Türkiyeyi yüksek kademede konuşmalar yapmaya çağırmaktadır. Ankarada hava müsait görünürse. Rusyanın Adnan Menderes veya Celâl Bayarı Moskovaya davet etmek fırsatını kaçırmıyacağı muhakkaktır. Anadolu Ajansının ilk defa olarak Rus Elçiliğinin 38 yıl evvelki dostluğu hatırlatan bülteninden bahsetmesi, iktidarın Rus tebessümlerine tamamiyle hissiz olmadığını göstermektedir..

Rusyanın elindeki en büyük koz, iktisadî yardım silahıdır. Bu sebeple meşhur Pravda, dostluktan bahseden makalesinde sözü hemen alışverişe getirmiştir. Pravdaya göre, eğer arzu edilirse. Türkiye ve Rusya arasında karşılıklı menfaatlere dayanan bir iktisadî işbirliğini geliştirmek için bütün şartlar müsaittir. Türkiye Rusyadan maden ve zirai mahsul karşılığı olarak makine, otomobil, kâğıt benzin vs. alabilir. Bu bakımdan coğrafi yakınlık da büyük bir avantajdır.

Pravdanın delillerine sırf iktisadi bakımdan yanlış diyebilmek çok zordur. Ağır bir dış ticaret buhranı geçiren Türkiyenin Rusyayla ticaretini geliştirmekten fayda göreceği muhakkaktır. Bilhassa Rusya uzun vadeli kredilerle mal satmaya yanaşırsa

İktisadî bakımdan böyle bir ticaretin aleyhinde ileri sürülen deliller, Rusların kalitesiz ve pahalı mal satması noktalarında toplanmaktadır. Fakat Rusyadan pahalı mal alınırken pahalı mal satıldığı da unutulmamalıdır. Hâlen ticaret hadleri diğer bölgelere nazaran, aleyhte bile olsa bu, iki taraflı anlaşmalarda değişmesi veya değiştirilmesi mümkün olmayan mutlak bir muta değildir. Kalite meselesine gelince, istihlâk malları hariç, Rusyada yatırım malları kalitesinin yükseldiğini bizzat Amerikalı iş adamları kabul etmektedir. Rusyaya giden Sümerbank heyeti üyeleri de, Rus dokuma tezgâhlarının en üstün kaliteli mallar arasında olduğunu hayretle görmüşlerdir. Demek ki iktisadî bakımdan Rusyayla ticaretin gelişmesi Türkiye için faydalı olacaktır. Yalnız meselenin bir de siyasi tarafı vardır. Rusya karşısındakinin kara gözleri için ticaret yapmaya ve kredi açmaya pek yanaşmamaktadır. Nitekim Pravda, bu ticari gelişmenin siyâsî fiyatını açıkça söylemektedir. Bunun için Türkiyenin "en azından NATO'da yeni taahhütler almaktan kaçınması" lâzımdır. Anlaşılan Ruslar Türkiyede füze üsleri kurulmasından korkmaktadırlar.. Tabii ki iktisadi münasebetler geliştikçe, Rus talepleri artacak ve hattâ NATO dan çıkmamız istenecektir. Görüldüğü gibi iktisadi faydanın yanında siyasi mahzurlar yabana atılamayacak kadar mühimdir.

Suudi Arabistan

Zecri tedbirler

Geçen hafta altın babası Kral Suudun memleketi, iflâstan kurtulmak için enerjik tedbirler aldı. Petrolden yılda 300 küsür milyon dolar kazanan Suudî Arabistan, büyük bir döviz sıkıntısı içinde bulunmaktadır. Bu sebeple hükümet, dört ay için otomobil ithalini - Cadillac dahil - yasak etmiştir. Turistlere döviz verilmiyecektir. Dövize ihtiyaç gösteren ticari anlaşmalar yapılmıyacaktır. İthalat sadece zarurî ihtiyaç maddelerine inhisar edecektir.

Hükümet dış ticaret tahditleri yanında, evin içine de çeki düzen vermek için ciddî tedbirler almıştır. Mesela bundan sonra Bakanlar, bakanlık binasında şahsî ticaretle iştigal edemiyeceklerdir! Anlaşılan evvelce bakanlıkların limited şirketlerden farkı yoktu. Bakanlar kabinenin talimatı olmadan, petrol imtiyazlarını satamıyacaklardır, kendi kendilerine istikraz yapamayacaklardır. Bizzat hükümet bile bütçede yeri yoksa, hazinenin parasını kullanamıyacaktır.

Öyle görünüyor ki yeni Başbakan Emir Faysal, bakanlık koltuğunun bütün cazibesini sıfıra indirmeye azmetmiştir. Bu şartlar altında döviz sıkıntısını halletse bile şahsî kesesini devlet kesesinden ayırmaya razı olacak Bakanlar bulmakta güçlük çekecektir.

Fakat Suudî Arabistanın durumu bir basit hakikati daha ortaya koymaktadır. Siz memleketinizi bütün iktisat kaidelerinin dışında idareye kalkıştınız mı, siz israf yaptınız mı, siz işlerinize çeki düzen verip hırsız bakanlara göz açtırmamaya yanaşmadınız mı, dışardan dünyanın doları yağsa iki yakanız gene bir araya gelmez.

Bat Avrupada NATO'nun durumu
Şu De Gaulle de nereden çıktı!

Fransa

Zafer Bayramı

Geçen haftanın ortasına doğru, Fransanın teknik sahada diğer Büyüklerden aşağı olmadığını gösteren Jet Caravelle uçağı, memleketinin eski ihtişam günlerini unutamıyan yeni Hükümet Başkanını Cezayire getiriyordu. General De Gaulle uzun yıllardan beri, bu âsi topraklara ayak basmaya cesaret eden ikinci Fransız başbakanıydı. İki yıl evvel seçimlerdeki vadini tutmak için Akdenizi aşmak zorunda kalan talihsiz Guy Mollet, ilk Cezayir yolcusu olmuştu. Bu ilk yolcu, çürük domates yağmuru ve yuhalarla karşılanmış ve süklüm püklüm Parise dönmüştü. Fakat bu sefer "Yaşasın De Gaulle" naraları yuhaların konfeti ve serpantenler çürük domateslerin yerini aldı. Cezayirli Fransızlar kendi ayaklanmalarının işbaşına getirdiği Generali, meşhur Fransa Turunu kazanan bir bisiklet şampiyonuna yapılan tezahürattan aşağı kalmıyan bir coşkunlukla karşıladılar, Hava Meydanından Yaz Sarayına kadar süren yirmi kilometrelik yolculuk, çılgınca tezahürlere sahne oldu.

Generali hava meydanında asi generaller, Umumî Selâmet Komitesi üyeleri ve isyanın siyasî şefi Soustelle bekliyordu. Hükümet Başkanı, müslüman Sipahi ve Hava Komando birliklerini teftiş etti. Teftiş sırasında polis kordonunun güçlükle zaptettiği halkın çılgın alkışları işitiliyordu. Kafile biraz sonra şehre doğru yola koyuldu. De Gaulle, Salanla birlikte üstü açık bir otomobile bindi. Üzerinde hâki renk bir üniforma vardı. Ayakta, ellerini havaya kaldırarak halkı selâmlıyordu. Aralarında müslümanların da bulunduğu halk "Yaşasın De Gaulle, Yaşasın Fransa!" diye bağırıyordu. Maamafih Soutelle'in ismi, De Gaulle'den az işitilmiyordu. Hattâ bazı Avrupalıların elinde "Bize Soustelle'i verin'' yazan tabelalar vardı. Otomobil klaksonları Champ Elysees'de baslıyan modaya uyarak "Cezayir. Fransız" diye mâkâm tutuyordu.

O günkü Cezayir gazeteleri de bu zafer havasını aksettiriyordu. Günlük Haber Gazetesi "Generalim, karşınızda birleşmiş, kaynaşmış, azimli on milyon Fransız bulacaksınız" diye başlıyor ve "Cezayir bir muharebe kazandı. Gerisini getirmek, size düşüyor" sözleriyle bitiyordu.

Madalyonun öbür yüzü

İstedikleri adamı Pariste iş başına getiren Cezayirli Fransızlar zafer bayramını kutlarken, bu asi Fransızların liderleri endişe içindeydiler. Generalin plânı neydi? Umumi Selamet Komitelerini nasıl karşılıyacaktı? Bu hususta hiçbir şey bilmiyorlardı. Gözünü budaktan sakınmıyan yağız cehreli General Massu yakınlarına, "bir asteğmen gibi küfür yemekten" korktuğunu söylüyordu.

General De Gaulle'ün Cezayire geleceğini öğrenir öğrenmez; Cezayir Emniyet Kuvvetlerinin Şefi Albay Godart elli kadar terörizmle mücadele teşkilâtı şefini kış sarayında toplamıştı. Bu teşkilât Cezayiri mahalle mahalle, sokak sokak bölmüştü. Taksimatın en aşağısında "hücre" bulunuyordu. Her kademenin başında bir şef vardı. Şefler, hücrelerdeki halk hakkında teferruatlı fişler hazırlamışlardı. İtimada şayan olanları ve olmıyanları tesbit etmişlerdi. Teşkilatın tepesinde bulunan Umumi Selâmet Komitesi, bu sapına kadar totaliter teşkilâtlanma metodu sayesinde halkı kontrol etmeye ve istediği istikamette yürütmeğe muvaffak oluyordu. Halkı demir bir mengene içine almaya çalışan komünist partileri aynen bu sisteme göre teşkilânmıştır!... Cezayirdeki organizatörler, bundan başka yüzbaşı Renault ve Teğmen Lagaillarde'ın idaresinde ''Fransız Gençliği" teşkilâtını kurmuşlardır. Gençler burada askeri eğitim görmektedirler. Aynı meslekten olan kimseler korporasyonlarda toplanmıştır. Teşkilât, bu metodların babası Hitler ve Stalinden tam numara alacak bir mükemmelliktedir. General De Gaulle'ün niyetlerini bilmeyen Cezayirdeki faşistlerin ellerinde en güvendikleri koz, bu teşkilâttır. General Umumi Selâmet Komitesini dağıtsa bile bu organizasyon sayesinde perde arkasından duruma hâkim olmak mümkün olacaktır. İşte bu sebeple Teğmen Neuwirth "General bize karşı cephe alacak olursa, merak etmeyin Umumî Selâmet Komitesi herşeyi eski haline getirmesini bilecektir" diyordu. Cezayirdeki faşistlerin pek sevdiği bir tâbire göre "artık boynuzluların saati çalmıştı.."

Albay Godart eski kış sarayında topladığı elli şefle birlikte, General De Gaulle'ün karşılanmasını organize etti. Tabii ki General hararetle karşılanacaktı. Ama halkın haykıracağı sözleri dikkatle seçmek lâzımdı. Toplantıda "Cezayir Fransızdır", "Yaşasın Soustelle" naralarının en az "Yaşasın De Gaulle" sesleri kadar duyurulması ve karşılamıya müslüman kütlelerinin büyük ölçüde iştirak ettirilmesi kararlaştırıldı. İşler de hakikaten kararlaştırıldığı gibi cereyan etti.

Bene Coty ve De Gaulle
Dördüncü Cumhuriyetin iki başı!

10 milyon Fransız

Cezayirdeki sabık asi şeflerin General hakkındaki korkuları gerçekleşmedi. De Gaulle Umumî Selâmet Komiteleri şebekesini dağıtma yoluna gitmedi. Sadece Komitelerin çizmeden yukarı çıkmamalarını söylemekle yetindi. En mühimi, Milli Kahraman sabık asilerin müslümanları kâğıt üzerinde eşit haklara sahip Fransız vatandaşı yapma fikrini benimsemiş göründü. Bu büyük bir muvaffakiyetti. Generalin Cezayirli milliyetçilerle müzakereye girişmeye kalkışmaması ve istiklâl lâfı etmemesi Umumî Selâmet Komitesinin işlerini çok kolaylaştırıyordu. Hakikaten General, Hükümet binasının balkonundan meydanda toplanan yüz bin kişiye "on milyon Fransızın Cezayiri"nden bahsetti. Bone şehrinde Kurtuluş Ordusuna hitaben yaptığı bir konuşmada. Milliyetçileri "kardeş kavgasına" son vermeye ve "dağlardan inip Cezayirin on milyon Fransızı" arasına katılmaya davet etti. Üç ay sonra bir referandum yapılacaktı.

Referandumun müslümanların büyük bir ekseriyetle Fransız vatandaşı olmayı istedikleri neticesini verecegi şüphesizdir! Umumi Selamet Komitesi için, rey pusulalarını istediği istikamete çevirmek güç bir iş değildir. Yalnız şu var ki, referandum Cezayir meselesini bir arpa boyu ilerletmiyecektir. Milliyetçi Kurtuluş hareketi şimdiden De Gaulle'e "Hayır" cevabını vermiştir. Hareketin New Yorktaki sözcüsü Muhammed Yezid "Bize bırakılan tek yol harptir. Harbi de eninde sonunda kazanacağımızdan eminiz" demektedir. Milliyetçiler Cezayir meselesini yeniden Birleşmiş Milletlere götürmeye karar vermişlerdir. Cezayirde harp zaten bütün şiddetiyle devam etmektedir. Resmî tebliğler bile Mayısın son iki haftasında ikibin milliyetcinin öldürüldüğünü, göstermektedir. Bu harp, daha uzun müddet bu şekilde devam edecektir. Cezayir mesele sini halletmeye muktedir tek Fransız ne yazık ki yegâne hal çaresinin Cezayirin istiklâli ve Kuzey Afrika menılektlerinin eğit haklarla Fransanın da katıldığı bir federasyonda toplanmaktan ibaret bulunduğunu görememiş ve tatbiki imkânsız demode bir hal şekline saplanmıştır. Anlaşılan Fransa, Hindi Çini gibi Kuzey Afrikayı da tamamen kaybetmeden mesele hallolmıyacaktır. Batı Dünyası için, işin daha fıraklı bir tarafı, Fransa istese de istemese de, Cezayir dâvasının çoktan milletlerarası bir mesele haline gelmiş olmasıdır. Amerika bütün Afrikanın ve diğer müslüman memleketlerin Rus blokuna kaymasını önlemek için Ba-

İKİNCİ SINIF

İnsan hakları memleketinin İhtilâlden beri zaman zaman tatbikine çalıştığı asil bir fikir vardır: Anavatanda yaşıyan İnsanlardan tek farkı derilerinin biraz, daha koyu renk olmasından ibaret bulunan müstemleke halkını eşit haklara sahip Fransız vatandaşı yapmak... Bundan tam 110 sene evvel Milli Meclise, uzak Okyanus adalarından bazı siyah renkli mebuslar gönderten bu düşüncedir.

İkinci Dünya Harbi sırasında, daha Londradayken General De Gaulle bu eski fikri hatırlamış ve bir kararnameyle Kuzey Afrikadaki müslümanları Fransız vatandaşlığı payesine yükseltmişti. Müslüman liderlerin o zamanlar sevinçle karşıladığı bu kararname tatbik edilmedi, tatbik edilemezdi de.. Zira kâğıt üzerinde yapılan "9 milyon müslüman Cezayirli + 1 milyon Fransız = 10 milyon Fransız" şeklindeki basit cem ameliyesi "efendi - hizmetkar" gerçeğini değiştir, meğe muktedir değildir. Nitekim Cezayirdeki Fransızlar ve Paristeki bir çok politikacı, hizmetkârlarına samimi olarak eşit haklar tanımaya asla yanaşmamışlar ve ayrı seçim daireleri, hileli seçimler gibi anavatanda çoktan unutulan oyunlar sayesinde Cezayirlilerin hakikaten vatandaş olmalarını önlemişlerdir. Memuriyet kapısı, ticaret hayatı ve mümbit topraklar müslümanlara kapalı kalmıştır.

Milliyetçi müslüman liderlerin, Fransız vatandaşlığı fikrinin, ne kadar iyi niyetlerle verilirse verilsin, tatbiki imkânsız bir hayal ol-, duğunu anlamaları için bu ufak tecrübe kâfi geldi. Hâlen liderler, Fransızlarla eşitliği temin etmenin tek yolunun Cezayirin istiklâlinden geçtiğini bilmektedirler. İşte bu sebeple istiklâl mücadelesine başladılar ve Kurtuluş Ordusu en modern silâhlarla mücehhez yarım milyonluk Fransız Ordusunun yenemiyeceği bir kuvvet haline geldi. Yıllardır süren savaş gerek Paristeki siyaset adamlarına, gerek, Cezayirli milliyetçilere, Arapları Fransız yapmak hayalini unutturdu.

Cezayirdekl bir milyon Fransızın, Orduyla birlikte Paris hükümetine baş kaldırması üzerine bu "entegrasyon" fikri tekrar sahneye çıkmıştır. "Efendi - hizmetkâr" münasebetini devam ettirmek için kazan kaldıranlar, ne sihirdir ne keramet, birdenbire hizmetkarlarıyla sarmaş dolaş olmuşlardır. Binlerce müslüman, efendileriyle birlikte sokaklarda General De Gaulle şarkısına söylemeye başlamıştır. Genç Fransız kızları dünkü uşaklarını kucaklamışlar, müslüman kızlar bu beklenmedik kardeşliğin sarhoşluğa içinde peçelerini yırtmışlardır. Bu sürprizin müellifi olan kurnaz siyaset adamı Soustelle'in tabiriyle, sanki bir "mucize" vuku bulmuştur.

Tabii ki, bütün bunlar "entegrasyon" fikri taraftarı Soustelle'in sahneye koyduğu bir komediden ibarettir Bir milyon Avrupalı, ırkçılık ve faşistlik ithamlarından kurtulmak ve bu fikri benimseyen orduyu iyice kendilerine bağlamak için, hizmetkarlarıyla birlikte eğlenceli bir piyes oynamaya razı olmuşlardır. Avrupalıar bu zoraki oyunun yakında biteceğini bilmektedirler... Kurtuluş, Ordusunun sokulamadığı şehirlerde müslüman halk ta, efendi muamelesi görmenin cazibesine dayanamamış, sevinç içinde hakiki efendilerinin safına katılmıştır. Tecrübeli General Massu'nun, müslüman mahallesinde (Casbah) fahişelerden haraç almakla geçinen "belalılar"ı, hemşehrilerini seferber etmekle vazifelendirmeyi akıl etmesi de. Fransız - Arap kardeşlik tezahürlerinin muvaffakiyetini çok kolaylaştırmıştır. Tabii ki sahne gerisinde olup bitenlerden haberi olmıyan iyi niyetli seyircilerin gözlerini yaşartan bu kardeşlik sahnelerinde, bilfiil istiklâl mücadelesini yapan Fransanın hakiki muhataplarını bulmak mümkün değildir. İstiklâl harbi devam etmektedir. Milliyetçi şefler Fransız vatandaşlığını ka-

tıya dost bir Kuzey Afrika birliğinin teşkilini hayati bir mesele saymaktadır. Bu sebeple Cezayir harbi, yüzünden sık sık tecavüze uğrıyan Tunusa, istiklâlini koruyacağı hakkında garanti vermiştir. Bu durumda Amerika, Fransa ve Tunus arasında bir seçme yapmak zorunda kalırsa, Tunusu seçecektir. Cezayir harbi devam ettiği, müddetçe Amerika her an, hiç arzu etmediği bu tercihi yapmaya zorlanabilir.

İşte bu sebepler yüzünden, dokuz milyon müslümanı Fransız yapmaya kalkışan De Gaulle, son derece tehlikeli bir vaftiz macerasının başlangıcındadır.

NATO ve General

Fransanın "meşru diktatör"ü haline gelen General, geçen hafta Kuzey Afrika kadar NATO'nun istikbali hakkında da endişeler uyandırıyordu. Dulles, De Gaulle'ün NA TO'yu tadile kalkmasından veya Ruslarla tek başına anlaşmaya teşebbüs etmesinden korkmaktadır. Kuzey Afrikadaki muhtemel muvaf-

VATANDAŞLAR

Doğan AVCIOĞLU

zanmak için değil, hür Cezayir vatandaşı haline gelmek gayesiyle dövüşmektedir.

Ne çare ki, Fransada halen Cezayir meselesini halletmeye muktedir tek adam olan General De Gaulle, bu hakikatlere gözlerini kapamıştır. Kafasında on beş sene evvel ortaya attığı, dokuz milyon müslümanı Fransız vatandaşı yapmak fikriyle Cezayir topraklarına ayak basmıştır. Kardeşlik komedisine katılan müslümanların sevinç tezahürleri, iyi ve cömert nimetlerinden kimsenin şüphe etmediği Generale, o tarihlerden beri köprülerin altından çok su aktığını kolayca unutturmuştur. Millî Kahraman, vatandaş olmanın icapları hakikaten yerine getirilirse dokuz milyon müslüman Cezayirlinin sevgili Marianne'ın kollarına atılacağına inanmaktadır.

General De Gaulle, ordu şeflerinin de benimsediği bu hayali gerçekleştirebilecek midir? Bir milyon efendiye, dokuz milyon hizmetkârın da onlar kadar efendi olduğunu kabul ettirebilecek midir? Bir ölüm kalım mücadelesi yapan Kurtuluş Ordusu, kendilerine danışmaya bile lüzum görmeden kaderlerini tâyine kalkışan başı göklerdeki bu adamı dinliyecek midir? Bu suallere evet diyebilmek için insanın Cezayir ve XX. asır dünyasının gerçeklerinden haberdar olmaması lâzımdır. Memleketin zenginliklerini, siyasî organlarını ve devlet idaresini elinde tutan Avrupalılar, müslümanların sayı üstünlüğüne dayanarak siyasî hâkimiyeti ellerine geçirmesine asla yanaşmıyacaklardır. Nitekim gönüllü olarak kardeşlik piyesini oynadıkları günlerde bile, Umumî Selâmet Komitesinde, müslümanların sayısı Avrupalılarınkinden dokuz defa azdı! İşte Cezayirdeki eşitlik anlayışı budur, iyi niyet sahibi Generalin bazı ordu şeflerinin de yardımıyla, eşitlik fikrini zorla kabul ettirmeye kalkışması ihtimaline karşı da, bir milyon Fransızın liderleri hazırlıklıdırlar Komünist Maonun Çin köy;-lülerini demir bir disiplin altına almak için kullandığı teşkilâtlanma metodlarını şimdiden Cezayirde tatbik etmektedirler. Bu şekilde, kendi adamlarını seçtirmek imkânı kolayca bulacaklardır. Polis onların tarafındadır, idare ve bir kısım subaylar onlardandır. Bu durumda Sezar bile, Cezayirli müslümanları ikinci sınıf vatandaş olmaktan kurtaramıyacaktır. Esasen Cezayir Kurtuluş hareketi, "entegrasyon" fikrine derhal kati bir "Hayır" cevabı vermiştir. Generali "Fransanın müstemleke siyasetinin prensiplerine uygun" bir şekilde hareket etmekle suçlandıran Cezayir ihlilâli İcra Komitesi "harbin devamının ve muhtemelen bütün Kuzey Afrikaya yayılmasının tam mesuliyetini" yeni hükümet başkanının taşıdığını bildirmiştir. O halde General De Gaulle, seleflerinin başladığı harbe devam etmek zorunda kalacaktır ve bu haksız harp muhtemelen Tunus ve Fasa da yayılacaktır. Bu sebeple kendi istikballerinin de Cezayir dâvasının halline bağlı olduğunu bilen Faslıların De Gaulle'ün tekliflerine ilk reaksiyonu "felâket" kelimesi olmuştur. Tunus ta aynı kanaati taşımaktadır. Harp, Amerikanın istiklâlini korumaya azimli göründüğü Tunusa da yayılırsa, meşhur Altıncı Filonun bu duruma seyirci kalamıyacağından şüphe yoktur. Bu şartlar altında Kuzey Afrikanın istikbali karanlık gözükmektedir. Amerikanın pek beğendiği ve Kahirenin hiç hoşuna gitmeyen Batı taraftarı Kuzey Afrika Federasyonu hayal olmak üzeredir. Sözü Kuzey Afrika realitelerini en iyi ve yalandan tanıyan Burgibaya bırakalım: "İstikbâl hakkında plânlar yaparken bu sunî kardeşlik üzerine bina kurmaya çalışıldığını görünce, benden Fransanın tarihî tekâmüle ayak uyduramadığını, arzularını hakikatlerin yerine geçirdiğini ve Kuzey Afrikada kendisine düşen rolü oynamaya hazır olmadığını söylemekten başka lâf bekliyemezsiniz."

General Norstad
Korkulu rüyalar görüyor

fakiyetsizlikler, NATO'nun karargâhı Fransayı Nasır tipi bir nötralizme sürükliyebilir. Büyüklük peşindeki mağrur Generalin mizacı böyle bir teşebbüse müsaittir. Bu tehlikeyi peşinen, önlemek için NATO Başkumandanı Norstad'ın Generalle derhal temasa geçmeye çalışacağı şüphesizdir. Yalnız De Gaulle'ü görmek, sanıldığından zor bir istir. 1951 de NATO Başkumandanı Eisenhower, Generalle görüşmek istemiş ve onu öğle yemeğine çağırmıştı. Fakat De Gaulle "Burası Fransadır, Eisenhower benim ayağıma gelmeli diyerek daveti reddetmişti." Daha sonraları Selwyn Lloyd ve Dulles da aynı mağrur "Hayır" cevabıyla karşılaşmışlardı. Harp sırasında Roosevelt te aynı akıbete uğramıştı...

De Gaulle'ün NATO hakkındaki fikirleri hiç de ferahlatıcı değildir. Daha kurulduğu tarihten beri General, Kuzey Atlantik Antlaşmasının amansız bir münekkidi kesilmiştir. NATO'da Fransanın üvey evlât muamelesi gördüğünü, kâfi kumandanlığa sahip olmadığını söylemiştir. De Gaulle, 1955'ten itibaren NATO ve Birleşmiş Milletlerin bir mânası kalmadığını düşünmeye başlamıştır. NATO, Rus tehlikesi karşısında mevcuttu, Kremlinden bahar rüzgârları eser esmez parçalanacaktı. General o günlerde dostlarına "Atom bombası son derece kıymetli bir silâh.. Fakat şu NATO'nun ne kıymeti var ki?" diyordu. General 1967 de büyük ölçüde tadil edilmedikçe, Fransanın NATO dan çekilmesinin uygun olup olmıyacağı meselesi üzerinde kafa yoruyordu. NA-

TO, Fransayı bir Amerikan peyki haline getirmişti. Bu bir "ittifak değil, tabiiyet"ti. General birkaç ay evvel dostlarına "Fransa NATO dan çekilmeli, zira bu pakt memleketin menfaatlerine ve istiklâline aykırıdır" sözlerini söylüyordu. De Gaulle'e göre "Rusya Fransayı bombalasa, Amerika Birleşmiş Milletlerde protestoyla yetinecek, müttefiki için kolunu bile kıpırdatmıyacaktır. O halde Fransayı Cezayirde zayıflatan bu ittifaka ne lüzum vardır?"

İşte NATO Başkumandanı Norstad'a, kendisiyle taban tabana zıt fikirlere sahip mağrur ve inatçı bir adamı ikna etmeye çalışmak gibi zor ve nankör bir vazife düşmektedir.

Amerika NATO'yu az çok tadil etmeye yanaşmadıkça, yirminci asrın Jean d'Arc'ı ile kolay kolay bir anlaşma zemini bulamıyacaktır.

A. B. D.

Ike ve Mac başbaşa

Geçen haftanın sonunda iki eski silâh arkadaşı, Eisenhower ve MacMillan Washingtonda buluştular. İngiliz Başbakanının Amerikayı ziyareti çok evvelden kararlaştırılmıştı. Görüşmelerin merkezi sıkletini dolar ve sterling arasındaki iktisadî meseleler teşkil edecekti. İngiltere dolar ve sterling bölgeleri arasındaki münasebetlerin yeniden gözden geçirilmesini, Asya ve Afrika için yeni bir iktisadî kalkınma programının hazırlanmasını istiyordu. Fakat General De Gaulle'ün işbaşına gelmesi, Cezayir ve Lübnan hâdiseleri, iktisadî meseleleri ikinci plâna geçirmiştir. De Gaulle'ü harp sırasında yakinen tanımak fırsatını bulan iki hükümet başkanı, onun hakkında hiçbir hayale kapılmamaktadırlar. Bu sebeple Kuzey Afrikada Fransayı ne dereceye kadar destekliyeceklerini ve De Gaulle tek başına Moskova yolunu tutmaya kalkarsa ne yapacaklarını kararlaştıracaklardır. Maamafih iki şef herşeyden evvel mağrur Fransız Generalini yatıştırma ve kızdırmama yollarını arıyacaklardır. Atom denemelerinin durdurulup durdurulmaması da, Amerika ve İngilterenin ehemmiyetle üzerinde duracakları mevzular arasın dadır. Bu arada MacMillan'ın mühim meselelerden vakit bulursa, dolar kesesini elinde tutan Sam Amcanın Kıbrıs meselesinde nüfuzunu kullanmasını istememesi için hiçbir sebep yoktur... Kıbrıs meselesinde Amerika ve İngilterenin tam bir görüş birliğine sahip oldukları unutulmamalıdır.

Formoza

Hür dünyanın kalesi

Menderesin ziyareti sırasında Hür Asya memleketlerini bir pakt içinde toplama fikrini ortaya atan ve İran Şahından sonra Hür Asyanın üçüncü temsilcisi Kral Hüseyini karşılamaya hazırlanan Hür dünyanın kalelerinden Formoza, bu haftanın ortasında basın hürriyetinden geriye kalan ne varsa onları da ortadan kaldırmak üzeredir. Milli Meclisin gizli bir toplantısında, evet gizli bir toplantısında, hükümete gazeteleri istediği gibi kapamak hakkı verilecektir. Kanun tasarısı geçen haftanın sonunda Meclisin üç komisyonu tarafından kaptı kaçtı bir toplantı sonunda kabul edildi. İyi işîn altı ayda çıktığı Formozada Komisyonların kararlaştırılan saatte toplandığı vaki değildi. Bu sebeple milletvekilleri o gün de teşrifte acele etmemişlerdi. Gelgelelim hükümetin sözünden çıkmayan kırk kadar milletvekili vaktinden evvel komisyona teşrif buyurdular ve muhaliflerin yetişmesine meydan vermeden ittifakla tasarının Meclise sevkini kararlaştırdılar. Treni kaçıran 22 muhalifin protestoları bir işe yaramadı. Tasarının Anayasaya aykırı olduğunu iddia eden bazı safdil gazetelerin Meclise sunduğu dilekçeyi ise hiç kimse ciddiye almadı. Hürriyetin sadece Dulles'a ithaf edilen nutuklarda kullanmaya mahsus bir kelime olduğunu bir türlü anlamak istemeyenler, Formozada hâlâ beyhude yere mücadele etmektedirler. Hattâ bazı müzevirler hükümeti Amerikan gazetelerine Jurnal etmişlerdir. Amerikan basını da mutad üzere Çan Kay Seki diktatörlükle suçlandırmıştır. Tabii ki bütün bu gürültüler kanunun çıkmasına mani olamamıştır. Yalnız bu sefer, nutuklarında Formozadan "hürriyetin ve demokrasinin bekçisi, Hür Dünyanın kalesi" gibi kelimelerle bahseden Dulles biraz üzüntülüdür. Zira diplomasiye "kâfirler, müminler,, gibi yeni görüşler getiren dindar Dulles, mensup olduğu Presbiteryen kilisesinden ağır bir takdirname almıştır: Kilise, dış siyaset hakkında hazırladığı bir raporda, Amerikanın demokrasi ve hürriyet an'anelerine asla uymıyan diktatörlerle yapılan ittifaklarını şiddetle reddetmektedir. Kilise için, bir askeri üs verir vermez, hürriyetin zerresi bulunmayan memleketlerin "Hür Dünya" üyesi libasına bürünmeleri affedilmez bir mürailik örneğidir. Kilise bu iki yüzlü siyasunda ısrar etmektedirler.

Çan - Kay - Şek
Hürriyetin Kalesi!

Rapor her gece İncil okuyan Mr. Dulles'ın uykusunu kaçıracak müthiş bir tehditle bitmektedir: Bu iki yüzlülük devam ederse, Allah, Komünistler vasıtasıyla Amerikanın üzerine felâket yağdıracaktır..

Lübnan

Fırtınanın sonuna doğru

Orta Doğunun İsviçresinde bir aydır sürüp giden iç harp bu hafta da son bulmadı. Harbin bir aylık blânçosu 500 ölüye yaklaşmaktadır. Avrupa prenslerine benziyen asil tavırlı Cumhurbaşkanının yeniden seçilmekten vazgeçmesi bile muhalefeti yatıştırmamıştır. Chamoun'un derhal istifa etmesi hususunda ısrar etmemektedirler.

Arap Birliği de, Libyada bir hafta süren hararetli müzakerelerden sonra meseleyi çıkmazdan kurtarmaya muvaffak olamamıştır. Birliğin altı üyesi, dört maddelik bir karar sureti hazırlamıştır. Bu karara göre Arap devletleri, aralarında ihtilâflara sebep olan hareketlerden kaçınacaklardır. Olayları incelemek için Lübnana bir heyet gönderilecek ve halk karışıklıklara son vermeye davet edilecektir. Buna karşılık da Lübnan Birleşmiş Milletlere yaptığı şikâyeti geri alacaktır. Gelgelelim Lübnan. Hükümeti, Mısırı takbih etmeye yanaşmıyan bu karar suretini geçen hafta reddetti. Bu durumda mesele yeniden Güvenlik. Konseyinin önüne gelmektedir. Yalnız Güvenlik Konseyinin de dâvayı halletmek yolunda yapabileceği bir şey yoktur. Konseydeki hava Mısırın aleyhine dönerse, Rus vetosu işi halledecektir. Esasen iç harbe bir mesul aramak, pişmiş aşa su katmaktan başka işe yaramıyacaktır. Lübnanın karşılaştığı temel mesele, ikiye bölünen memleketi yeniden birleştirecek bir lider ve yeni bir dış siyaset bulmaktan ibarettir. Bunu da Lübnanlılar ancak kendi aralarında halledebilirler.

KİTAPLAR

Metin And ve Margot Fonteyn
Çam sakızı çoban armağanı

GÖNLÜ YÜCE TÜRK

(Yazan: Metin And, Dost Yayınları, Bilgi Dizisi I. Doğuş Matbaası, 1958, 92 sayfa, 500 Kuruş)

Memleketimizde belki de ilk defa bale ile ilgili bir eser yazmak, genç sanat tenkitçisi Metin Anda kısmet oldu. "Gönlü Yüce Türk" Metin Andın bale üzerine yazdığı ilk kitabın adıdır. Mesut bir tesadüf eseri olarak, kitabın piyasaya çıkarıldığı günlerde memleketimizi ziyaret eden iki bale ilahesi Dame Ninette de Valois ve Dame Margot Fonteyn Türkiyede ilk defa hazırlanan bale kitabının adlarına ithaf edildiğini gördüler ve memleketimizden bu sade, fakat son derece kıymetli eserden birer nüshayı da beraberlerinde götürerek gittiler.

Metin And, bale mevzuunda kafa yormuş, bu işin eğitimini görmüş. genç ve atak bir yazardır. Amerikada ve Avrupada -bilhassa İngilterede gördüğü bale eğitimi sırasında -tabii, bale tarihi ve tenkidi babında bir eğitim- bale sanatı ile Türklerin alâkasını inceleyen yazar, Batı dünyasında pek çok bale eserine Türk motiflerinin, Türk kılık ve kıyafetlerinin girdiğini görünce konunun üzerine daha da dikkatle eğilmiş. Bunun sebeb ve neticelerini araştırmış. Tamamiyle teknik ve ilmi metotlar içindeki bu araştırmadan da ortaya "Gönlü Yüce Türk" adlı kitap çıkmış. Bu kitabın sonuna, muhtelif bale librettolarından örnekler de konmuş. Tabii bu örnekler 17, 18 ve 19. yüzyıllarda yazılmış ve Türklerle alâkalı balelerden seçilmiş. Metin Andın kitabına adını veren "Gönlü Yüce Türk" bale librettosu da, bu fasılda tam tercümesiyle, yer almaktadır. Kitabın özelliklerinden birisi de kitabı süsleyen, Türklerle alâkalı balelerle ilgili son derece orijinal resimlerdir. Kısacası; Gönlü Yüce Türk, yüzyıllar boyunca bale eserlerinde Türkleri en mükemmel bir şekilde ortaya koyan ve bale sanatı ile ilgilenen hemen herkesin okuması gereken bir kitap olarak tavsiyeye şayandır.

GARİP ŞİİRLER ANTOLOJİSİ

(Hazırlayan Ümit Yaşar Oğuzcan, Bilgi Kitabevi, şiir kitapları serisi 2, Doğuş Matbaası Ankara 1958, 80 sayfa 800 kuruş)

İşte size bir sepet yumurta... İçlerinde cılk olanı da var, taze olanı da. Garip olanı da var, olmayanı da. Garip şiirler Antolojisini hazırlayan Ümit Yaşar Oguzcan, kitabın baş tarafında yer alan bir sürü şöhretten yer bulamadığı için olacak kitabın arka kapağına yazdığı taktim yazısının bir yerinde bu antolojideki şiirleri işte böyle tanıtıyor. "İşte size bir sepet yumurta..." Ancak kitaptaki şiirlerin pek yumurtaya benzer yeri yok. Hemen pek çoğu basbayağı dört başı mamur şiirler. Hani bunları garip şiirler diye takdim etmek için insanda yürek ister. Öyle ki Garip Şiirler Antolojisinde yer alan şiirlerin bir kısmı, belki de modern ve çağdaş Türk şiirinin en mükemmel örnekleri. Ama neymiş, bu şiirlerin şairleri, bu güne kadar alışılagelmiş olan şiir cereyanlarını kırıp attıkları için garip karşılanmışlar, alaya alınmışlar. Ümit Yaşar da, kendisi de zaman zaman garip şiirler yazmağa özenen bir şair olarak tutmuş bu şiirleri Garip Şiirler Antolojisi adı altında bir araya toplamış. Bir takım fazlalıklarına, iyilerin yanında kötülerin de bulunmasına rağmen belki de bu güne kadar hazırlanan en ciddi antolojilerden birini hazırlandığının da farkında değil, tutmuş antolojisine Garip Şiirler Antolojisi demiş. Ümit Yaşara ve onun gibi düşünenlere sormak lâzım, neresi gariptir şu şiirin: "Yeni tabutlarımız geldi- Bayanlar için baylar için- Çocuklar için büyükler için- Kısalar, uzunlar, şişmanlar için- Boy boy- biçim biçim- Yaldızlı, kakmalı, hareli- Tabutlarımız geldi. 1952 modeli". Ya şu şiire nasıl garip diyebilirsiniz: "Bir girmiş ramazan- Giriş o giriş- Beş yıldır ramazan- On yıldır razaman - Yüz yıldır ramazan- Ramazan efendim ramazan". Bu misalleri arttırmak, hem de onlarla, yirmilerle arttırmak mümkün. İşte bir iki örnek daha. Garip değil, gerçek şiir olan örnek; Orhan Veliden: "Söğüt ağacı güzeldir - Fakat trenimiz - Son istasyona vardığı zaman- Ben dere olmayı- Söğüt olmaya- Tercih ederim" Bir örnek de Mehmet Kemalden: "Dedenin adı satılmış- Babanın adı satılmış. Seninki satılmış- Ben senin sülâleni bilirim- Satılmış oğlu satılmış" Misalleri uzatmağa ne hacet. Bu kitapta yer alan şiirlerin hemen yarısı günümüz şiirinin en güzel örnekleri. Bunlara ise garip şiirler diye ad takmak gerçekten garip. Gerçi bu kitapta hakikaten garip olmak için zorlanarak yazılmış, şiir olmadığı için garip olmuş şiirler de var ama umumiyet itibariyle Ümit Yaşar Oğuzcanın Garip Şiirler Antolojisi adını verdiği kitap, rahat rahat En Güzel Şiirler Antolojisi adını almaya lâyık. Hele şu kitabın başına yazılan iki önsöz -Aziz Nesin ile Çetin Altanın önsözleri- son yıllarda şiir üzerine edilmiş en ciddi sözler olarak dikkatle okumağa değer.

Garip Şiirler Antolojisini alın ve okuyun, ama bir takım garip şiirleri okumak için değil, dört başı mamur şiirleri okumak için.

Ümit Yaşar Oğuzcan
Garip mi? o da ne?

K A D I N

Ankara

Gece açılan sergi

Saat dokuza geliyordu, Şiddetli yağmura rağmen Galeri Milar bir hayli kalabalıktı. O gün genç bir sanatkâr kadın, Ülker Okçuoğlu, Ankaralılara yaptığı nefis eşarpları gösterecekti. Doğrusu o eşarpları kıyıp ta boyna dolamak kolay iş değildi. Olsa olsa bunları çerçeveletip duvara asmak, örtü olarak kullanmak mümkündü. Galeri Miların güzel dekoru içinde, arkadan ışıklarla aydınlatılmış olan eşarplar hakikaten cazipti.

Ülker Okçuoğlu, bir bez veyahut ipeklinin İstenilen kısımlarını ince bir balmumu tabakası ile örterek boyaya batırmak suretiyle güzel motifler ve Türk kokusu taşıyan desenler meydana getirmişti. Bu tarz çalışma "Batik" ismini alıyordu. Ülker Okçuoğlu vakıa bu batik çalışmayı Münihte öğrenmişti ama, bu süsleme sanatının Doğudan Batıya gittiği ve Doğuda unutulurken Batıda büyük bir alâka çektiği muhakkaktı. Yakın zamanlara kadar Orta Anadolu ve Şark bölgelerimizde bu tarzda süslenmiş muhtelif giyim parçaları ve ev eşyaları görülmekteydi. Bunlardan bilhassa peştemal, fes, yazma ve yastık örtüleri pek meşhurdur. İnce tülbentlerin süslenmesi suretiyle meydana getirilen yazmalar ise bilhassa tipiktir ve batik sanatın menşeini göstermek bakımından çok mühimdir. Ülker Okçuoğlu Anadoluda eline geçirdiği eski yazma parçaları üzerinde bilhassa etüd etmiş ve bunların balmumu ile çalışılarak yapıldığını tespit etmiştir. "En güzeli, Münihe gidip orada eski bir Türk sanatını bulmak" oldu diyor. Diğer ecnebi talebeler bu sanatı tamamile modern çizgilerle çalıştırmaktaymış. Ülker Okçuoğlu da belki aynı yolu tutacaktı ama hocası, kendisini çocukluğuna, kendi içine, içinde kapalı kalan hatıralara götürmüş ve bunları aksettirmesini öğretmiştir. Sanat ancak bu takdirde bir mana ifade etmekte bir şahsiyet taşımaktadır.

Ülker Okçuoğlunun ay yıldızlı, kuşlu eşarpları eskiyle yeniyi birleştirmektedir. Tahta kaşıklar, vazolar, tabaklar, bilhassa yazlık tahta bilezikler de sergide görülmeğe değer eserlerdi ve eşarpların arasında hoş bir çeşni yaratıyordu.

Sosyal Hayat

Halk eğitimi

Cebecinin pazar günü idi. Kalabalık içinde dolaşan uzun boylu kıvırcık saçlı bir hanım, alışveriş eden ev kadınlarına sokuluyor ve onlara birer davetiye veriyordu. Hanımlar bu davetiyeye biraz hayretle bakıyorlardı. İçlerinde, giyimleri kuşamları yerinde olduğu halde okuma yazma bilmiyenler de vardı ve uzun boylu kıvırcık saçlı hanım bunlara adeta uzaktan teşhis koyarak hareket ediyordu. Davetiye bir film davetiyesi idi. Cuma günü Hukuk Fakültesi karşısındaki Seyhan Palasın bodrum katında gösterilecek olan filmler ise eğitim filmleri idi. Toplantıyı, Türkiye Halk Eğitimi Sosyal Geliştirme Derneği tertip etmişti. Uzun boylu, kıvırcık saçlı hanım ise bu derneğin başkanı Rana Çakırözdü. Rana Çakırözü bir çok Ankaralı kurduğu "Karınca Yuvaları"ndan tanıyordu. Karınca yuvaları, tatilde sokaklarda oynıyan çocukları günde birkaç saat bir çatı altında topluyor, onları oyunlarla, elişleri ile meşgul ediyordu.

Ç A R E

Jale CANDAN

Geçen haftanın en mühim hâdisesi hiç şüphe yok ki hepimiz için peşpeşine gelen ve birbi rini kovalayan zamlar oldu. Hepimiz için diyorum, çünkü bundan yalnızca sabit gelirli kimselerin müteessir olduğuna inanmıyorum. Meselâ bir kömür' zammı, o kadar şümullü ve peşinden o kadar zam sürükliyecek mahiyettedir ki, tek başına dahi zincirleme bir hayat pahalılığı doğurabilecek kudrettedir. Malına yevmiyesine serbestçe zam koyan tüccarın, sanatkârın, işçinin de hayat pahalılığından şikâyetçi olduğu muhakkaktır. Çalışarak hayatını kazanan herhangi bir vatandaşın bu zamları üzülmeden karşılıyabileceğini zannetmiyorum Fiyatlar öylesine koşmaktadır ki tam onlara yetişip yeni şartlara uyduğumuz ve vaziyete nihayet intibak ettiğimiz anda, bir de bakıyoruz ki ipin ucunu gene kaçırmışız. Zaten gün geçtikçe, maddeye biçtiğimiz kıymet ölçüsü de değişmektedir. Bundan birkaç ay evvel, ete yarı yarıya zam yapıldığı zaman halimizden şikâyetçi idik., Hattâ hatırlıyorum, Et-Balık Kurumunun o hıncahınç dolu satış mağazaları bile birden tenhalaşıvermişti, tıpkı şimdi Sümerbank mağazalarının tenhalaştığı gibi! Halbuki bugün, alâkalılar duymasınlar ama bir kilo kayısıya beş lira ve en adi eriğe üç lira öderken et, kesemize değilse de gözümüze bir hayli ucuz görünmektedir. Birkaç ay evvel pahalı bulduğumuz eşyalar, ev kiraları bugün sudan ucuz telâkki edilmektedir. Meselâ otobüs ücretleri, herşeye kıyasen hakikaten bedava idi ama şimdi düşünüyorum, ucuz olsun diye uzaklarda ev tutan küçük memuru bırakın, en kalantor memuru düşünüyorum. Günde aile efradına ödiyeceği vesait parasını hesaplıyorum ve bunun aylık gelirde açacağı gediği küçümsemiyorum. Maaşlar ve gelir ne kadar artarsa artsın, fiyatları durdurmadıkça bu üzücü kovalamaca devam edecek, maddi kıymet ölçüleri yanında manevî kıymet ölçüleri de sarsılacaktır. Bugüne kadar alınan bütün tedbirler, Millî Korunma Kanunu yeni kararlar pahalılığın muayyen zümrelere yüklenemiyeceğini ve dâvanın esastan ele alınması zaruretini göstermiştir. Elbette ki arada karaborsacılar, fırsatçılar zuhur etmektedir ve bunlar katmerli bir pahalılık yaratmaktadır ama, yalnızca bunların mevcudiyeti dahi bizim güttüğümüz iktisadî politikayı gözden geçirmemiz icab ettiğine işaret değil midir? Karaborsacı daima sıkıntılı devirlerde, harplerde türemiştir ve meselâ ikinci dünya harbinde hükümetin ve halkın elele vermesine, bütün gayretlere rağmen İngilterede dahi karaborsacı tamamiyle yok edilememiştir. Geçen hafta içinde gazetesini okurken vesait paralarını, kömür masraflarını ve daha birçok şeyleri hesap eden aile reisinin, çarşıda etiketlere ümitsizce bakan ev kadınının bütün ümidi Büyük Millet Meclisindedir. Muhalifinin muvafığının memleketi ilgilendiren bu mühim dâvada birleşmesini canı gönülden beklemektedir. Çünkü muvafığın da muhalifin de bu durum karşısında aynı üzüntüyü duyacağı muhakkaktır.

Hafif bir manto

Serin havaların emniyet sübabı

Hem ziyaret, hem ticaret

Saat ikide Seyhan Palasın bodrum katı bir hayli dolmuştu. Eğitim filmleri renkli, göz oyalayıcı filmler di. Bir tanesi bir köyün kuruluşunu gösteriyordu. Diğeri çocuk bakımına aitti. Sonunda Türk ordusuna ait kısa bir film gösterilecek ve Türk tarihi gayet basitleştirilmiş şekilde hülasa edilerek kısa bir konferans verilecekti. Filmlerde gayet kısa tabii cümlelerle çalışmanın evi, toprağı, çocuğu nasıl adam ettiği ifade edılmişti. Filmler her hafta aynı gün aynı yerde gösterilecek, kısa, öğretici konferanslar verilecekti. Bundan başka elinde defter kalem dolaşan bir genç öğretmen derneğin açacağı kurslara talebe kaydediyordu. Bunlardan bir tanesi okuma yazma kursu idi. İlk talibi, yetmiş yaşında sevimli bir ihtiyar olmuştu. "Okumak kimbilir ne güzel şeydir" diyordu ve etrafın teşyikini görüyordu. İkinci kurs da ev hanımları ve genç kızlar için bir hayli alâka çekici olmuştu. Rana Cakıröz hanımlara üç ayda dikiş öğretileceğini vadediyordu. Hanımlar kocalarına pijama, çocuklarına entari, kendilerine elbise dikebileceklerdi. Kendilerine biçki dikiş dersleri ve pat ronlar verilecekti. Bilhassa bu son kurs birçok davetliyi cezbetmiş, çoğunluk genç kızları sevindirmişti. Türkiye Halk Eğitimi Sosyal Geliştirme Derneğinin gayesi her muhitte eğitim merkezleri kurmak, filmler göstererek, kısa konferanslar tertib ederek bilgiyi yaymaya çalışmaktı.

Moda

Yaz mantoları

Bir çok kadının yazın en büyük sıkıntısı, serin günlerde giyecek birşey bulamamaktır. Bu ihtiyacı karşılamak için yapılan ceketler turvakar renk ve biçim itibariyle her elbiseye gitmiyecektir. Küçük yün ceketler de ancak evde veyahut çok mahdut yerlerde giyilebilir. Aksi takdirde kadına bir laubalilik vermek-

Tayyor manto

Bu da böyle

tedir. Her gardrobta bir yazlık manto bulunmalıdır ve bu şarttır. Zaten moda, yaz mantolarına büyük bir önem vermektedir ve bu ihtiyacı karşıladığı gibi kadını şık ve güzel de göstermektedir. Yaz mantosu elbette ki elbiselerle eş kumaşlardan. emprimelerden, taftalardan yapılmış abiye mantolar olabilir. Bunlar kaç senedir modelleri de, şık kadınları da süslemektedir. Ancak bu sene mevzubahis olan yaz mantoları daha ziya-. de, her elbiseyle giyilebilecek sade biçimli pratik mantolardır.. Ancak böyle pratik bir mantosu olan kadın daha süslü, daha abiye bir başka manto düşünebilir. 1958 yaz modasının ortaya attığı yaz mantoları düz hatlı, yarı spor, yarı klasik, fazla bolluğu olmıyan çok sade mantolardır. Bunları kaba ketenlerden kaba dokumalardan, yün ve pamuk karışık kumaşlardan, örgüden yapmak mümkündür. Hazır merserize mantolar da aynı işi görebilecektir.

Yaz mantoları kruvaze olabilir. Dore düğmelerle süslenebilir. Bazılarının yakaları değişik renkte biye ile çevrilmiştir. Hemen hepsi içten ceplidir ve cep kapakları da mantoya ayrı bir süs vermektedir. Bazı yaz mantoları ise tüp biçimindedir. Yani dümdüz inmekte ve eteğe doğru hafifçe daralmaktadır, fakat bu tip mantolara dahi klasik erkek yakası düğmeler ve cep kapakları ile yarı spor iddiasız bir hal verilmiştir. Yazlık mantolar ekseri küçük şirin eşarplar ve daima eldivenle giyilmektedir. Boylar kısadır. Şehire inerken ufak hasır yazlık şapkalarla emprime berelerle bu mantolar kadına çok şık ve çok kibar bir hal vermektedir. Saçları geniş bir eşarp kurdele ile tutturmak, rüzgârdan muhafaza edecek şekilde bir eşarp içinde toplamak ta mümkündür. Deniz gezintilerinde bu son şekil tercih edilmelidir. Bugünün giyim anlayışı, herşeyden evvel ihtiyaca cevap veren bir giyimdir ve şıklık ta ancak bu takdirde mümkün olmaktadır.

Tüp biçimi manto

Gemici işi

C E M İ Y E T

Akşam gazetesinde çıkan bir roman., bilhassa istatistik meraklılar - rı tarafından pek büyük bir alâkayla takip ediliyor. Romanın yazarı, bedii vasıfları dolayısıyla "Türk Doroth • Lamour'u", edebi vasıfları dolayısıyla "Türk Franaçoise Sagan'ı" diye tanınan Suzan Sözen. Romanın adı: Sanera. Sanera, romanın kadın-kahramanı. Son derece şehvetengiz romanın otuzücüncü tefrikasına kadar Saneranın koynuna giren erkeklerin listesi şu:

1 Vapur kaptanı
2 — Bğa güreşcisi. DARGO
.3 — Yarış altı yöneticisi ZORNO
4 — Bekçi MATHO (Zenci)
5 — Çiftlik sahibi RAZMİNAR
6 — Hapishane Müdürü GOMOL.
7 — Hapishane doktoru KAMİR
8 — Çölde rastlanan bir hacı
9 — Kervancı LAOR
10 — Prens NUT \ Baba
11 — Aşiret Reisi NOAN oğul
12 — Kayıkçı' OKA (Zenci)
— ve roman devam ediyor-

Orta Doğunun en ileri memleketinde, Orta Doğunun en geri kararı alındı. İsralide bundan böyle kadınlar ve erkekler ayna plajlardan denize giremiyecekler. Sebep: Dini lidorter, elini mahzur görmüştür. Buna mukabil aynı memlekette kadınlar ve erkekler beraber askerlik yapıyorlar, yanyana çadırlarda yaltıyorlar. geceleri müşterek nöbet bekliyorlar, vesaire, vesaire.. Anlaşılan: Her şey vatan için!..

*

İzmirde denizcilikle ilgili bir vak'a oldu. Sekiz Amerikalı, bir kuvvet gösterisine girişerek pavyonların birinde bir genci dövdüler. Hâdisenin denizcilikle ilgili tarafı şu: Amerikalılar bahriyeli, dövülen gencin adı da Mehmed Çapa. Yalnız, Amerikalı kara aslanları bir noktada, yanılmışlar. Hükümetleri kendilerini buraya Türkleri dövsünler diye değil, -Türklere destek olsunlar" diye göndermişti de..

Hani, Amerikan 'bilmeceleri vardır. Sorarlar: Pire ile deve arasında ne fark vardır? Cevap: Pire P ile başlar, deve D ile. Bu neviden, bir bilmece bize de adapte edilebilir: Amerikan Televizyonuyla Ankara Radyosu arasında ne fark vardır? Cevap: İkisi de bilmeceler tertiplerler; Amerikanın Televizyonunda geçen hafta Miss Von Nardroff 237/500 dolar hakiki rayiçle 3.532.500 Türk lirası, kazandı, Ankara radyosunun en büyük mükâfatı ise' iki davetiyedir.

Mithat Dülge
Gazinoda bile iş!

Suzan Sözen
Sadece muhayyile mi?

Havaların bozması, şık hanımların partilerini altüst etti. İstanbulda dilber Mâfkûre Şerbetçi Yeşilköydeki mükellef yalısında vereceği garden-partiyi tehir etmek zorunda kaldı. Ankaraya ise bu hafta tam manasıyla kış geldi. O yüzden.» bir ara beyaz smokinlerini naftalinden çıkarmış olan hariciye memurları naftaline koydukları siyah smokinlerine tekrar büründüler.

Bu yüzden, şimdilik Ankara salonlarında Paris parfümlerinden sonra en çok naftalin kokusu duyuluyor.

*

Şimidi bütün İstanbul- sosyetesi, Yeniköyde Turizm Bankası tarafından açılmış olân bir yalı-gazinoya dadandı. Sosyetenin kremasını orada görmek kabil. Görülmemiş Kalkınma Türkiyesinin Bankacılık Milli Şefi Mithat Bölge de, her halde çalışımalara bizzat nezarX maksadıyla olacak yalı-gazinoda görünüyor. Yeniköy bu sene Modanın papucunu dama attırırsa şaşmamak lâzım. Moda Klübünün Millî Şefi Zeki Kıza Sporel e göre Ankaradaki Süreyyanın orkestrası büyük bir koz olacak amaasıl Boğaziçi köprüsünün inşası Modayı her türlü rekabetten kurtaracaktır.

Meşhur köprünün -50 milyon dolar- kuvveden- fiile çıkması işin. binikinci sebep!

Okuyucu mektupları

Geçen hafta AKİS'te Karacanın bir mektubu çıktı. Ben de Muammer Karacaya şunu demek isterim ki? Ağabeyim yani oğlunuz-Salih Tozandan, Gülriz Türkkandân, benden bahsedilmiş. Bizlere; vermediğiniz , verdiğiniz, zaman da beşer, onar lütufta bulunduğunuz, hele son ay buna bile ihtiyaç hissetmeyip 150-200 lira ile ağzımızı kapamak istediğiniz yazılmış - meselâ bana 335 lira-

Siz de buna içerlemiş, oturmuş bir cevap döktürmüşsünüz. Çok güzel, çok münasip.

Ama mektubunuzda gereken noktalara cevap vermeyip işi beylik kalem oyunlarına dökmeniz, işaret edilen noktalara erkekçe; hayır, ben Salihin de, Kâmuranın da, Gülrizin de paralarını günü gününe verdim. Makbuzlar elimdedir. İşte tarihleri, işte numaraları diyememeniz biraz garip geliyor insana. Bilmem haksız mıyım?

Sonra benim iki yüz lira alacağım kaldığını söylerken bile - ki alacağım tam 465 Türk lirasıdır- O 200 lira da alacaklıya ödenmiştir dernek fırsatını kaçırdığınızı farketmiyor musunuz ? Ama bu sizin için imkânsız bir şey anlıyorum. Şu halde Gülriz Türkkanın da, Salih Tozanın da Kâmuran Yücenin de sizden alacakları vardır ve bu hâlâ ödenmemiştir.

"Kâmuran Bey ise Anne Frank da Peter rolü için; rejisörün tavsiyesi ile, delikanlılık çağını çoktan geride bırakmış, oldukça iri kıyım gövdesini ufacık bir çocuk haline sokmağa katlandığı için angaje edilmiştir" diyorsunuz.

İlahi Bay Karacâ, Kâmuran Yüceyi size bir rejisörün, -yani oyunu sahneye koyan rejisörün demek istiyorsunuz her halde- Tiyatrodan anlayan bir rejisörün tavsiye etmesinden tabii ne olabilir?

Sonra: "delikanlılık çağını çoktan geride bırakmış, oldukça iri kıyım gövdesini ufacık bir çocuk haline sokmağa katlandığı için angaje edilmiştir" demekle, bu işin sorumluluğunun doğrudan doğruya rejisör ve dolayısı ile size ait olduğunu farketmiyor musunuz. Eğer rejisöre inanmıyor idi iseniz, benim ayrılmamdan bir gün sonra tatil edilen Anne Frank piyesinde 50 küsür temsil oynamama niçin müsaade ettiniz? Yok eğer rejisöre inanıyor idi iseniz, evvelce takdir ettiğiniz bir hareketi şimdi küçümsemenin sizi sürükliyeceği gülünç mevkii hiç düşünmediniz mi?

"Kâmuran Yücenin sahnemdeki ömrü dört ayı geçmez" demişsiniz. İlâhi Bay Karaca! Gerçek bir aktör için, dört ayı sizin tiyatroda geçirmek nedir biliyor musunuz? Bu sözleriniz, tahammülümün derecesine hayretinizin bir ifadesi bence. Teşekkür ederim.

Kâmuran Yüce -İstanbul

T İ Y A T R O

İstanbul

Oda Tiyatrosu

Oda Tiyatrosu ikinci oyununa, mevsimi kapadıktan sonra Kadıköy Süreyya Sinemasında başladı. Alışılmış ilk gecelerden ayrı bir hava taşıyan bu temsilin önemli değişikliklerinden birincisi, tiyatro sever seyircilerin ortalarda görünmeyişi, ikincisi de; pantalonlu küçük hanımların salına salına yürüyüşleriydi.

Öteki - The Second Man - üç perdelik bir Amerikan komedisi, S. N. Behrman yazmış, Asude Zeybekoğlu da dilimize çevirmiş. Tercüme o kadar başarılı idi ki, seyirci sahnede konuşulan dilin tabiiliğine, bizdenliğine hayran kalıyordu. Esprilerin karşılıkları iyi bulunmuş, dialoglarda duru bir türkçe kullanılmıştı. Ama ne yazık ki piyesin sudan alışılmış bir konusu vardı:

Altan Karındaş

İyi oyun, kötü teferrüat

Stoley, kadınlardan aldığı para ile geçinen, zengin bir kadınla evlenebilmek peşinde koşan gayesiz, çapkın bir hikayecidir. Arkadaşı Austin ise onun tam aksine, çekingen bir fizik bilginidir. O kadar çekingendir ki nişanlısı Monica'ya bile sevgisini söyliyemeyip, karşısında şaşırıp kalmaktadır. Her zaman bu halinden şikâyet eden Austin'e, Stoley yol göstermekte, kadınlara karşı nasıl davranmâsı gerektiğini öğretmektedîr. Ailesinin ısrarı üzerine nişanlandığı Austin'i sevmeyen Momca da Stoley'ı sevmektedir. Monica aşkını Stoley'e itiraf ettiği zaman, onun da kendisini sevdiğini öğrenir. Fakat Stoley çabuk kendisine gelir, bu ihtirasın, tasavvurlarını altüst edeceğini düşünerek, Monica'ya bu işten vazgeçmelerini söyler. Monica'nın evden ayrılmasından sonra tesadüfen oraya uğrayan Austin nişanlısının eldivenini divanın üzerinde bulunca, kafasında olayları birbirine bağlayarak aldatıldığını zanneder vs. vs...

Oyunu sahneye Mücap Ofluoğlu koymuş. Ama program mecmuası mevcut olmadığı için bu hususta kesin konuşmak da zor. Ofluoğlu zaman zaman, hattâ çok zaman "Misafir"in mizansenlerini tekrarlamakla, komedi anlayışının hareketli bir tempodan ileri gidemediğini ve iyi bir sahneye koyucu olması için biraz daha beklemesi lazım geldiğini göstermiştir.

Bilhassa oynadığı Stoley rolünde sahnede gidiş gelişleri, omuzlarını hafif kaldırıp ani duruşları sık sık pantalon çekmesi ve hele telefon başında şarkı rnırıldanmasıyla, rejisör olarak evvelâ "Misafir" sonra "Arsenik"i hatırlatıyor, aktörlük tarafı ile de bu hatırlatma ta "Yarış"-a kadar iniyordu. Bu bakımdan Ofluoğlu iyi bir rejisör olmak veya iyi bir aktör sıfatına hak kazanmak arzusunda ısrar ediyorsa; ya sahneye koyduğu piyeslerde oynamamak yahut da oynadığı piyeslere başka bir rejisör bulmak kararını almalıdır. Ken disinden istikbalin Türk Tiyatrosu için çok şey beklenen Ofluoğlunun pek yakında bunun lüzumunu anlıyacağına inanmak lâzımdır. Mücap Ofluoğlunun bu iki işi birden başarma gayreti kendi kendini tekrardan başka bir hataya daha düşmesine sebep oluyor: Ofluoğlu temponun komedideki ehemmiyetine inandığından olacak gerek konuşmasındaki sürat, gerek karakterindeki zoraki çeviklikle Münir Özkulu hatırlatıyor. Tabii bu hatırlatma da ters taraftan Mücap Ofluoğlunun aleyhine işliyor.

Altan Karındaş; genç delişmen "Monia"yı Ofluoğlu ile tezat teşkil eden bir kolaylıkla canlandırdı. Tonları samimi, jest ve mimikleri rahattı. Yalnız ara sıra mübalâğaya kaçryor, biraz daha ağır ve sakin oynanması gereken sahnelerde sempatik görünmek uğruna aşırı hareketler yapıyordu. Ama bu ufak eksiklikler iyi oyununu gölgelemiyecek kadar teferruatta kalıyordu.

Temsilin en muvaffak oyuncusu genç fizik âlimi "Austin"i oynayan Pekcan Koşardı. Sevdiği kızdan çekinen, sevgisini itiraf edemiyecek kadar sıkılgan genç Amerikalıyı, role uymayan fiziğine rağmen seyirciye kabul ettirmesini bildi. Nisbeten kısa rolünü ön plâna geçirdi. Hele ikinci perdede Monica'nın Stoley'in

Tiyatromuzun meseleleri

Sahnede Öz Türkçe

Refik ERDURAN

Dil derdi hepimizin başında. Her cümlede kalemin ucuna değişik asıllı ve birbirine dargın kelimeler getirip insana çok karılı koca azabı çektiren bu dertten bunalmak için profesyonel yazar olmağa lüzum yok; derli toplu bir mektup yazmağa kalkmak yetiyor. İşin en can sıkıcı tarafı da şu: İnsanların anlaşmalarını sağlaması gereken dil son zamanlarda memleketimizin fikir hayatında ayırıcı ve meseleleri bulandırıcı bir rol oynamağa başladı. Bazı tartışmalarda saflar fikre göre ayrılacağına ifadeye göre ayrılıyor. Düşünceleri birbirine uymadığı halde sırf "yeni Türkçe" yazdıklarından ötürü aynı safta görünenler olduğu gibi, ana meselelerde mutabık bulundukları halde sırf dil bahsinde uyuşamadıkları için kendilerini ayrı safta sananlar da çıkıyor. Bu kargaşalığın içine şu sırada bir de tiyatro dili davası sokup tozu dumanı biraz daha arttırmak istenecek birşey değil. Gelgelelim son aylarda bu iş kurcalanmağa başladı bile; gayet iyi niyetle yazılan bazı tenkidlerde gerek telif, gerek tercüme piyeslerin dili ele alınarak neden daha "öz" Türkçe kullanılmadığı soruluyor. Onun için (asıl meselelerde aynı fikirde olduğum birçok kimse tarafından bir nevi edebi Nurcu sayılmak tehlikesini göze alarak) bu bahse girmek gerekti.

Öz Türkçenin iyi mi kötü mü olduğu kavgasını bir yana bırakıp dilimizin sadeleşmesi işinin nasıl cereyan ettiğine bakarsak görürüz ki ortaya atılan yeni kelimelerden bazıları bir zaman sonra piyasadan çekiliyor, bazıları da gittikçe genişleyen bir kütle tarafından kullanıla kullanıla nihayet "tutuyor". Yani yeni bir kelime, İyi olsa da olmasa da bir tecrübe devresi geçiriyor. Bu devrede bazı fedakâr tenkidçiler, sütun sahipleri ve fıkra yazarları okuyucu tarafından yadırganmak pahasına yeni kelimeyi kullanarak tecrübe tahtalığı etmek gibi gayet faydalı bir iş yapıyorlar. İşte tiyatroda öz Türkçe kullanılmasını istemek piyes yazarını ve mütercimi de henüz halk tarafından kabul edilmemiş kelimelerin denenmesi vazifesine çağırmak demektir. (Zira halk tarafından kabul edilen kelimeler "öz" Türkçelikten çıkıp Türkçe olurlar.) Fakat ne yapalım ki piyes yazarı ve mütercimin bu şerefli vazifeye katılmalarına imkân yoktur.

Piyes yazarı aslında bir yazar değil, bir konuşturucudur. Yazı ve konuşma dillerinin ise apayrı kaideleri vardır. Yazı yazmak konuşmaktan çok daha yavaş, daha hesaplı, daha şuurlu bir iştir. Konuşmak ise nefes alıp vermek gibi kendiliğinden olan, adeta fizyolojik birşeydir. Bu sebeple, yazı yazıp okurken alışıldıkları yenip denemelere girişmek mümkün olduğu halde konuşma arasında şuurun böyle müdahalelerine yer yoktur. Okurken kafanın kabul edebileceği birçok şeyleri -meselâ yeni kelimeleri- konuşma sırasında kulak yadırgar. Tiyatro dilinde başarı ise konuşulanların o anda oyuncuların ağzından çıkıveren "sahici" sözlere benzemesine bağlıdır. Seyircinin biraz olsun yadırgadığı bir söz sahnede ölü doğmuş demektir.

Tabiî bütün bunlar öz Türkçe için olduğu kadar Osmanlıca için de variddir, zira tumturaklı eskizaman lâfları da bugünün seyircisini rahatsız eder. Sahne dili ne "öz" Türkçe, ne de Osmanlıcadır; konuşulan dildir. Bu ölçüden ayrılmak piyes yazarı için meslekî intihar olur. Dilde yenilik arayan idealist tenkitçilerin bunu anlayarak tiyatroyu denemelerinin dışında bırakmaları ve hiçbirzaman bu yüzden yazarın yakasına yapışmamaları gerekir. Buna karşılık yazarın da kulağını açık tutması, halkın konuşmasındaki değişiklikleri sahneye aktarması şarttır.

Piyes yazarı, ağzı bozuk çocukların sokakta "ulan o ne biçim tilcik?" diye azarlandığını duyduğu gün eserlerini tilciklerden kurmağa başlamak, ama o zamana kadar kelimelerle yazmakta serbest kalmalıdır.

evine geldiğini anlayıp aldatıldığı kanaatine vardıktan sonra üst üste içtiği viski ile sarhoş olup içini dökmesi, tiyatrolarımızda görmeğe alışmadığımız kadar alaturkalıktan uzak, ölçülü, nefis bir oyundu. Pekcan Koşar daha sonraki sahnelerde de ayni muvaffakiyeti göstererek grafiği düşürmeden temsilin sonunu getirdi. Mücap Ofluoğlunun "Öteki" oyunundaki asıl başarısı Koşar gibi fırsat bulamamış hakiki bir değeri seyirciye bütün imkânları ile tanıtması olmuştur. Bunu yaparken, bilhassa kendi oyununda unuttuğu ölçüye dikkat etmesi mühim bir iş sayılmalıdır.

Zengin Amerikalı kadın "Kendall"i oynayan Saime Bekbay oyununa biraz canlılık verebilseydi - kısa mazisine rağmen, rolünü iyi oynamış sayılabilirdi.

R A D Y O

Yayınlar

Yanlışlıklar komedyası

İstanbul radyosu, Nevit Kodallının Van Gogh operasını yayınlıyordu Dördüncü perdeye gelinmişti. Operayı takdim eden konuşmacı bahis mezuu sahnedeki olayları anlatırken birden sustu. "Olmadı, dedi, bir daha alalım". Arkasından teknisyenlerin sesi duyuldu. Konuşmacıyla teknisyenler bir iki dakika tartıştılar. Birden bir caz müziği başladı. Parça bittiğinde araya karışan bu davetsiz misafir tanıtıldı bile. Van Gogh operasının dinleyicileri bu olup bitenlere gülmekle ağlamak arasında takip ettiler. Ertesi gün hadise, bazı İstanbul gazetelerinin birinci sayfasında yer aldı. Bir montaj hatası olmuştu; radyo, halktan özür diledi. Bu gibi hataların bir daha tekerrür etmiyeceği sanıldı.

Fakat galiba ipin ucu kaçmıştı Birkaç gün sonra aynı radyoda Ecelesʼin bir eseri, Paganini diye anons edildi. Bir hafif müzik programında "Caracas" adlı parçanın çalınacağı bildirildi. Yerine "We Will Mâke Love" başladı. Parça yarıda kesildi Acaba yanlışlık anlaşılmış mıydı Herhalde spikerler bir tuhaflık olduğunu farketmişlerdi. Ama, "Caracas yerine bu sefer "Sayonara" çalındı Bir başka gün. Radyo Gazetesi yayınlanırken ses kesiliverdi. Radyo gazetesi konuşmacısının yerine, bir yabancı ses -herhalde bir teknisyenin sesi- duyuldu: "Ne o? Kesildi galiba Az sonra Radyo Gazetesi devam eti

Aksaklıklar, yanlışlıklar, dalgınlıklar yıllardır Türkiyenin Devlet Radyolarının alâmeti farikası olmuştur. Yukarda sayılanlar cinsinden hatalar, Ankara Radyosunun günlük hadiseleri arasındadır. Bu yüzden olacak, Ankara gazeteleri bunları sütunlarına geçirmiye lüzum bile görmezler. Fakat, nisbeten daha düzgün çalışan İstanbul Radyosu da herhalde artık Ankaranın verdiği örneği taklit etmeye başlamıştır.

İyi spiker yokluğu

Radyolardaki yayın hatalarının suçu, program müdürüne olduğu kadar, teknisyenlere ve bilhassa spikerlere yüklenebilir. Program müdürünün vazifesi, ilgi çekici süreklilik olan, düzgün bir program hazırlamak ve bunun tatbiki için teknisyen ve spikerlere gerekli talimatı vermektir. İşin artık bundan sonra doğrudan doğruya teknisyen ve spikerlere kalmaktadır. Bir yanlışlık olduğu takdirde program müdürü, meslek bilgisinin verdiği otorite ve idareci şahsiyetinin sağladığı disiplin sayesinde, hataların tekerrür etmesini sağlıyacaktır. Fakat -bilhassa Ankara radyosunda- program radyo müdürlerinin hem meslek otoritesinden, hem de idareci vasıfların dan mahrum bulunmaları, emirleri

eki personele söz dinletmelerine imkan vermemektedir. Öte yandan spikerler ve teknisyenler radyoculuk mesleğinin içinden yetişmemiş olduklarından, bu mesleğe dışardan -hem de gerekli eğitimden geçmeden- gelmiş bulunduklarından, düzgün bir yayın yapılması hususunda kendilerine düşen vazifeyi idrak etmemekte, bu mesuliyeti taşımamakta taşısalar bile yetişmelerindeki büyük boşluklar yüzünden kendilerinden bekleneni verememekte, neticede yayınlarda gülünç hatalara yol açmaktadırlar. Radyolarımızda her hangi bir elektrikçinin müzik kayıtları yapmak, program montajlarıyla meşgul olmak üzere ses alma cihazının başına oturulduğu, herhangi bir üniversite öğrencisinin veya ev kadınının, hiçbir eğitime tabi tutulmadan, spiker diye mîkrofon başına çıkarıldığı pek. sık rastlanan birşeydir. Gerçi radyolara teknisyen ve spiker alınırken sözde bir imtihan yapılmakta ve hu imtihanda sesin radyoya uygun olmasıla, namzetin telâffuzuna, kültürüne, bilhassa müzik bilgisine -gene sözde- dikkat edilmektedir. Fakat, bütün tâyinlerde olduğu gibi, asıl tesir edici faktör, namzetin getirdiği iltiasın kuvveti olmaktadır. Spiker ve teknisyenler radyoya alındıktan sonra gerçi bir eğitimden geçmektedirler. Fakat bu eğitim o derece baştan savma, radyo için personel yetiştirmede batı memleketlerinin gözettiği metotlara aldırmadan yapılmaktadır ki radyoya alınan yeni elemanlar, işe ilk başladıkları güne nisbetle bir ara boyu bile ilerlememiş olarak işlerine devam etmektedirler.

Plâk çalmasını bilmiyenler

Bugün radyolarınızda çalıştırılan spikerler arasında -radyoya uygun sesi olmak bir yana- kelimelerin yanlış hecelerine vurgu vuranlar, şiveyle konuşanlar, okurken cümle bölmesini cümle manasını belirtecek şekilde ses tonunu yükseltmeyi ve alçaltmayı bilmiyenler pek çoktur. Hele metinlerde yabancı kelimeler, yabancı isimler geçtiğinde bunlar çok kere -değil doğru telaffuzla- akla en yakın telâffuzla bile okunmazlar. Almanca bir kelimenin İngilizce, İtalyanca bir ismin Fransızca okunduğu çok sık rastlanan bir hâdisedir. Spiker namzetlerinde aranan asgari dil bilgisi şartı, öyle görünüyor ki, radyolarımızda asla yerine getirilmemektedir. Bundan başka, günlük haber bültenlerinde geçen yabancı isimlerin doğru telâffuzlarının bir liste hâlinde hazırlanıp spikerlere öğretilmesi, keza müzik programlarında yer alan besteci, icracı ve parça isimlerinin doğru olarak okunması bir türlü sağlanamamaktadır. Çünkü hiç kimse bu gibi "küçük teferruatla" uğraşma zahmetine katlanmamaktatır.

Spikerde aranan vasıflardan biri de plâk çalmayı bilmesi, plâk çeşitleri hakkında pratik bilgisi olmasıdır. Ne var ki, bugün radyolarımızda çalışan spikerler arasında plâk etiketi okumaktan aciz olanlar bile vardır. Bir parçanın anons edilip yerine başkasının çalınması çoğunlukla bu yüzden olmaktadır. 78 devirle dönen bir plâğın 33 devirle çalınması -yahut bunun tersinin yapılması, yüzünden, yanlışlık farkedilene kadar, oparlörden garip ve gülünç sesler çıkması radyolarımızda görülmemiş şey değildir. Bazan 33 devirli plâkların üstünde birkaç eser olduğundan -spiker etiket okumayı bilmediği, için- bu parçalardan sadece bir tanesinin anons edilip hepsinin birden çalındığı da olmuştur. Aynı sebeple "Caracas" verine "Sayonara" çalındığı gibi, Bethoven konsertosunun ortasında birdenbire Brahms senfonisi "başladığı da çoktur.

Mikrofon
Günah tahtası

Spikerlerin dertleri

Bunlara mukabil spikerler kendilerini mağdur durumda hissetmekte, bilhassa mesai saatlerinin çokluğuna ve yaptıkları işin yoruculuğuna mukabil, aldıkları ücretin pek düşük olduğunu ileri sürmekte, bu bakımdan kendilerini biraz mübalağa ile, hademelerle kıyas etmektedirler. Spikerler, bu cihetten şüphesiz ki haklıdırlar ve Basın Yayın Umum Mü dürlüğü bir türlü, yüksek ücret ödiyerek, ehliyeti de yüksek spikerler angaje etme yoluna gitmemektedir.

Fakat, herhalde mağdur durumda bulunmalarına karşılık bir mukabil harekette bulunma, ihtiyacından olacak, spikerlerin davranışları bazan, bir iş yeri ciddiyetine uygun olmaktan çok uzaktır. Radyoların spiker odaları yemek saatlerinde bir yemekhane halindedir. Çünkü radyo personeli için radyoevlerinde uygun bir lokanta ve kantin yoktur. Bulunan kantinler ihtiyacı karşılamaktan çok uzaktır ve zaten akşamüstü kapanmaktadır. İş yerine sarhoş olarak gelen ve bu şekilde mikrofon başına çıkan spikerler de yok değildir.

Bilhassa teyple yapılan yayınlarda, spikerin bunu fırsat bilip, istirahat için stüdyodan çıktığı her zaman rastlanan birşeydir. Stüdyoların havasız ve rahatsız olması spikeri, muhtemel bir aksamayı önlemek için devamlı olarak mikrofon başında bulunma mesuliyetine yan çizmeye sevtketmektedir. Nitekim teyp yayınının vaktinden önce bittiği, dışarda bir odada yan gelmiş istirahat eden spikerin bunun farkına varıp da stüdyoya koşana kadar bazan dakikaların bomboş geçtiği pek sık rastlanmış bir hâdisedir.

Yayın takipçileri

Gerek böyle bir sebep yüzünden yayının boş kalmasında, gerekse yanlış, bozuk plâk çalınması gibi aksamalarda durum radyo idaresine ve spikerlere çok kere dinleyiciler tarafından bildirilmektedir. Halbuki radyolarımızda yayın takipçiliği diye bir vazife vardır. Yayın takipçiliği, hiç olmazsa bir spiker kadar radyo yayıncılığından haberdar hattâ gerektiğinde program müdürüne yardımcı olabilecek kişilerin çalışması gereken bir vazife olduğu halde bu iş radyolarımızda asla ciddiye alınmamakta, yayın saatlerinde yayın takipçiliği odasında kimsenin bulunmadığı bile olmakta, daha da olmazsa bu işin hademe İsmail efendiye verilmesinde bir mahzur görülmemektedir. Yayında vuku bulan bir aksaklığın birkaç saniye içinde farkına varılıp ilgili kişilere derhal haber ulaştırılması ve yanlışlığın düzeltilmesini sağlama işi, yayın takipçiliği vazifesine tâyin edilecek kişinin bir saniye bile vazifesi başından ayrılmaması ve daimî olarak uyanık, dikkatli bulunması sayesinde mümkün olabilir. Bu bakımdan yayın takipçileri program müdürlerinin temsilcisi durumundadırlar. Ne yazık ki hiçbir program müdürü, kendini temsil edecek şahsın iyi seçilmesine. itina göstermemektedir. Herhalde, önemsiz sayılan yanlışlıkların nasıl olsa örtbas edileceği, önemlilerin ise suçunu yükliyebilecek bir suçsuz, şahıs bulunabileceği bilinmektedir.

S İ N E M A

Tenkitciler

Tertip hatası

Geçen haftanın sonlarında bir İstanbul gazetesi sinema sütunlarında bazı film isimlerini, listeler halinde neşretti Bu listeler, kapanan 1957 - 58 sezonunda Ankara ve İstanbul sinemalarında gösterilen "en güzel" on filme aitti. İki senedir tekrar edilen bu anket, hem film tenkitçilerimizin bu işte ne derece ehliyetli olduklarını belirtmesi, hem de seyirciye sene içinde seyrettiği filmlerin değerleri hakkında bir fikir vermesi bakımından mühimdir. Ancak, bu anketteki bazı tertip hataları, seçicileri zor durumda bırakmıştır. Meselâ sorulan sualde: "57-58 mevsiminde Ankara - veya İstanbul sinemalarında oynayan en iyi on filmin, değer sırasına göre bir listesini yapın" denmiyordu da" "... en güzel on filmin, değer sırasına göre bir listesini yapın" deniyordu. Ne var ki, sene içinde Ulus Sinemasında gösterilen "Eddie Duchin Story" ve İnci Sinemasında gösterilen "Never Say Goodbye" gibi filmler seyirci tarafından çok beğenilmiş, güzel bulunmuş ve hasılat rekorları kırmıştı. Fakat bunların ikisi de son derece kötü filmlerdi. "İyi" vasfına hiçbir surette lâyık olamazlardı. Muhakkak ki tertip edenler, "iyi" ile "güzel" tefrikini idrak edecek kimselerdi. Ama gene de bu hataya düşmüşlerdi.

Diğer taraftan, "sezonun on iyi filmi" soruluyordu. Bu sayı, neden üç-beş veyahutta yirmi değildi? Sezon içinde Ankara sinemalarında yirmiden fazla "iyi" vasfına lâyık film oynamıştı.

Anket sorusunda "dokümanter" veya "mevzulu film" tefriki de yapılmamıştı. Halbuki her ikisi de başlı başına birer anket konusu olabilirdi. Nitekim bazı listelerde bu filmler, ayrıca yazılmış ve esas listeye dahil edilmemişti.

Münekkitlerin gözdeleri

Bütün bu tertip ve usul hatalarına rağmen, anket gene de müsbet bazı neticeler verdi. Listelerde -ufak tefek farklara rağmen- tam bir mutabakat vardı. Ankaralı tenkitçi Adnan Ufukun listesine karşı, üç aylık ömrü olan bir dernek liste çıkarmıştı: "Sinema-Tiyatro Derneği" üyeleri bu listeyi uzun bir münakaşa .ve çekişmeden sonra elde etmişti. Bu listenin diğer listeye göre bazı farkları vardı. Meselâ her iki taraf da ilk üç filmde aşağı yukarı anlaştıkları halde, dördüncüde ayrılıyorlardı. Münekkidin dördüncülüğe seçtiği "Ladykillers - Kadın Katilleri" ni dernekliler liste dışı etmişler, Derneklilerin dördüncü yaptıkları Amerikan neo realizminin en kudretli eseri "Marty"yi münekkit listesine almamıştı. Dernekliler Federico Fellini'-nin "İl Bidone Dolandıncılar"ını beşinciliğe münekkit ise onunculuğa lâyık görmüştü. Sezonun en çekişmeli filmi olan "War and **Peace** Harp ve Sulh"u' Derneklilerin liste sinde onuncu olduğu halde diğer liste onu altıncılığa getirmişti.

İstanbulda da iki liste vardı. Birincisi üç **tenkitçi,** Semih Tuğrul Tuncan Okan, Halit Refiğin beraber ce hazırladıkları liste, ikincisi ise "Galatasaray Lisesi Sinema Kulübü" üyelerinin yaptıkları listeydi. Bu iki listede de bazı farklar vardı. Ancak bu farklar pek de büyük değildi. ilk üç filmde aşağı yukarı onlar da anlaşmışlardı. Ne var ki münekkitlerin beşinci dereceyi verdikten "Picnic" filmine, kulüplüler dokuzunculuğu, kulüplerin beşinci dereceyi verdikleri "Marty" filmine de münekkitler dokuzunculuğu münasip bulmuşlardı.

Ankara ve İstanbulda gösterilmiş belli başlı filmlerin bütün listelerde yer aldığına ve umumiyetle bir beraberlik havası bulunduğuna dikkat edilirse her **iki** dernek mensuplarının da tenkitçilerin de tam bir anlaşma içinde bulundukları derhal göze çarpmaktadır. Gene yayınlanan listelerden anlaşıldığına göre İstanbul, bu sezon Ankaraya **nazaran** biraz talihsizdir "Ladri di Bieiclette" - Bisiklet Hırsızları", "Jıkogumon - Cehennem Kapısı" gibi filmler İstanbulda gösterilmemiştir. Onun için de İstanbulluların listelerinde "Picnic", "Les Diaboliques -Şeytan Ruhlu İnsanlar" ve "Les Grandes Nanoeuvres - Hileli Aşk" daha iyi dereceler almıştır.

Listeler

Sinema- Tiyatro Derneği' nin listesi:

1 — Ladrî di Biciclette, 2 — La Strada, 3 —Gıant, 4 — Marty 5- İl Bidone 6 —- Les Grandes Manoeuvres, 7 - Jıkogumon- 8 - Confidential Raport, 9.— La Monde du Silence", 10. — War and Peace.

Film münekkidi Adnan Ufukun listesi:

1 — Ladri di Biciclette. 2 — Gıant, 3 — La Strada, 4 —Lady killers 5 — Jıkogumon, 6 — War ând Peâce, 7 — Pıcnıc, 8— Les Grandes Manoeuvres, 9—- Confidential Raport, 10 - İl Bidone

İstanbul film münekkidlerinin listesi: .

1— Gıant, 2.—Les Grandes Manoeuvres. 3— İl Bidone, 4 - Roma 11, 5 — Pıcnıc - Bigger Than Life. 7 — War and peâce. 8 — The Wrong Man, 9 — Marty, 10 — Les Diabolioues.

Galatasaray Lisesi Sinema Kulübünün listesi:

1 — Gıant. 2 — Roma 11 3- Les Grandes Manoeuvres, 4 — Bigger Than Life 5- Marty, 6 —.İl Bidone. 7 — İnvatition to the Dance. 8 — War and Peace. 9 — Pıcnıc, 10 — Si tous les gara du Monde.

MUSİKİ

Amenka

Yeni Carnegie ve Metropolitan

NEW Yorkun iki sanat mabedi, Metropolitan Opera Binası ve Carnegie Hall Konser Salonunun, bundan üç yıl kadar önce, yıktırılacakları haberi yayıldığı zaman şehrin sanat çevrelerinde fırtına kopmuş, hele Carnegie Hall'un yerine sanatla alâkası olmayan bir binanın, bir otel veya iş hanının yapılacağı öğrenildiği zaman, kırgınlık, hatta hiddet son haddine varmıştı. Bu arada, gerek Metropolitanı ve gerek Carnegie Hall'u kurtarmak için komiteler kurulmuştu. Sanatseverlerin gayretleri bir fayda vermedi; maddî endişeler üstün geldi, İki bina, da iki yıla varmadan yıktırılacaktır.

Yıktırılacaktır ama bu, New York gibi bir şehir Metropolitan'dan ve Carnegie Hall'dan mahrum kalacak demek degildir. Yakında inşaasına başlanacak olan Lincoln İcra Sanatları Merkezinde iki binanın da yenisi yer alacaktır. Yeni Metropolitan 0pera Binasının plânlarını, mimar Wallace K. Harrison yapmıştır. Modern bir tiyatronun sahip olması gereken konfor ve kolaylıklardan mahrum olan bugünkü köhne Metropolitanın yerini alacak olan bina, 3.800 kişilik olacak şimdiki Met. 3.612 kişiliktir ve mimarın "Modern Barok" diye vasıflandırdığı bir uslûpta inşa edilecektir. Carnegie Hall'un yerine seçecek olan yeni konser' salonu, 2.950 kişilik olacak, akustik mükemmeliyeti ise, bu bakımdan zaten şöhret kazanmış bulunan bugünkü Carnegie Hall'u bile aşacaktır.

Yeni Metropolitan ve Carnegie Hall'dan başka. Lincoln İcra Sanatları Merkezinde. New Yorkun diğer başlıca sanat merkezleri de bir araya gelmiş olacaklardır. Bu ara, yan balkonlardan bile sahnenin rahatça görünebileceği bir bale tiyatrosu, yeni bir Juilliard konservatuarı, bir repertuar tiyatrosu, bir müze, bir kütüphane yapılacaktır. Bu binalar için, Pietro Belluschi, Eero Saarinen, Edward Stone gibi ünlü mimarlar angaje edilmiştir. Konser salonu 1960 Temmuzunda, Metropolitan 1961 Temmuzunda ve bale tiyatrosu da 1963 ün aynı ayında bitirilmiş olacaktır.

Lincoln Merkezinin Başkanı John D. Rockefeller bu konuda şöyle demektedir:

"Lincoln Merkezi, Amerikan mimarisinin en yüksek seviyesini temsil etmektedir. Çünkü biz bu merkezi, bugün veya yarın için değil, yüz yıl sonrası için inşa ediyoruz. Lincoln Merkezinin, dünyanın gözünde sanatlara gösterdiğimiz saygının, sanatların Amerikan hayatındaki öneminin bir sembolü olarak görülmesini umarız:"

Kahramanın karşılanışı

Moskovada Çaykovski müsabakasında birinciliği kazan genç Amerikalı piyanist Vah Clburn New Yorkta bir kahraman gibi karşılandı. Açık arabasından, Broadway boyunca kaldırımlara dizilmiş ve pencerelerde yer almış, konfeti, serpantin atan, çılgın gibi alkışlıyan halkı selâmladı. Gerek gazeteciler, gerek dostları rahat vermedikleri için iki gece uykusuz kaldı. Merasimden önce. Moskovadaki müsabakanın finalinde orkestrayı idare etmiş olan Sovyet şefi Kiril Kondraşin idaresindeki Symphony of the Air -eski NBC orkestrası- ile birlikte, Carnegie Hall'da bir konser verdi ve müsabaka finalinde çaldığı parçaları tekrarladı. Konser günü sabahın erken saatlerinde, ayakta duracak bir yer bulabilmek ümidiyle bakliyeni erin meydana getirdiği kuyruk, sokaklara kadar çıkmıştı. Konserin başlamasından bir saat önce salon doluydu. New Yorkta bulunan ünlü musikişinasların hemen hepsi konserde hazırdı. Bir muhabir Van Cliburn'e "Amerikanın musiki hayatının en ünlü simaları karşısında çalmak size nasıl bir duygu veriyor" diye sorduğunda "Keşke buna mecbur olmasaydın." cevabını aldı.

Caykovskinin birinci ve Rahmaninofun üçüncü konsertolarını çalan Cliburn.; kendisinden beklenenleri veriyordu. Tekniğine o derece güveniyordu ki Rahmaninofun bile çalmaya cesaret edemediği kadansı çalmaktan çekinmedi.

Ertesi günü New York Belediye Reisi Robert Wagner "Van Cliburn Günü" olarak ilan etti.

Maria Meneghini Callas

Şımarıklığın ücreti

Opera

Callas'ın boykotu

Derin bir üzüntü duyarak La Scala'yı bırakıyorum. Fakat bu operada şarkı söylemek artık benim gerek sanatçı ve gerek kadın olarak şerefimle kaabili telif değil.

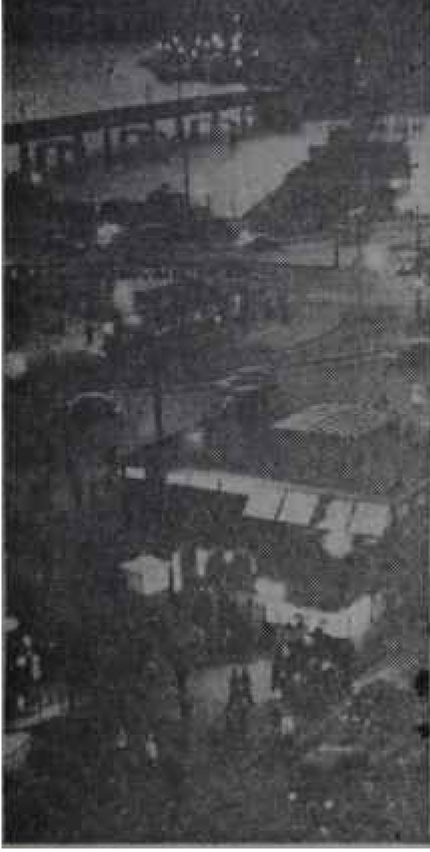
Soprano Maria Meneghini Calias, bu sözleri söyliyerek, Bellini'nin "La Pirata "operasının temsilinden sonra, Milânonun ünlü operasından ayrıldı. Callas'ın bu şekilde çekilişini, rakibi Renata Tebaldi ile giriştiği savaşta bir mağlûbiyet gibi görenler oldu. Callas 1956 yılında Tebaldi'ye karşı bir başarı kazanmış ve o zamandan bari Tebaldi Scala sahnesine çıkmamıştı. Fakat buna mukabil Metropolitanda büyük başarılar kazanmış, Callas'a ise Scala sahnesinde turplar, şalgamlar atılmış, Milanolu tenkitçiler onun şiddetle aleyhinde makaleler yazmışlardı. Bu ara Giorno gazetesinin tenkitçisi ondan "Halkın zevk:ni bozuyor; tiyatronun soylu sahnesini boğa güreşi sahasına çeviriyor: kulaklara zarar veriyor" diye bahsetmişti.

Öte yandan La Scala Müdüriyeti, Manacer Antonio Ghiringhelli'nin Callas'a Scala sahnesinde. prima donna muamelesi yapmasını da menetmişti. Ghiringhelli gerektiğinde -gösteriş için. La Scala salonunu yüzden fazla polisle dolduruyor, sahneye bol bol çicek yolluyordu. Fakat aylardır, artık ünlü sopranoyu hava meydanlarında bile karşılamaz olmuştu. Callas, Scala sahnesinde. "La Pirata" operasının temsilinde. Ghiringhelli'den halkın önünde intikam aldı. Oyunun erkek kahramanının darağacına çıktığı sahnede sözlelerini, parmağıyla darağacını işaret edecek yerde Ghiringhelli'nin locasını işaret ederek söyledi.

La Scala müdüriyeti bir yandan da Renata Tebaldi ile sulh görüşmelerine girişmiş ve sopranonun. La Scala trupunun Brüksel Panayırına yapacağı ziyarette söylemesini sağlamıya çalışmıştı. Fakat Tebaldi'den beklenmedik bir cevap geldi: "Callas olmadan söylemem. Ben sırf sanatla ilgili sebeplerle şarkı sövlüyorum. Şundan bundan intikam almak için değil." Ghiringhelli, Tribaldi'nin bu cevabını "arkamızdan bıçaklandık" diye tefsir etti. Bazı tenkitçilere ve abonelere göre, ünlü bir sopranodan mahrum kalması, La Scala için bir felâket olacaktır. Fakat, çoğunluk, Callas'tan, kurtulabilmek uğruna her fiyatın ödenebileceğini düşünmektedir. Callas artık bugün Milano ve Romada istenmemekte, İtalyanın diğer opera teşekkülleriyse onun istediği ücreti ödemekten aciz bulunmaktadırlar. Mamafih gelecek yıl Callas, Metropolitanda söyliyecektir. Keza Tebaldi de.

S P O R

Futbol

Stockholm

Dünya futbolunun gözü burada

Dünya kupasına doğru

(Göteborg - Haziran)

Stockholm'un Bromma Hava alanına inen her uçağı bugünlerde bir gümrük komiseri değil de, 1958 Dünya Kupasının heyecanı karşılıyor. Esasen bütün İsveç aynı heyecanla dolu. Dükkânların vitrinleri, evlerin pencereleri, posta pulları ve şık giyinmiş hanımların eşarpları bile bu heyecandan bir parça taşıyor. İşte, Futbol dünyasının on altı seçkin takımı bu defa İsveçte Jules Rimet için oynayacaklar. Haziranın ilk gününden beri Bromma'dan fotoğrafçılar ve televizyon otocar'ları ayrılmaz oldu. Hemen her uçaktan tanıdık bir sima, bir grup iniyor. 2 Haziran sabahı Sabena'nın Copenhagen'den kalkan uçağı ile Stockholma inerken, KLM'in dev Constellation'ı da Iskoçya Milli Futbol ekibini İsvece henüz getirmişti. Alandaki faaliyet Yeşilköydeki karşılamalardan çok daha hareketliydi. Stockholmda basın arı gibi çalışıyor. İskoçların uçağını sanki yağma ettiler. Bir yanda televizyoncular, radyocular öte yanda gazete fotoğrafçıları ve muhabirler.. İskoçların iri kıyım kalecisi Tommy Younger flaşların hedefiydi. Adalılar pasaport muamelelerini henüz tamamlamışlardı ki. Güney İsvecteki çalışmalarından dönen İsveç Milli takımı Bromma'ya indi.

Bunlar işlerin bir tarafı, ancak, anlatılması gereken daha çok sey var. İsveçliler tek bir vücut gibi birleşerek bu zor organizasyonun altından kalkmayı bilmişler. Göteborg'ın ve Göteborgluların hali görülmeğe, anlatılmağa değer. Dünya kupası için Si -İsveç Demiryolları- Stockholmla Göteborg arasını beş saate indirmiş. Şehirlerdeki Otel organizasyonları da ayrı bir alem. Reso denilen bir seyahat acentası bütün işleri çeviriyor. Otel hazırlıyor mac bileti temin ediyor, trende yer ayırtıyor. Üstelik işler de pek süratli ve muntazam yürüyor. Geçen sene başına kadar Goteborgda sadece ücbin kişilik bir stadcık varmış. Bugün aynı Goteborgda, İskandinavyanın en büyük stadı olan Nya Ullevi stadı seksen bin meraklı için hazır bekliyor.

Ullevi stadının son derece enteresan bir dış görünüşü var. Yokuşa sıralanıp üzerlerine bir şemsiye örtülen evlere benziyor. Fakat çok modern ve basit, bir yapı. İsveçli mimarlar, Ullevi'nin dört tarafını kapatan tribün tavanlarını kalın ve iri kolonlara asmayı tercih etmişler. Böylece Ullevinin içinde bir tek direk kalmamış ve kapalı tribünler havaya aşılmış. Bütün bu yük dışarı kurulan dört beton ve yüksek direğe kalın tellerle bağlanmış.

Göteborg gazetelerinde çıkan bazı anketler de, en aşağı Nya Ullevi kadar enteresan. Her nedense İsveç futbol meraklıları bu kupada şansı tamamen Rusyaya veriyorlar. Expressen gazetesinde yapılan ve neticelenen bu tip anketlerden birinde şans % 58 Rusyaya, % 15 Brezilyaya % 10 İngiltereye verilmiş, diğer kısımlar küçük parçalar halinde pay edilmiştir.

Bu, ekipleri yakından takip eden birini şaşırtacak bir durumdur. Bugün, Nya Ullevi'de sadece basın mensuplarının önünde; İngiltere ve Rusya peşpeşe idman yaptılar. Aynı grubun diğer iki rakibi Brezilya ve Avusturya da aynı saatte Uddevalla'da çalışıyorlardı. İlk idman İngilizlerindi. Munich faciasından beri birçok genç oyuncu ile süslenen İngiliz Millî futbol takımı işi gayet hafif tutarken bütün gözler sahanın başka bir köşesinde kendi kendilerine çalışan iki adama çevrilmişti. Bu iki adam ekibin kaptanı Billy Wright ve solaçık Tommy Finney'di. Hayli yaşlıydılar. Ağır hareketler yapıyorlardı. Ekipte en fazla göz dolduran iki futbolcu sağaçık Douglas ve merkez muhacimi Kevan'dı. İsabetli şutlar atıyorlar, rahat çalışıyorlardı. Bunlara mukabil Rus millî ekibinin idmanı hafif bir gülümsemeyle seyrediliyordu. Herşeyden önce gözler, adamları yadırgıyor. Yaptıkları hareketler kaba ve sert. Bütün toplara olanca kuvvetleri ile vuruyorlar, iri yapılarının tesirini sanki şutlarında, idmanda dahi olsa göstermek istiyorlar. Aralarında sadece İgor Netto ve Sergei Salnikov biraz biçimli. Hele defans adamları birer "çam yarması" Allah zarif Brezilyalıları korusun! Bugün İsveçte üç yüzden fazla Brezilyalı gazeteci var. Bunların yarısı, hafta içinde rakipleri İngiltere ve Rusyanın idmanını seyretmeğe gelmişti. Sempatik ve hareketli adamlar. "1954 den daha iyi bir takımımız var" diyorlar.

Kupanın en sessiz takımı Almanya. En gürültücüsü İsveç. İsveçliler İtalyada oynayan Liedholm, Hamrin, Skoglund ve Selmosson gibi aslarını borç almışlar. Buna karşılık Galliler juventuslu John Charles'ı, Fransızlar Real Madrit'li Raymond Kopa'yı oynatacaklar. Bugüne kadar ekipler mahalli takımlarla muhtelif maçlar yaptılar, İsveç 8-0, Yugoslavya 9-0, Çekoslovakya 3-0 kazandı. Fransızların Cezayire kaçan oyuncularının yerine pek gençler alınmış. İngilterede Matthews, Rusyada Tatushchine, Strelzow, Paramonov yok. Brezilyada şöhretli Djalma Santos yedek kadroda- yerine De Sordi sağbek olarak oynayacak. Stockholm grubuna düşen Macaristan, İsveç, Gal ve Mexico önünde peşin favoridir- Bu grubun ikinciliği bir harp olacak Arjantinin kırk üç yaşındaki yıldız Soliçi Angel Labruna da burada fakat oynamak ihtimali pek zayıf. Şimdilik kupadan ilk haberler bunlardır.

Yüzünüzü okşıyan eller...

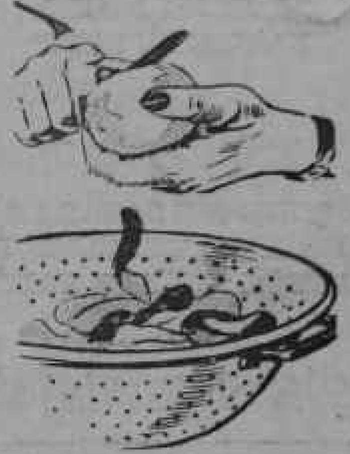
Kadife gibi yumuşak ve taze bir cild aradığınızı biliyormusunuz ?

HAVILLAND Kremlerile devamlı surette yüzünüze masaj yaparak bu çok arzu edilen neticeyi elde ediniz. Geceleri HAVILLAND COLD Kremi Gündüzleri HAVILLAND VANISHING Kremini kullanınız.
Kısa bir müddet içinde cildiniz canlılık ve taravet kazanmış olur.

Havilland

GÜZELLİĞİNİN KREMİ

PATATES, SOĞAN **soyarken** enginar ayıklarken **elleriniz** lekelenir, sertleşir.

PRINCESSE
EL LOSYONU

Cild tahribatını önler **çatlakları** geçirir, nasırları **yok eder.** Size pamuk gibi **bembeyaz** ve yumuşak eller **kazandırır.**